

PATVIRTINTA
Lietuvos Respublikos Vyriausybės
2002 m. balandžio 12 d. nutarimu
Nr. 519 (Lietuvos Respublikos
Vyriausybės 2022 m. d.
nutarimo Nr. redakcija)

VALSTYBINIS ATLIEKŲ PREVENCIJOS IR TVARKYMO 2021–2027 METŲ PLANAS

I SKYRIUS BENDROSIOS NUOSTATOS

1. Valstybinis atliekų prevencijos ir tvarkymo 2021–2027 metų planas (toliau – Planas) parengtas remiantis 2021–2030 metų Nacionaliniu pažangos planu, patvirtintu Lietuvos Respublikos Vyriausybės 2020 m. rugsėjo 9 d. nutarimu Nr. 998 „Dėl 2021–2030 metų Nacionalinio pažangos plano patvirtinimo“ (toliau – NPP), 2022–2030 metų plėtros programos valdytojos Lietuvos Respublikos aplinkos ministerijos aplinkos apsaugos ir klimato kaitos valdymo plėtros programa, patvirtinta Lietuvos Respublikos Vyriausybės 2022 m. kovo 30 d. nutarimu Nr. 318 „Dėl 2022–2030 metų plėtros programos valdytojos Lietuvos Respublikos aplinkos ministerijos aplinkos apsaugos ir klimato kaitos valdymo plėtros programos patvirtinimo“, Nacionaline aplinkos apsaugos strategija, patvirtinta Lietuvos Respublikos Seimo 2015 m. balandžio 16 d. nutarimu Nr. XII-1626 „Dėl Nacionalinės aplinkos apsaugos strategijos patvirtinimo“, Nacionaliniu energetikos ir klimato srities veiksmų 2021–2030 m. planu, kuris buvo apsvarstytas ir jam pritarta Lietuvos Respublikos Vyriausybės 2019 m. gruodžio 30 d. pasitarimo protokoliniu sprendimu Nr. 52 (toliau – NEKS planas), Nacionaline klimato kaitos valdymo darbotvarke, patvirtinta Lietuvos Respublikos Seimo 2021 m. birželio 30 d. nutarimu Nr. XIV-490 „Dėl Nacionalinės klimato kaitos valdymo darbotvarkės patvirtinimo“, Lietuvos Respublikos atliekų tvarkymo įstatymu, 2018 m. sausio 16 d. Komisijos komunikatu Europos Parlamentui, Tarybai, Europos ekonomikos ir socialinių reikalų komitetui ir Regionų komitetui „Europinė plastikų žiedinėje ekonomikoje strategija“, 2020 m. kovo 11 d. Komisijos komunikatu Europos Parlamentui, Tarybai, Europos ekonomikos ir socialinių reikalų komitetui ir Regionų komitetui „Naujas žiedinės ekonomikos veiksmų planas, kuriuo siekiama švaresnės ir konkurencingesnės Europos“.

2. Plano tikslas – išanalizavus esamą atliekų prevencijos ir tvarkymo būklę, nustatyti atliekų prevencijos ir tvarkymo priemonės, būtinas NPP plane užsibrėžtiems strateginiams tikslams ir pažangos 1.4 uždaviniui „Perorientuoti pramonę link klimatui neutralios ekonomikos“, kurio vienas rodiklių – iki 2025 m. padidinti antrinių žaliavų panaudojimo (žiediško) lygį, kad jis būtų ne mažesnis nei tuometinis ES vidurkis, pasiekti, valstybines atliekų prevencijos ir tvarkymo užduotis savivaldybėms, nacionalines ir Europos Sąjungos struktūrinės paramos finansavimo kryptis, Plano įgyvendinimo vertinimo kriterijus, kad praktiškai būtų įgyvendintas atliekų prevencijos ir tvarkymo eiliškumas.

3. Plane vartojamos sąvokos apibrėžtos Atliekų tvarkymo įstatyme, Lietuvos Respublikos pakuočių ir pakuočių atliekų tvarkymo įstatyme, Lietuvos Respublikos mokesčio už aplinkos teršimą įstatyme ir kituose atliekų tvarkymą reglamentuojančiuose teisės aktuose.

4. Planas apima komunalinių, gamybos ir kitos ūkinės veiklos atliekų prevencijos ir tvarkymo organizavimo Lietuvos Respublikos teritorijoje, maisto švaistymo, šiukšlinimo ir vienkartinį plastikinių gaminių prevencijos priemones.

5. Planas neapima:

5.1. į atmosferą išmetamų dujų ir anglies dioksido, kuris surenkamas ir transportuojamas saugoti geologiniu būdu ir šiuo būdu jau saugomas pagal anglies dioksido geologinį saugojimą reglamentuojančius teisės aktus arba kurio mažiau kaip 100 tūkst. t saugoma norint išbandyti naujus produktus, atliekant ir plėtojant mokslinius tyrimus;

5.2. žemės (*in situ*), įskaitant neiškastą užterštą dirvožemį ir nuolat toje žemėje esančius statinius;

5.3. neužteršto dirvožemio ir kitų natūraliai susidarančių medžiagų, iškastų statybos metu, kai jos bus panaudotos statybai teritorijoje, kur buvo iškastos;

5.4. radioaktyviųjų atliekų;

5.5. netinkamų naudoti sprogmenų;

5.6. mėslo ir srutų, nepriskiriamų Plano 5.7.2 papunktyje nurodytiems šalutiniams gyvūniniams produktams, šiaudų ir kitokių gamtinių nepavojingų žemės ūkio ar miškininkystės medžiagų, naudojamų ūkininkaujant, vykdant miškininkystės veiklą arba gaminant energiją iš šios biomasės procesais ir (ar) būdais, kurie nedaro žalos ir (ar) neigiamo poveikio aplinkai ir nekelia grėsmės visuomenės sveikatai;

5.7. specifinių atliekų srautų ar atliekų kategorijų, atsižvelgiant, kiek joms taikomi kiti Europos Sąjungos teisės aktų nustatyti reikalavimai:

5.7.1. nuotekų;

5.7.2. šalutinių gyvūninių produktų ir jų gaminių, kuriems taikomas 2009 m. spalio 21 d. Europos Parlamento ir Tarybos reglamentas (EB) Nr. 1069/2009, kuriuo nustatomos žmonėms vartoti neskirtų šalutinių gyvūninių produktų ir jų gaminių sveikumo taisyklės ir panaikinamas Reglamentas (EB) Nr. 1774/2002, su visais pakeitimais, išskyrus produktus, kurie turi būti sudeginti, pašalinti sąvartyne arba panaudoti biologinių dujų ar komposto gamybos įmonėje;

5.7.3. nepaskerstų gyvūnų gaišenų (įskaitant gyvūnus, sunaikintus siekiant likviduoti epizootines ligas), kurios tvarkomos pagal Reglamento (EB) Nr. 1069/2009 reikalavimus;

5.7.4. atliekų, susidarančių žvalgant, išgaunant, apdorojant ir saugant mineralinius išteklius, karjerų eksploatavimo atliekų, kurioms taikoma Europos Parlamento ir Tarybos 2006 m. kovo 15 d. direktyva Nr. 2006/21/EB dėl kasybos pramonės atliekų tvarkymo, iš dalies keičianti Tarybos direktyvą 2004/35/EB, su visais pakeitimais;

5.7.5. gamybos liekanų, kurios susidaro gaminant pagrindinį produktą, tačiau nėra šio gamybos proceso tikslas, ir kurių tiesioginis naudojimas yra žinomas ir teisėtas;

5.7.6. į paviršinius vandenis perkeliama nepavojingųjų nuosėdų, vandenių ir vandens kelių valdymo arba potvynių prevencijos ar potvynių ir sausrų arba melioracijos padarinių švelninimo tikslais;

5.7.7. medžiagų, skirtų naudoti kaip pašarinės žaliavos, apibrėžtoms 2009 m. liepos 13 d. Europos Parlamento ir Tarybos reglamento (EB) Nr. 767/2009 dėl pašarų tiekimo rinkai ir naudojimo, iš dalies keičiančio Europos Parlamento ir Tarybos reglamentą (EB) Nr. 1831/2003 panaikinančio Direktyvas 79/373/EEB, 80/511/EEB, 82/471/EEB, 83/228/EEB, 93/74/EEB, 93/113/EB, 96/25/EB ir Sprendimą 2004/217/EB, su visais pakeitimais 3 straipsnio 2 dalies g punkte, jei tos medžiagos pagamintos ne iš šalutinių gyvūninių produktų ir šalutinių gyvūninių produktų nėra šiose medžiagose.

6. Detalų komunalinių, gamybos ir kitos ūkinės veiklos atliekų tvarkymo principų įgyvendinimą valstybėje nustato Planas, regionuose – regioniniai atliekų prevencijos ir tvarkymo planai, savivaldybėse – savivaldybių atliekų prevencijos ir tvarkymo planai ir savivaldybių atliekų tvarkymo taisyklės.

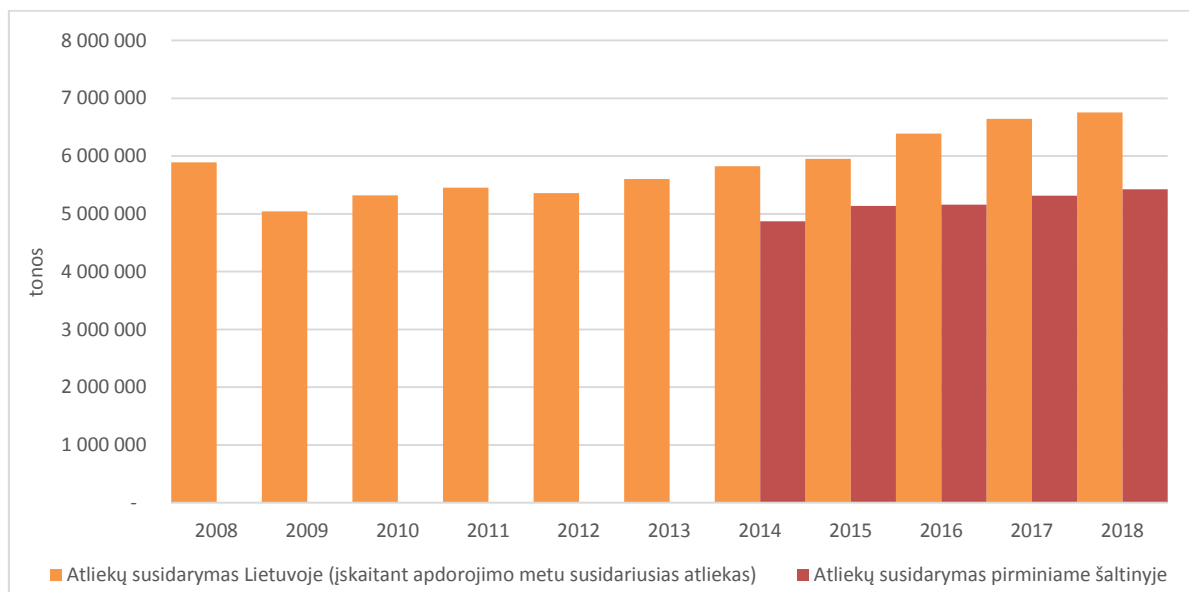
7. Planą įgyvendinančios institucijos, pasibaigus biudžetiniams metams, iki kitų biudžetinių metų kovo 31 d. teikia Aplinkos apsaugos agentūrai (toliau – AAA) ataskaitas apie Plano įgyvendinimo priemones. Ataskaitose pateikiama praėjusių metų informacija, įskaitant tęstines priemones, nurodomos priežastys, kodėl priemonės neįgyvendintos. AAA kasmet iki birželio 1 d. savo interneto svetainėje skelbia, kaip įgyvendinamos Plano priemonės, papildomai skelbia apibendrintą patvirtintų priemonių poveikio atliekų prevencijos ir tvarkymo sričiai, numatytų prevencijos ir tvarkymo tikslų įgyvendinimo analizę.

8. Lietuvos Respublikos aplinkos ministerija kasmet iki birželio 1 d. organizuoja viešą Plano pasiekimų ataskaitos pristatymą valstybinę atliekų prevenciją ir tvarkymą reguliuojančioms institucijoms ir kitiems atliekų valdymo sistemos dalyviams, ir paskelbia ją viešai – visuomenei susipažinti.

II SKYRIUS ESAMOS ATLIEKŲ PREVENCIJOS IR TVARKYMO SISTEMOS BŪKLĖS APŽVALGA

PIRMASIS SKIRSNIS SUSIDARANTIS IR TVARKOMAS BENDRAS ATLIEKŲ KIEKIS, ATLIEKŲ ĮVEŽIMAS IR IŠVEŽIMAS

9. AAA duomenimis, 2020 m. Lietuvoje susidarė apie 4,8 mln. t atliekų. Vidutinis metinis atliekų susidarymo pirminiame šaltinyje augimas 2014–2018 m. sudarė 2,7 proc.

1 paveikslas. Atliekų susidarymas 2008–2018 m. (šaltinis – AAA)

10. Vadovaujantis 2002 m. lapkričio 25 d. Europos Parlamento ir Tarybos reglamento (EB) Nr. 2150/2002 dėl atliekų statistikos, su visais pakeitimais reikalavimais, valstybinės atliekų apskaitos duomenys pagal kilmės šaltinį rengiami kas 2-ejus metus (lyginiais metais). Vertinant atliekų susidarymo šaltinius, nustatyta, kad 2018 m. dauguma (90 proc.) atliekų susidarė 5 pagrindiniuose sektoriuose: cheminių medžiagų ir mišinių, cheminių produktų, farmacinių preparatų, guminių ir plastikinių gaminių gamybos (39,4 proc.), namų ūkių (25 proc.), paslaugų (9,5 proc.), statybos (10,9 proc.), žemės ūkio, miškininkystės ir žuvininkystės (5,2 proc.). Ryškiausi atliekų susidarymo pokyčiai užfiksuoti žemės ūkio sektoriuje – čia jų, palyginti su 2018 m., susidarė 63 proc. mažiau. Pagrindinės priežastys gali būti siejamos su gyvulininkystės sektoriaus

veiklos lėtėjimu, ūkių skaičiaus mažėjimu ir stambėjimo tendencijomis. Stambūs ūkiai, turėdami daugiau lėšų, geba lanksčiau prisitaikyti prie aplinkosaugos reikalavimų, vykdamt veiklą susidarančias atliekas pakartotinai panaudoja ir (ar) sutvarko efektyviau nei mažesni ūkiai. Lyginant su 2018 m., atliekų kiekio augimu išsiskyrė statybos sektorius, jų atliekų kiekis siekė 1,05 mln. t. Pagrindinės atliekų susidarymo augimo priežastys gali būti siejamos su statybos sektoriaus augimu.

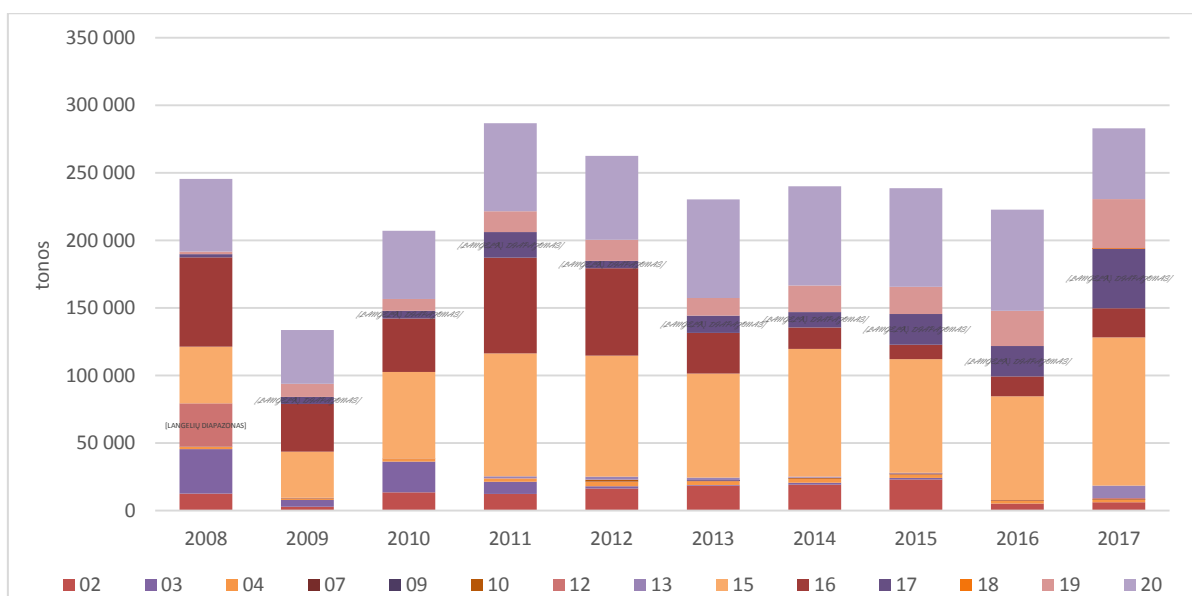
11. Lietuvos sąvartynuose 2020 m. pašalinta 2,02 mln. t atliekų, dauguma jų (1,7 mln. t) yra fosfogipso atliekos, apie 0,4 mln. t – komunalinės. Kitos atliekos – perdirbtos ar pakartotinai panaudotos: 420 tūkst. t panaudota energijai gauti, 649 tūkst. t paruošta pakartotinai naudoti, 1,27 mln. t perdirbta (iš jų 786 tūkst. t perdirbta, 323 tūkst. t sukompostuota, 64 tūkst. t panaudota biodujų gamybai), 725 tūkst. t išvežta tvarkyti į kitas šalis (676 tūkst. t – perdirbti, 22 tūkst. t – apdoroti prieš perdirbant, 17 tūkst. t – laikinai saugoti, 9,7 tūkst. t – deginti). Pastarųjų metų atliekų tvarkymo pokyčiai pateikti 2 paveiksle.

12. 2020 m. į Lietuvą įvežta 657 tūkst. t atliekų. Iš jų nepavojingųjų – 644 tūkst. t, pavojingųjų – 12,1 tūkst. t. Didžiąją dalį (62 proc.) visų įvežtų atliekų sudarė metalų atliekos, 12 proc. – plastiko, po 6 proc. – deginimo ir popieriaus (kartono) atliekos, 4 proc. – tekstilės atliekos, 2,5 proc. – gyvūninės atliekos, po 2 proc. – stiklo ir elektros ir elektroninės įrangos (toliau – EEĮ) atliekos.

13. AAA duomenimis, pagrindinės atliekų įvežimo kryptys buvo iš Latvijos, Estijos, Švedijos, Rusijos, Lenkijos, Vokietijos, Baltarusijos, Kazachstano, Norvegijos. Bendras 2008–2017 m. įvežtų atliekų kiekis iš šių valstybių sudarė 89,4 proc. visų įvežtų atliekų. Pagrindinės įvežimo kryptys pagal 2008–2017 m. atliekų kiekį pasiskirstė taip: 36,7 proc. – Latvija; 20,1 proc. – Estija; 7,9 proc. – Švedija; 7 proc. – Rusija; 6,3 proc. – Lenkija; 5,6 proc. – Vokietija; 4,1 proc. – Baltarusija; 3,7 proc. – Kazachstanas; 3,1 proc. – Norvegija. 2017 m. 73 proc. 15 kodu pažymėtų (pakuočių, kitaip nepažymėtų absorbentų, pašluosčių, filtrų medžiagų ir apsauginių drabužių) atliekų įvežta (įsivežta) iš Latvijos (41,7 tūkst. t), Estijos (28,9 tūkst. t) ir Lenkijos (9,5 tūkst. t) (Plano 23 priedas).

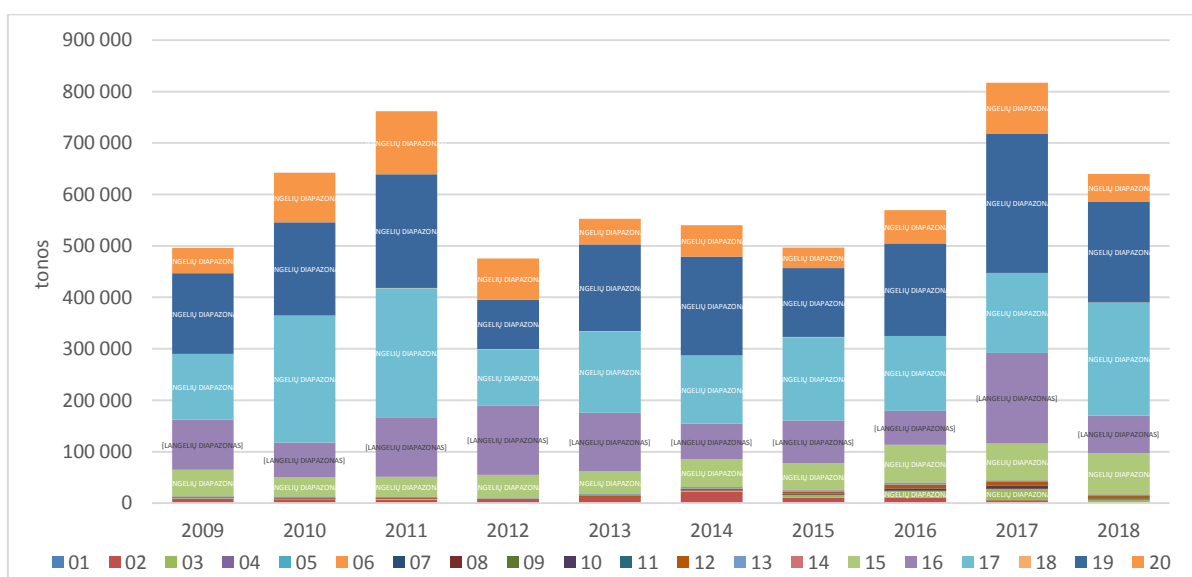
14. Reikšmingą įvežtų (įsivežtų) pakuočių atliekų dalį sudarė popieriaus, kartono ir plastiko pakuočių atliekos. 2017 m. statybinių atliekų įvežta iš Lenkijos (27,9 tūkst. t), Baltarusijos (3,2 tūkst. t) ir Estijos (3,1 tūkst. t). Daugumą įvežtų atliekų sudarė geležis ir plienas, varis, bronzos ir žalvaris. Tvarkymo įrenginių ir nuotekų valymo įrenginių atliekos į Lietuvą 2017 m. atgabentos iš Rusijos (13,7 tūkst. t), Lenkijos (5,1 tūkst. t) ir Danijos (3,3 tūkst. t). Reikšmingą jų dalį sudarė juodieji metalai (kodas 19 12 02). Dauguma komunalinių atliekų (kodas 20) 2017 m. į Lietuvą atvežta iš Latvijos (26 tūkst. t) ir Estijos (11,9 tūkst. t). Popieriaus ir kartono atliekos (kodas 20 01) sudarė reikšmingiausią visų įvežtų (įsivežtų) komunalinių atliekų dalį.

15. AAA duomenimis, į Lietuvos atliekų tvarkymo sistemą, kaip paskirties vietą, iš užsienio valstybių patenkanti atliekų dalis sudarė tik 0,8 proc. visų Lietuvoje susidarančių atliekų, 15 kodu pažymėtos atliekos (pakuotės, kitaip nepažymėti absorbentai, pašluostės, filtrų medžiagos ir apsauginiai drabužiai), kurių įvežta daugiausia, sudarė tik 16,6 proc. visų šiuo kodu pažymėtų šalies viduje susidariusių atliekų.

2 paveikslas. Į Lietuvą 2008–2017 m. įvežtų atliekų kiekis

16. 2020 m. AAA duomenimis, iš Lietuvos išvežta 1050 tūkst. t atliekų, t. y. apie 11,4 proc. visų susidariusių atliekų. Daugiausia išvežta (apie 96,1 proc.) penkių pagrindinių kategorijų (kodai 15, 16, 17, 19, 20) atliekų. Pastaraisiais metais iš Lietuvos išvežtų atliekų kiekis pateiktas 3 paveiksle.

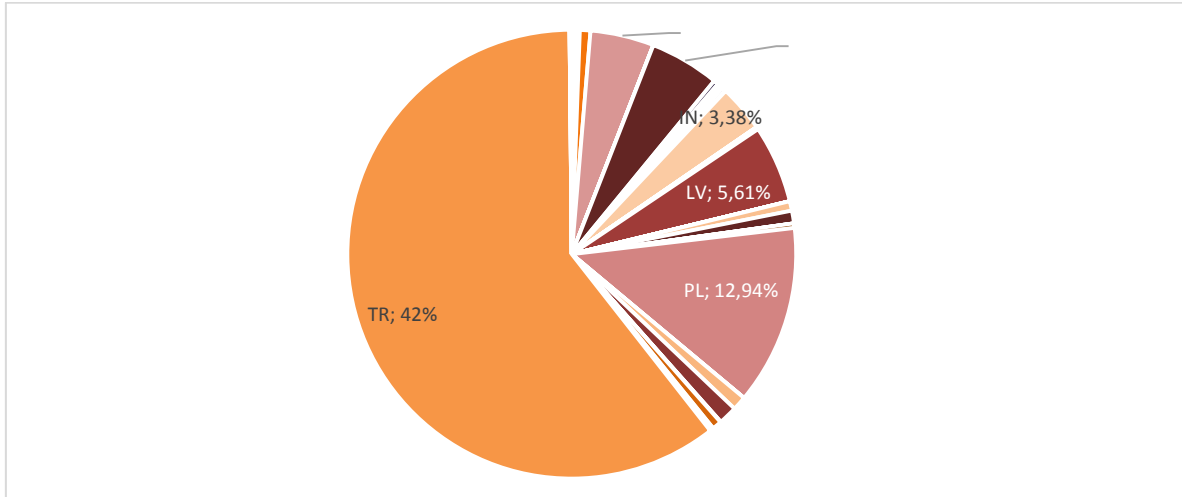

3 paveikslas. Iš Lietuvos 2009–2018 m. išvežtų atliekų kiekis

17. Didžiausią kiekį (34,4 proc.) išvežtų atliekų sudarė statybinės atliekos (įskaitant iš užterštų vietų iškastą gruntą), iš jų daugiausia išvežta geležies ir plieno atliekų (kodas 17 04 05) – 94,2 proc.; 30,5 proc. – atliekų tvarkymo įrenginių ir nuotekų valymo įrenginių atliekos, esančios už jų susidarymo vietos ribų, taip pat žmonėms vartoti ir pramonei skirtu vandens ruošimo atliekos, iš jų daugiausia išvežta juodųjų metalų atliekų (kodas 19 12 02) – 79,5 proc.; 12,5 proc. – pakuočių atliekos, kitaip neapibrėžti absorbentai, pašluostės, filtrų medžiagos ir apsauginiai drabužiai, iš jų daugiausia išvežta plastikinių pakuočių (kodas 15 01 02) – 39 proc., popieriaus ir kartono pakuočių (kodas 15 01 01) – 33,3 proc., stiklo pakuočių (kodas 15 01 07) – 16,5 proc.; 11,6 proc. – kitaip sąraše neapibrėžtos atliekos, iš jų daugiausia išvežta juodųjų metalų (kodas 16 01 17) – 69,5 proc.; 8,3 – komunalinės atliekos (buitinės atliekos ir panašios verslo, gamybinės ir organizacijų atliekos),

įskaitant atskirai surenkamas (išrūšiuotas) atliekas, iš jų daugiausia išvežta metalų (kodas – 20 01 40) – 77,8 proc., popieriaus ir kartono (kodas 20 01 01) – 6,7 proc., po 4 proc. – plastiko ir mišrių gyvūninės kilmės ir maisto atliekų, po apdorojimo likusių, gumos, rūšiavimo atliekų po 1 proc..

18. AAA duomenimis, daugiausia atliekų išvežta į Turkiją, Latviją, Lenkiją, Vokietiją, Estiją, Ispaniją, Kiprą ir Suomiją. Pagrindinės atliekų išvežimo kryptys nurodytos 4 paveiksle.

4 paveikslas. Pagrindinės atliekų išvežimo kryptys 2017 m. (šaltinis – AAA)

19. Pagrindiniai atliekų išvežimo iš Lietuvos į užsienio rinkas motyvai ir priežastys – nepakankamai išplėtotą tam tikrų atliekų perdirbimo infrastruktūrą ir pajėgumų trūkumą, vidaus rinkoje vyraujančios antrinių žaliavų supirkimo kainos, per mažas atliekų rūšiavimo mastas ir blogesnė žaliavų kokybė šalyse, į kurias išvežamos atliekos.

20. Deginti ir šalinti skirtų komunalinių atliekų ir pavojingųjų atliekų įvežimą riboja Atliekų tvarkymo įstatymas, nes norima užtikrinti, kad pirmiausiai bus sutvarkytos Lietuvoje susidarančios atliekos.

21. Neužtikrinus pakankamo perdirbti tinkamų atliekų kiekio ir kokybės, vietinė perdirbimo rinka plėtosis lėčiau už į šią sritį orientuotų valstybių, todėl perdirbti tinkamų atliekų išvežimo mastas augs. Užtikrinus pakankamą antrinių žaliavų kiekį ir kokybę, įvežamų ir išvežamų atliekų kiekis priklausys nuo prekybos sąlygų.

22. Siekiant efektyviau vykdyti atliekų vežimo kontrolę, užkirsti kelią nelegaliam jų vežimui, griežtinama atliekų vežimo (Lietuvos teritorijoje, tarp Europos Sąjungos valstybių narių, įvežimo į Europos Sąjungos teritoriją ir išvežimo iš jos) kontrolės sistema – Europos Sąjungoje peržiūrimos vežimo reglamento nuostatos, kad problemos nebūtų perkeliamos iš vienos šalies į kitą. Vežimo kontrolę Lietuvoje sustiprino ir 2018 m. pradėjusi veikti Vienainga gaminių, pakuočių ir atliekų apskaitos informacinė sistema (toliau – GPAIS), tačiau siekiant efektyviai vykdyti valstybinę kontrolę svarbu sukurti pakankamą žmogiškųjų išteklių ir kompetencijų potencialą, sistemingai taikant Europos Parlamento ir Tarybos reglamento (EB) Nr. 1013/2006 dėl atliekų vežimo su visais pakeitimais nuostatas, bendraujant su Lietuvos Respublikos muitine, planuoti ir atlikti tarpvalstybinio atliekų vežimo patikrinimus. Siekiant sustiprinti tarpvalstybinio atliekų vežimo kontrolę, reikia skatinti šalies atsakingas institucijas efektyviau bendradarbiauti tarpusavyje ir su kompetentingomis užsienio šalių institucijomis.

23. GPAIS – vienas iš įrankių, skirtų valstybinei aplinkos apsaugos kontrolei stiprinti, skaidresniems, išsamesniems statistiniams duomenims teikti, pagerinant patogų duomenų naudojimą, o kad būtų galima panaudoti visą šios sistemos potencialą, reikia susieti ją su kitomis

valstybinėmis informacinėmis sistemomis, tobulinti funkcionalumą ir užtikrinti prievolę teikti duomenis per GPAIS.

ANTRASIS SKIRSNIS

KOMUNALINIŲ ATLIEKŲ SUSIDARYMAS IR TVARKYMAS

Komunalinių atliekų tvarkymo organizavimas

24. Už komunalinių atliekų tvarkymo sistemų organizavimą, funkcionavimo užtikrinimą, šiukšlių ir atliekų, kurių turėtojo nustatyti neįmanoma arba jis neegzistuoja, tvarkymo organizavimą ir komunalinių atliekų tvarkymo paslaugos teikimo administravimą atsakingos savivaldybės.

25. Komunalinių atliekų tvarkymo sistemų organizavimą savivaldybės teisės aktų nustatyta tvarka gali pavesti komunalinių atliekų tvarkymo sistemos administratoriui. Dalis savivaldybių šią funkciją kaip privalomą užduotį pavedė kelių savivaldybių įsteigtoms įmonėms – regioniniams ir apskrities atliekų tvarkymo centrums (toliau – RATC ir AATC). Lietuvoje veikia 9 RATC (Alytaus, Kauno, Klaipėdos, Marijampolės, Panevėžio, Šiaulių, Tauragės, Telšių, Utenos) ir 1 AATC (Vilniaus). Siekiant suderinti ir plėtoti regionines atliekų tvarkymo sistemas, rengiami regioniniai atliekų prevencijos ir tvarkymo planai, juos rengia kiekvieno regiono plėtros taryba, atsižvelgdama į kiekvienos savivaldybės teritorijos ypatumus ir atliekų tvarkymo taisykles.

26. Pagrindinės komunalinių atliekų tvarkymo problemos:

26.1. 2015 m. pradėjo veikti 9 mechaninio ir (ar) mechaninio-biologinio atliekų apdorojimo įrenginiai (toliau – MA / MBA įrenginiai), kuriais siekiama sumažinti sąvartynuose šalinamų biologiškai skaidžių atliekų (toliau – BSA) kiekį. Pakartotinis atliekų naudojimas ir perdirbimas yra brangesnė alternatyva už jų šalinimą sąvartyne arba naudojimą energijai gauti, 17,6 proc. komunalinių atliekų vis dar šalinama sąvartynuose. Atkreiptinas dėmesys, kad komunalinių atliekų šalinimo sąvartynuose rodiklis labai sumažėjo – nuo 54,01 proc. 2015 m. iki 17,6 proc. 2020 m. – dėl naujų deginimo įrenginių pajėgumų, tačiau turėtų būti ieškoma ir alternatyvių, pažangesnių BSA panaudojimo būdų.

26.2. MA / MBA įrenginiuose iš mišrių komunalinių atliekų (toliau – MKA) pagamintas techninis kompostas (maždaug 13 proc. susidarančio MKA srauto) naudojamas sąvartynų perdangai – nuo 2027 m. šis kiekis negalės būti skaičiuojamas kaip perdirbtas.

26.3. Ne visos atliekos, kurios galėtų būti surenkamos atskirai, surenkamos atskirai, pvz., pakuočių, tekstilės, maisto, statybinių atliekų patenka ir į MKA srautą. Atsižvelgiant į Atliekų tvarkymo įstatymo reikalavimus, būtina diegti ir plėsti maisto, tekstilės, pavojingųjų atliekų surinkimo sistemas, užtikrinti, kad popierius, plastikas, stiklas, metalas, kitos antrinės žaliavos būtų surenkamos efektyviau. AAA skaičiavimais, kasmet atskirai galėtų būti surenkama dar maždaug 150 tūkst. t švarių, perdirbti tinkamų antrinių žaliavų. Ne visose savivaldybėse atliekų turėtojams sudarytos sąlygos rūšiuoti atliekas.

26.4. Neefektyviai bendradarbiauja savivaldybės, gamintojų ir importuotojų (toliau – GI) organizacijos.

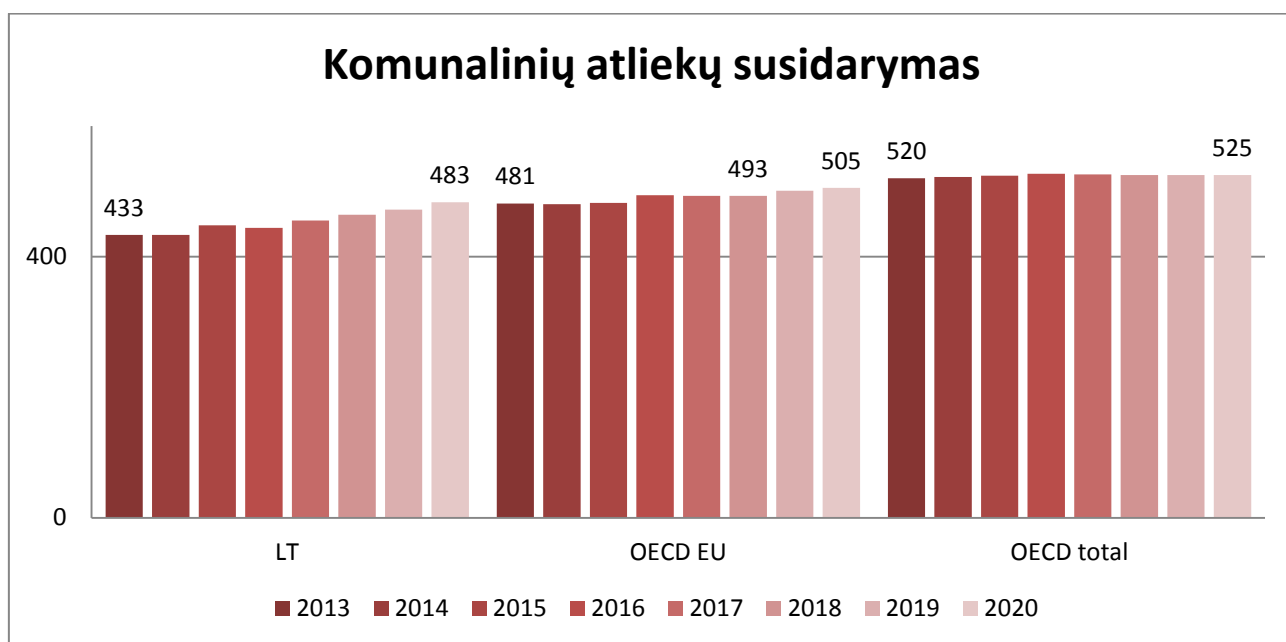
26.5. Nepakankamas gyventojų ekologinis švietimas, trūksta susistemintos koncentruotos informacijos apie stambių gabaritų (baldų), elektronikos, baterijų, statybinių, pavojingųjų, tekstilės, padangų, maisto ir žaliųjų atliekų, eksploatuoti netinkamų transporto priemonių rūšiavimą, surinkimą, infrastruktūrą ir teikiamas paslaugas.

26.6. Gyventojai nežino, kokiam srautui priskirti tam tikras atliekas, trūksta informacijos apie antrinių žaliavų rūšiavimą, atliekų išmetimą į joms rūšiuoti skirtus konteinerius, ypač kolektyvinius.

Komunalinių atliekų surinkimas ir tvarkymas

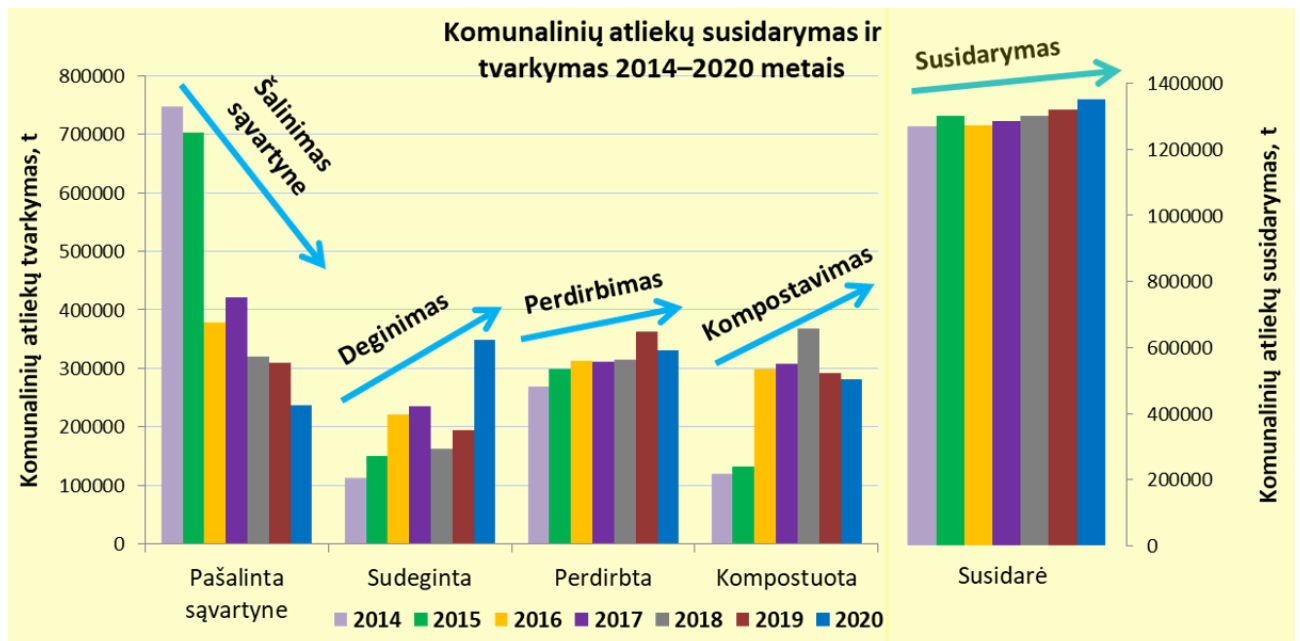
27. Komunalinės atliekos (įskaitant pakuotes, rastas MKA sraute) sudaro apie 24 proc. Lietuvoje surenkamų atliekų.

28. 2020 m. vienam Lietuvos gyventojui tenkantis atliekų kiekis buvo 483 kg. Eurostato duomenimis, 2020 m. Europos Sąjungoje vidutiniškas komunalinių atliekų kiekis vienam gyventojui buvo 505 kg. Informacija apie 2013–2020 m. surinktų komunalinių atliekų kiekį pateikta 5 paveiksle.

5 paveikslas. Komunalinių atliekų kiekis vienam gyventojui 2013–2020 m. (šaltinis – Eurostatas)

29. AAA duomenimis, 2020 m. Lietuvoje surinkta apie 1,34 mln. t komunalinių atliekų., 25,83 proc. jų panaudota energijai gauti, 24,4 proc. – perdirbta, 20,7 proc. – kompostuota, 17,9 proc. – pašalinta sąvartynuose.

6 paveikslas. Komunalinių atliekų susidarymas ir tvarkymas 2014–2020 metais (šaltinis – AAA)

30. Komunalinių atliekų šalinimo sąvartynuose rodiklis labai sumažėjo – nuo 58,85 proc. 2015 m. iki 17,6 proc. 2020 m. – dėl naujų deginimo įrenginių pajėgumų. AAA duomenimis, energijai panaudotų komunalinių atliekų kiekis padidėjo nuo 8,86 proc. 2014 m. iki 25,83 proc. 2020 m. Perdirbtų ir sukompostuotų atliekų kiekis didėjo nežymiai – nuo 30,4 proc. 2014 m. iki 50 proc. 2019 m, o 2020 m. sumažėjo iki 45 proc. Apie 11,4 proc. atliekų 2020 m. liko nesutvarkytų (1 lentelė).

Metai	Susidarė, t	Tvarkymas, proc.					
		Pašalin ta sąvarty ne	Sudeginta (R1 būdu – išgaunant energiją)	Sudeginta (D10 būdu – be energijos išgavimo)	Perdirbta (įskaitant eksportą perdirti)	Sukomp ostuota	Likęs nesutvar kytas kiekis dėl laikino saugojimo
2014	1 270 245	58,85	8,86	0,02	21,09	9,38	1,81
2015	1 299 998	54,01	11,53	0	22,99	10,18	1,29
2016	1 272 061	29,82	17,36	0	24,55	23,48	4,8
2017	1 286 434	32,7	18,32	0	24,16	23,94	0,86
2018	1 300 572	24,64	12,52	0	24,25	28,33	10,26
2019	1 318 626	23,48	14,75	0	27,51	22,19	12,08
2020	1 349 947	17,59	25,83	0	24,47	20,78	11,41

1 lentelė. Komunalinių atliekų susidarymas ir tvarkymas (proc.) 2014–2020 m.

31. Didžiąją dalį surinktų komunalinių atliekų sudaro MKA (2020 m. – 54,5 proc.).

32. Komunalinėms atliekoms priskiriamų BSA susidarymas Lietuvoje padidėjo nuo 49,7 tūkst. t, 2014 m. iki 119,4 tūkst. t 2018 m., didžiąją jų dalį (apie 95 proc.) sudarė žaliosios BSA. Santykinai daugiausia žaliųjų BSA surinkta Alytaus (63,6 kg/gyv.), Šiaulių (53,9 kg/gyv.) ir Tauragės (47,1 kg/gyv.) regionuose. Dviejuose jų žaliosios BSA iš individualių namų gyventojų surenkamos atskirai. Maisto (virtuvės) atliekos Lietuvoje surenkamos tik iš mažos dalies atliekų turėtojų. Šių atliekų pirminio rūšiavimo sistemos trūkumus patvirtina ir MKA srauto sudėties tyrimai, rodantys, kad 2018 m. maisto (virtuvės) atliekos sudarė apie 13 proc. visų MKA sraute susidariusių, t. y. 96 tūkst. t, atliekų.

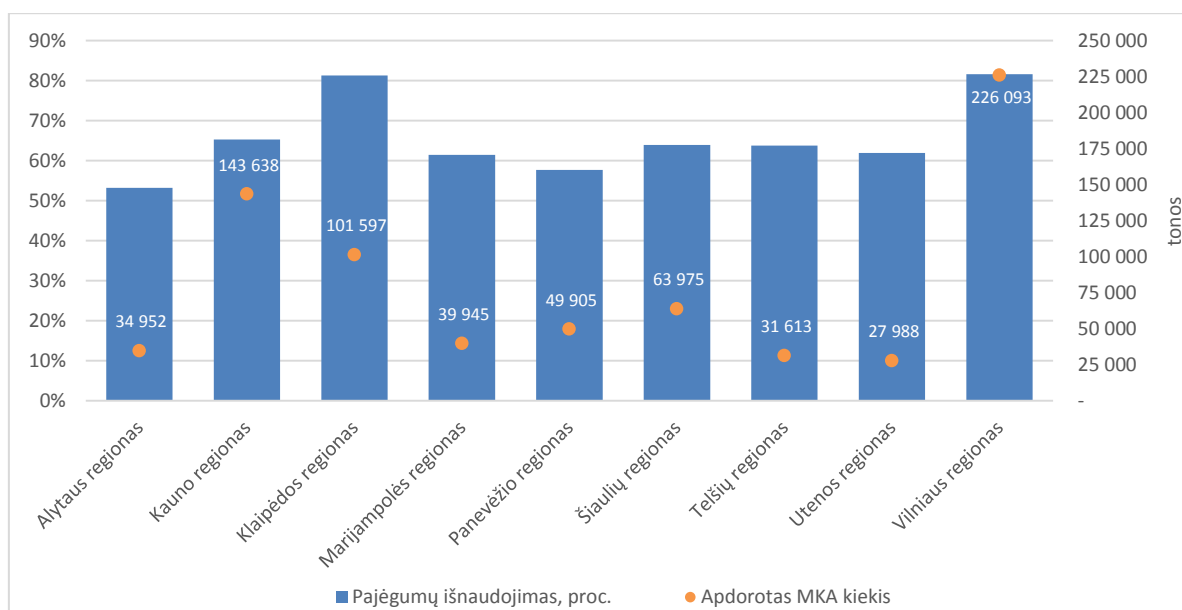
33. Iš atskirai surenkamų frakcijų komunalinių atliekų (išskyrus pakuotes) (kodas 20 01) per nagrinėjamą laikotarpį dominavo: metalai (kodas 20 01 40), popierius ir kartonas (kodas 20 01 01), kitaip neapibrėžtos atliekos (kodas 20 01 99), stiklas (kodas 20 01 02). Šios atliekos 2014–2018 m. iš viso vidutiniškai sudarė 86,8 proc. visų šiai kategorijai priskiriamų atliekų. Jų kiekis nuo 2014 iki 2018 m. išaugo taip: metalai – 75,9 proc., popierius ir kartonas – 24,8 proc., kitaip neapibrėžtos atliekos – 54,8 proc., stiklas – 27,9 proc. (Plano 25 priedas).

34. 2020 m. atskirai išrūšiuota apie 103 tūkst. t MKA sraute rastų pakuočių atliekų, MKA kiekis buvo apie 736 tūkst. t, kitų komunalinių atliekų – apie 633 tūkst. t.

35. 2020 m. vienam šalies gyventojui vidutiniškai teko 263 kg MKA. Jų vienam gyventojui nuo 2012 m. (328 kg/gyv.) palaipsniui mažėja.

36. 2015 m. pradėjus veikti MA / MBA įrenginiams, komunalinių BSA šalinimo sąvartynuose kiekis sumažėjo. 2016 m. sąvartynuose pašalinta 32,9 tūkst. t BSA, tai sudarė 4,3 proc. nuo jų viso atskirto kiekio – 766 tūkst. t, 2018 m. – 18,6 tūkst. t – 2,4 proc.

37. Atliktos atliekų tvarkymo sistemos analizės (toliau – analizė) duomenimis, 2019 m. MA / MBA įrenginiuose išrūšiuota daugiau kaip 1,03 mln. t atliekų. Išrūšiavimas atskiruose MA / MBA įrenginiuose pateiktas 7 paveiksle.

7 paveikslas. MBA pajėgumų išnaudojimas (šaltinis – analizė)

38. 2020 m. Lietuvos regionuose įrengta 110 didelių gabaritų atliekų surinkimo aikštelių (toliau – DGASA) ir 53 žaliųjų atliekų kompostavimo aikštelių (toliau – ŽAKA). Daugiausia ŽAKA įrengta Alytaus ir Klaipėdos regionuose (po 7). Daugiausia aikštelių (pagal gyventojų

skaičių) įrengta Alytaus (20,2 tūkst. gyv./vnt.), Utenos (21,4 tūkst. gyv./vnt.) regionuose, mažiausia – Kauno (186,1 tūkst. gyv./vnt.) ir Vilniaus (134,6 tūkst. gyv./vnt.) regionuose. Gyventojai ir įmonės žaliąsias atliekas gali pristatyti ir į privačių įmonių kompostavimo įrenginius. Gyventojai ir organizacijos žaliąsias atliekas gali pristatyti ir į geriamojo vandens tiekimo ir nuotekų tvarkymo įmonių eksploatuojamus įrenginius, kuriuose žaliosios atliekos tvarkomos kartu su nuotekų dumbliu. Sąvartynuose šalinamų MKA sudėtį pradėta tirti 2012 m. Ji įvairiose savivaldybėse skirtinga, tačiau apibendrinti tyrimų rezultatai rodo, kad 2018 m. BSA sudarė apie 50 proc., antrinės žaliavos – apie 27 proc. visų į MA / MBA įrenginius patekusių MKA. Neišrūšiuotų MKA šalinimas sąvartynuose nutrauktas pradėjus veikti MBA įrenginiams.

39. Iki 2013 m., kol Lietuvoje nebuvo atliekų deginimo jėgainių, netinkamos perdirbti ar pakartotinai naudoti, tačiau energinę vertę turinčios atliekos šalintos sąvartynuose. 2013 m., Klaipėdoje pradėjus veikti pirmajai UAB „Fortum Heat – Lietuva“ (dabar UAB Gren Lietuva) įkurtai atliekų deginimo jėgainei, sąvartyne šalinamų komunalinių atliekų kiekis, palyginti su 2012 m., sumažėjo 10,6 proc.; vis daugiau naudojant energijai gauti skirtų atliekų (nuo 7,14 proc. 2013 m. iki 25,835 proc. 2020 m.), sąvartyne šalinamų atliekų kiekis sumažėjo (nuo 62,37 proc. 2013 m. iki 17,6 proc. 2020 m.). Tobulinant atliekų politikos formavimo priemones ir skiriant prioritetą aukštesnėms pagal atliekų tvarkymo hierarchiją veikloms, didėjo perdirbtų ir sukompostuotų atliekų kiekis (nuo 27,81 proc. 2013 m. iki 45,25 proc. 2020 m.).

40. Savivaldybių duomenimis, 2020 m. 99,5 proc. gyventojų buvo suteikta komunalinių atliekų tvarkymo paslauga.

Maisto atliekų susidarymas, maisto švaistymo problemos ir jų sprendimas

41. AAA ir RATC, AATC atliktų MKA sudėties tyrimų duomenimis, Lietuvoje kasmet daugėja maisto atliekų. 2016 m. 1 gyventojui teko beveik 35 kg maisto atliekų, 2017 m. – 36 kg, 2018 m. – 37 kg, 2019 m. – 41 kg., 2020 m. – 43,7 kg (2 lentelė).

Metai	Maisto atliekų kiekis MKA sraute, proc.	Maisto atliekų kiekis (atskirai surinktas ir MKA sraute), t (procentas nuo komunalinių atliekų)	Maisto atliekų kiekis vienam gyventojui, kg
2020	15,40	122 000 (6,09)	43,7
2019	14,77	114 539 (8,7)	41,0
2018	12,78	103 744 (7,89)	37,0
2017	13,31	101 591 (7,89)	35,9
2016	13,85	100 572 (7,9)	34,8

2 lentelė. Maisto atliekų susidarymas (šaltinis – RATC, AATC, MKA tyrimų duomenys)

42. Pagrindinės maisto švaistymo priežastys:

42.1. nepakankamas apsipirkimo ir patiekalų planavimas;

42.2. apsipirkimo aplinka (pvz., tokie reklaminiai šūkiai kaip: „Pirk vieną ir gauk antrą nemokamai!“ skatina impulsyviai pirkti per daug);

42.3. neteisingai suprantamas maisto produktų žymėjimas „geriausia iki“ ir „tinka vartoti iki“, todėl tinkami vartoti produktai išmetami;

42.4. nepakankami maisto produktų naudojimo ir patiekalų gamybos įgūdžiai (pvz. valgio gaminimas iš turimų maisto produktų, likučių panaudojimas);

42.5. sunkiai ištuštinamos arba per didelės pakuotės;

42.6. dėmesys estetikai (pažeisti, kreivi vaisiai ar daržovės laikomi nepatraukliais);

42.7. standartizuotas porcijų dydis restoranuose, kavinėse ir valgyklose;

- 42.8. sunku prognozuoti klientų kiekį (maitinimo sektoriaus problema);
- 42.9. atsargų valdymo iššūkiai gamintojams ir pardavėjams;
- 42.10. aukšti produktų kokybės standartai (pvz., mažmeninėje prekyboje);
- 42.11. perteklinė kai kurių produktų gamyba arba paklausos nebuvimas tam tikru metu laiku;
- 42.12. gamybos klaidos, produktai ir (ar) žymėjimas neatitinka specifikacijų;
- 42.13. produktų ir pakuočių pažeidimai (žemės ūkyje ir maisto gamybos srityje);
- 42.14. netinkamas laikymas ar transportavimas (pvz., šaldytuvų temperatūra);
- 42.15. žinių apie maisto švaistymo socialinį ir finansinį poveikį trūkumas, menkas maisto vertinimas.

43. Lietuvoje sėkmingai veikia labdaros organizacijos „Maisto bankas“, „Caritas“ ir kitos, kurios paskirsto didelius kiekius paaugoto maisto, tačiau vis dar trūksta informacijos apie maisto švaistymo prevenciją.

44. Lietuvoje jau kurį laiką veikia finansinės paskatos įmonėms aukoti labdarinėms organizacijoms. Pagal Lietuvos Respublikos pelno mokesčio įstatyme nustatytas sąlygas yra galimybė sumažinti apmokestinamąjį pelną, t. y. pavyzdžiui, vienetams pagal Lietuvos Respublikos labdaros ir paramos įstatymą turintiems teisę teikti tik paramą iš pajamų leidžiama du kartus atskaityti išmokas skirtas paramai, tačiau ne didesnes kaip 40 proc. mokesčio mokėtojo pajamų (apskaičiuotų pagal nustatytas sąlygas). Šios paskatos galimybė galėtų būti išnaudojama labiau, todėl būtina aktyvesnė informacinė šios paskatos sklaida.

Žaliųjų atliekų susidarymas ir tvarkymas

45. AAA duomenimis, 2020 m. susidarė 97 tūkst. t žaliųjų atliekų. 92 tūkst. t (94 proc.) perdirbta, (iš jų 87 tūkst. t – sukompostuota, 4,8 tūkst. t – panaudota biodujų gamybai). 4 proc. žaliųjų atliekų paruošta apdoroti, 2 proc. – sudeginta.

Didelių gabaritų atliekų susidarymas ir tvarkymas

46. 2014–2020 m. susidariusių didelių gabaritų atliekų (toliau – DGA) Lietuvoje išaugo nuo 25,6 tūkst. t 2014 m. iki 48,11 tūkst. t 2020 m., t. y. daugiau kaip 46 proc. DGA kiekis vidutiniškai augo 9,4 proc. per metus. Didžioji dalis jų – 52,5 proc. (25,3 tūkst. t) – apdorota, 44,9 proc. (21,16 tūkst. t) – pašalinta sąvartynuose, 1,8 proc. (0,86 tūkst. t) – sudeginta energijai gauti, tik po 0,54 proc. (po 0,26 tūkst. t) panaudota pakartotinai ir perdirbta. Pagrindinį DGA srautą sudaro baldų atliekos. Jos ne visada tvarkomos laikantis eiliškumo, atliekų tvarkymo hierarchijos. Perdirbti tinkamos baldų atliekos kartais panaudojamos energijai gauti, nors turėtų būti perdirbamos ir panaudojamos kaip žaliava kitiems produktams gaminti. Svarbu užtikrinti baldų atliekų tvarkymo kontrolę ir eiliškumą.

47. Pagrindinės buityje susidarančių DGA tvarkymo problemos:

47.1. Gyventojai nežino apie atskirą DGA surinkimą, todėl didžioji dalis šių atliekų šalinama MKA sraute, paliekama šalia antrinių žaliavų konteinerių arba jų atsikratoma gamtoje (miškuose).

47.2. Ne visa DGA surinkimo infrastruktūra patogi gyventojams – kai kurias DGASA sudėtinga pasiekti.

47.3. Kai kuriose DGASA gyventojams tebekeliami reikalavimai atvežti tinkamai paruoštas DGA, pvz., išardytus baldus, nes tokios paslaugos vietoje neteikiamos, kitaip atliekos DGASA nepriimamos.

Buities pavojingųjų atliekų susidarymas ir tvarkymas

48. 2020 m. Lietuvoje fiksuota 4,8 tūkst. t buityje susidarančių pavojingųjų atliekų. Daugiau kaip 91 proc. jų sudarė nebenaudojama įranga, kurioje yra chlorfluorangliavandenilių, ir elektros ir elektroninė įranga (toliau – EEĮ), kurioje yra pavojingų sudedamųjų dalių.

49. Eurostato duomenimis, Lietuvos namų ūkiuose vienam gyventojui tenka vidutiniškai 12 kg pavojingųjų buities atliekų, Europos Sąjungoje – 9 kg.

50. Pagrindinės buityje susidarančių pavojingųjų atliekų tvarkymo problemos:

50.1. Gyventojams labai trūksta informacijos apie atskirą buityje susidarančių pavojingųjų atliekų surinkimą, todėl didžioji dalis šių atliekų šalinama MKA sraute arba, jei neteisingai suprantami rūšiavimo reikalavimai, – antrinių žaliavų konteineriuose.

50.2. Atskiro pavojingųjų atliekų surinkimo infrastruktūra gyventojams nepatogi – kai kurias DGASA, kur šios atliekos surenkamos, sudėtinga pasiekti.

50.3. Gyventojams trūksta motyvacijos atskirai surinkti ir (ar) rūšiuoti pavojingąsias atliekas.

TREČIASIS SKIRSNIS

GAMYBOS IR KITOS ŪKINĖS VEIKLOS ATLIEKŲ SUSIDARYMAS IR TVARKYMAS

Gamybos ir kitos ūkinės veiklos atliekų tvarkymo organizavimas

51. Gamybos ir kitos ūkinės veiklos atliekos – įmonių veiklos metu susidarančios atliekos, kurios nepriskiriamos komunalinėms atliekoms, pavyzdžiui, pakuočių gamybos atliekos, medienos atliekos, kurios yra baldų gamybos atliekos ir pan. Šios atliekos netvarkomos savivaldybių organizuojamose komunalinių atliekų tvarkymo sistemose.

52. Užtikrinti, kad gamybos ir kitos ūkinės veiklos atliekos būtų sutvarkytos, – ūkio subjektų pareiga vadovautis bendraisiais atliekų tvarkymo sistemos reikalavimais ir principais, bendradarbiauti su atliekų tvarkytojais.

53. Už gamybos ir kitos ūkinės veiklos atliekų surinkimą, rūšiavimą, pakavimą, apskaitą, laikymą ir perdavimą atliekų tvarkytojams atsako šių atliekų darytojai ir (ar) turėtojai, jie pagal principą „teršėjas moka“ turi padengti visas atliekų tvarkymo, reikiamos atliekų tvarkymo infrastruktūros įrengimo išlaidas ir užtikrinti jos eksploatavimą.

54. Gamybos ir kitos ūkinės veiklos atliekų tvarkymą įmonės organizuoja įrenginiams eksploatuoti išduotuose leidimuose nustatyta tvarka, atsižvelgdamos į atliekų prevencijos ir tvarkymo prioritetų eiliškumą, taiko visas galimas ir ekonomiškai pateisinamas priemones atliekų kiekiui sumažinti: rengia aplinkosaugos veiksmų planus, diegia švaresnius gamybos principus, mažaatliekes ir beatliekes technologijas, skatina žiedinės ekonomikos modelius.

55. Įmonės, kurios ūkinei veiklai ar įrenginiams eksploatuoti neprivalo gauti leidimų, gamybos ir kitos ūkinės veiklos atliekų tvarkymą organizuoja atsižvelgdamos į atliekų prevencijos ir tvarkymo prioritetų eiliškumą, vadovaudamosi aplinkos apsaugos ir kitų teisės aktų reikalavimais, bendradarbiaudamos su atliekų tvarkytojais.

56. Pagrindinės gamybos ir kitos ūkinės veiklos atliekų tvarkymo problemos:

56.1. Ūkio subjektai labiau orientuojasi į trumpalaikę naudą, o ne į ilgalaikius rezultatus – žiedinė ekonomika, jos principų taikymas ir diegimas vis dar brangesnė alternatyva, todėl pasirenkamos neperdirbamos ir (ar) sudėtingai perdirbamos medžiagos.

56.2. Nenustatyti pagrindiniai gamybos ir kitos ūkinės veiklos atliekų srautai, neišanalizuoti šių atliekų tvarkymo pajėgumai ir jų trūkumas, išsamiai neišanalizuotos antrinių žaliavų paklausa ir panaudojimo galimybės.

56.3. Neįvertintas gaminio gyvavimo ciklas ir jo poveikis aplinkai – nėra suderintų organizacinių, administracinių, informacinių technologinių, finansinių ir teisinių priemonių, reikalingų siekiant sukurti vieningą modeliavimo sistemą, mažinančią susidarančių atliekų kiekį ir užtikrinančią efektyvų jų tvarkymą.

56.4. Nepakankama atliekų susidarymo ir tvarkymo valstybinė kontrolė, kontroliuojamų subjektų konsultavimas, pažeidimų prevencija (ištekliai, kompetencija) neužtikrina tinkamo principų „gamintojo atsakomybė“ ir „teršėjas moka“ laikymosi, todėl kyla sunkumų juos įgyvendinant. Aplinkos kontrolės sistema nukreipta į pranešimus ir (ar) skundus ir jų kontrolę. Sistemą būtina tobulinti, patikras organizuoti ir vykdyti atsižvelgus į galimą pažeidimų riziką.

56.5. Iki šiol buvo nepakankamai veiksminga žaliųjų viešųjų pirkimų sistema. Žalieji viešieji pirkimai – vienas svarbiausių įrankių, kuriais būtų galima paskatinti perkančiąsias organizacijas rinktis tvaresnius, ilgiau naudojamus gaminius, taip pat gaminius, kurių sudėtyje būtų antrinių žaliavų. Pažymėtina, kad nuo 2021 m. liepos 1 d. žalieji viešieji pirkimai Lietuvoje jau turi sudaryti ne mažiau kaip 10 proc. visų viešųjų pirkimų vertės, nuo 2022 m. – 50 proc., o nuo 2023 m. – 100 proc.

Gamybos ir kitos ūkinės veiklos atliekų susidarymo ir tvarkymo apžvalga

57. AAA duomenimis, 2020 m. gamybos ir kitos ūkinės veiklos sektoriuje susidarė apie 5,0 mln. t atliekų (pavojingosios atliekos sudarė apie 3,4 proc.). Maždaug pusė šio sektoriaus atliekų – fosfogipso atliekos. 2020 m. jų susidarė apie 1,7 mln. t. Fosfogipso atliekos šalinamos specialiai įrengtame sąvartyne, nes nėra šių atliekų perdirbimo technologijų ir (ar) realizavimo galimybių. Fosfogipso atliekų kiekis priklauso nuo AB „Lifosa“ gamybos masto.

58. Neorganinių cheminių procesų atliekų kiekis nuo 2014 m. iki 2018 m. išaugo 2,9 proc. Fosforo cheminių medžiagų gamybos, maišymo, tiekimo ir naudojimo (toliau – GMTN) ir fosforo cheminių procesų atliekos (kodas 06 09), azoto cheminių medžiagų GMTN, azoto cheminių procesų ir trąšų gamybos atliekos (kodas 06 10) nagrinėjamu laikotarpiu sudarė daugiau kaip 99,7 proc. visų susidariusių 06 kodu pažymėtų atliekų. Didžioji dalis (99,9 proc.) 06 kodui priskiriamų atliekų susidaro AB „Lifosa“ gaminant fosforo rūgštį. Gaminant fosforo rūgštį, iš fosfatinės žaliavos ir sieros rūgšties susidaro gamybinė atlieka – pushidratinis kalcio sulfatas, vadinamasis fosfogipsas (kodas 06 09 03).

59. Eurostato duomenimis, 2019 m. Lietuvoje žemės ūkio, miškininkystės ir žuvininkystės sektoriuose susidarė 265 tūkst. t atliekų, kasybos ir karjerų eksploatavimo įmonėse – 7,4 tūkst. t, apdirbamosios gamybos pramonės įmonėse – 2,653 mln. t, iš jų 16,9 tūkst. t – pavojingųjų atliekų, energetikos sektoriaus įmonėse – 67,6 tūkst. t, vandens ruošimo ir nuotekų tvarkymo įmonėse – 90 tūkst. t, atliekų ir laužo didmeninės prekybos sektoriuje, įskaitant metalo laužą, – 477,6 tūkst. t, paslaugų ir prekybos sektoriuose – 67,7 tūkst. t, statybinių atliekų – 356,8 tūkst. t. Europos Sąjungos valstybėse narėse susidarančių gamybos atliekų vienam šalies gyventojui vidurkis yra didesnis nei Lietuvoje visuose pramonės ir verslo sektoriuose, išskyrus žemės ūkio, miškininkystės ir žuvininkystės, apdirbamosios gamybos pramonės, atliekų ir laužo didmeninės prekybos sektorius. Informacija apie atliekų susidarymą pagal veiklos rūšis pateikta Plano 22 priede.

60. AAA duomenimis, 2020 m. daugiausia (58,2 proc.) surinktų gamybos ir kitos ūkinės veiklos atliekų, įskaitant fosfogipso atliekas, apdorota (panaudota ar perdirbta, išvežta, paruošta naudoti ar šalinti), sąvartynuose pašalinta – 36,6 proc., sudeginta – 2 proc., kitais būdais pašalinta – 0,2 proc., nesutvarkyta – 3 proc. 2020 m. susidarė 3,3 mln. t gamybos atliekų, išskyrus fosfogipso

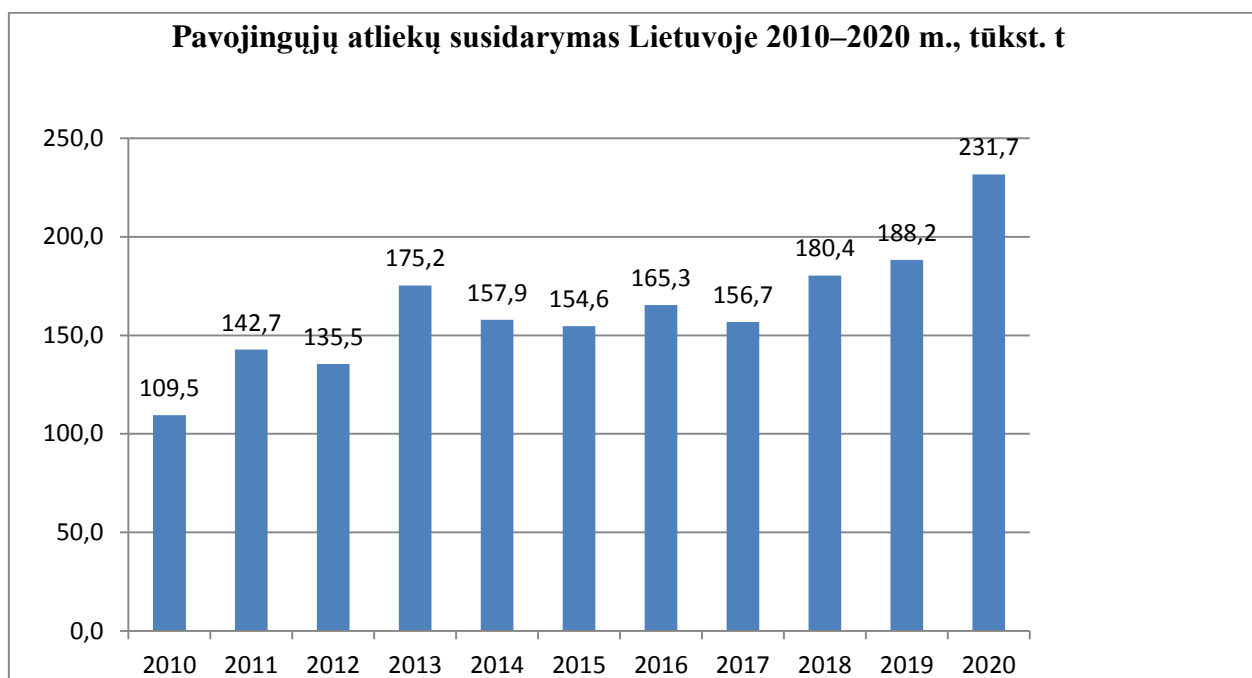
atliekas. 88,5 proc. jų apdorota (panaudota ar perdirbta, išvežta, paruošta naudoti ar šalinti), 4,1 proc. pašalinta sąvartynuose, 3 proc. sudeginta, 0,4 proc. – pašalinta kitais būdais.

61. Atliekų rūšiavimo, gamybos ir kitos ūkinės veiklos atliekų, apdorojimo ir perdirbimo įrenginių pajėgumai nurodyti Plano 3–16 prieduose, atliekų deginimo pajėgumai – Plano 17 priede, šalinimo įrenginių pajėgumai – Plano 18 priede.

62. AAA duomenimis, 2020 m. surinkta 236,6 tūkst. t nepavojingųjų medienos pramonės atliekų. 202,6 tūkst. t jų perdirbta, 15,4 tūkst. t – panaudota energijai gauti, 22 tūkst. t – apdorota, 17,6 tūkst. t – išvežta, 3,4 tūkst. t – pašalinta sąvartynuose.

Pavojingųjų gamybos ir kitos ūkinės veiklos atliekų susidarymas ir tvarkymas

63. Lietuvoje kasmet didėja pavojingųjų atliekų rūšiuojamojo surinkimo skaičius. 2020 m. surinkta apie 231,7 tūkst. t pavojingųjų atliekų, o 2016 m. – 165,3 tūkst. t. Informacija apie pavojingųjų atliekų susidarymą Lietuvoje 2010–2020 m. pateikta 8 paveiksle.

8 paveikslas. Pavojingųjų atliekų susidarymas 2010–2020 m. (šaltinis – AAA duomenys)

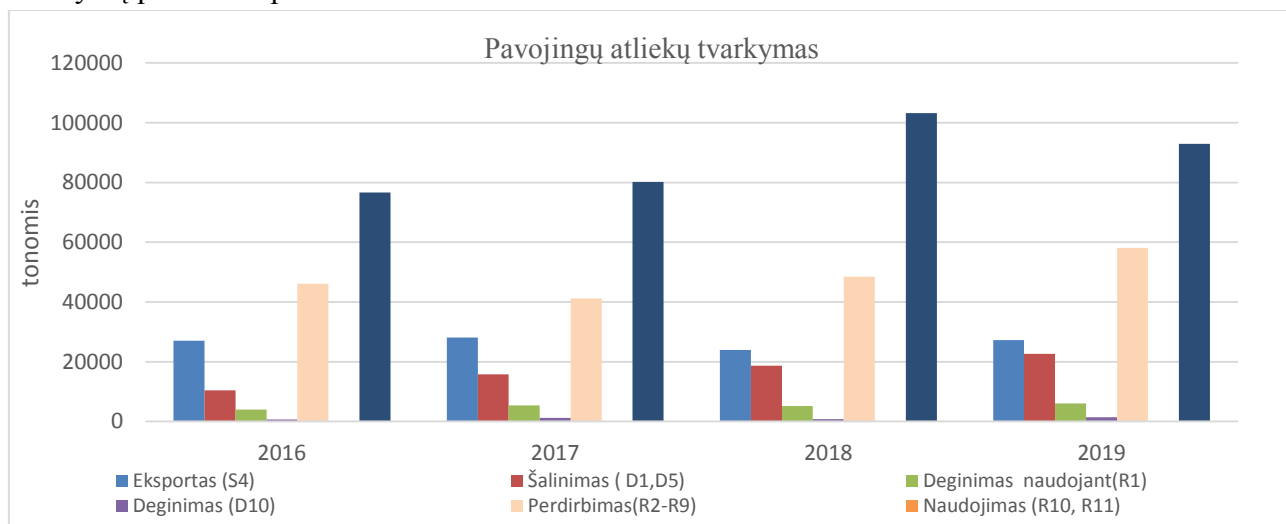
64. Didžiausią dalį (24 proc.) visų 2020 m. susidariusių pavojingųjų atliekų sudarė gruntas ir akmenys, kuriuose yra pavojingųjų medžiagų, 19 proc. – cheminės nuosėdos ir liekanos, 17 proc. – eksploatuoti netinkamos transporto priemonės, 11,2 proc. – rūšiavimo atliekos, 9,5 – cheminiai katalizatoriai, 8,7 proc. – asbesto atliekos, 5,6 proc. – nebenaudojamos mašinų ir įrangos sudedamosios dalys, 3,1 proc. – naudota alyva, 2,02 proc. – statybinės ir kitos atliekos. Pavojingųjų atliekų susidarymas pagal rūšis pateiktas 3 lentelėje.

Atliekų rūšis	Kiekis, t	Proc.
Iš viso (t)	231 712	100
Panaudoti tirpikliai	205	0,09
Rūgščių, šarmų arba druskų atliekos	3 838	1,66

Naudota alyva	7 114	3,07
Panaudoti cheminiai katalizatoriai	363	9,46
Netinkamos naudoti cheminės atliekos	4 193	1,81
Mišrios cheminės atliekos	1 507	0,65
Cheminės nuosėdos ir liekanos	44 036	19,00
Pramoninių nuotekų valymo dumblas	125	0,05
Sveikatos priežiūros priemonių užkrečiamosios atliekos	2 375	1,02
Stiklo atliekos	0	0,00
Medienos atliekos	302	0,13
Atliekos, kuriose yra polichlorintųjų bifenilų (PCB)	6	0,00
Nebenaudojamos transporto priemonės	39 837	17,19
Nebenaudojama elektros ir elektroninė įranga	6 995	3,02
Nebenaudojamų mašinų ir įrangos sudedamosios dalys	12 927	5,58
Mišrios ir neišrūšiuotos medžiagos	138	0,06
Rūšiavimo atliekos	26 164	11,29
Statybinės ir griovimo atliekos	4 673	2,02
Asbesto atliekos	20 090	8,67
Gamtinės kilmės mineralų atliekos		0,00
Deginimo atliekos	202	0,09
Įvairios mineralinės atliekos	115	0,05
Žemė ir žemkasių iškasos	56 507	24,39

3 lentelė. Pavojingųjų atliekų susidarymas pagal rūšis 2020 m. (šaltinis – AAA duomenys)

65. AAA apskaitos duomenimis, 4 proc. 2020 m. susidariusių pavojingųjų gamybos atliekų pašalinta, 3 proc. – sudeginta, 18 proc. – išvežta tvarkyti į kitas šalis, 47 proc. – perdirbta, 38 proc. – apdorota (atliekos apdorotos D8, D9, D14, R12, S5 būdais, nurodytais Atliekų tvarkymo taisyklėse). Komunalinių atliekų tvarkymo sistemoje sutvarkyta 8,4 tūkst. t komunalinėms atliekoms nepriskiriamų pavojingųjų atliekų. Didžioji dalis jų sutvarkyta Panevėžio (17 proc.), Alytaus (16 proc.), Utenos (12 proc.) ir Klaipėdos (12 proc.) regionuose. Į komunalinių atliekų tvarkymo sistemą daugiausia pateko statybinių medžiagų, turinčių asbesto, atliekų – 78 proc., kitų statybinių atliekų, kuriose yra pavojingųjų medžiagų, – 8 proc. Informacija apie pavojingųjų atliekų tvarkymą pateikta 9 paveiksle.

9 paveikslas. Pavojingųjų atliekų tvarkymas (šaltinis – AAA duomenys)

66. Šiauliuose, UAB „Toksika“ įkurtoje pavojingųjų atliekų deginimo įėgainėje, sudeginama 10 tūkst. t pavojingųjų atliekų.

67. 2020 m. rugpjūčio 3 d. Aplinkos ministerija pradėjo įgyvendinti projektą HAZ-IDENT, kurio tikslas – pagerinti aplinkos apsaugos institucijų ir ūkio subjektų atstovų gebėjimus tinkamai identifikuoti ir klasifikuoti pavojingąsias atliekas, sukurti nacionalinę vieningą pavojingųjų atliekų identifikavimo metodiką, skirtą valstybės, savivaldos institucijoms ir įstaigoms, ūkio subjektams. Metodika padės teisingai vertinti ir taikyti nacionalinius ir Europos Sąjungos teisės aktus klasifikuojant atliekas, kad jos būtų saugiai ir efektyviai surenkamos ir tvarkomos.

Biologiškai skaidžių gamybos atliekų susidarymas ir tvarkymas

68. Valstybinėje atliekų apskaitoje nėra mažų ir vidutinių maisto pramonės įmonių, kurioms nereikia leidimų, duomenų apie BSA susidarymą. Nacionaliniais atliekų apskaitos duomenimis, 2020 m. Lietuvoje susidarė 114,2 tūkst. t BSA, virtuvės ir valgyklų BSA, t. y. 140 proc. daugiau nei 2014 m. (49,7 tūkst. t). Surinktos BSA 2020 m. sudarė 81 tūkst. t, t. y. apie 68 proc. visų susidariusių BSA.

69. AAA duomenimis, 99 proc. BSA perdirbta ar kitaip panaudota.

70. Įmonėse, kuriose vykdančią ūkinę komercinę veiklą susidaro biologiškai skaidžios gamybos atliekos (toliau – BSGA), įskaitant viešojo maitinimo ir kitose įstaigose susidarantią maisto ruošimo atliekas ir netinkamus vartoti maisto produktus, BSGA išrūšiuojamos ir renkamos atskirai, nemaišant su kitomis atliekomis. Išrūšiuotos BSGA perdirbamos arba kitaip naudojamos vietoje, jei tai įmanoma, aplinkai ir visuomenės sveikatai saugiu būdu arba perduodamos kitiems atliekų tvarkytojams laikantis atliekų prevencijos ir tvarkymo prioritetų eiliškumo.

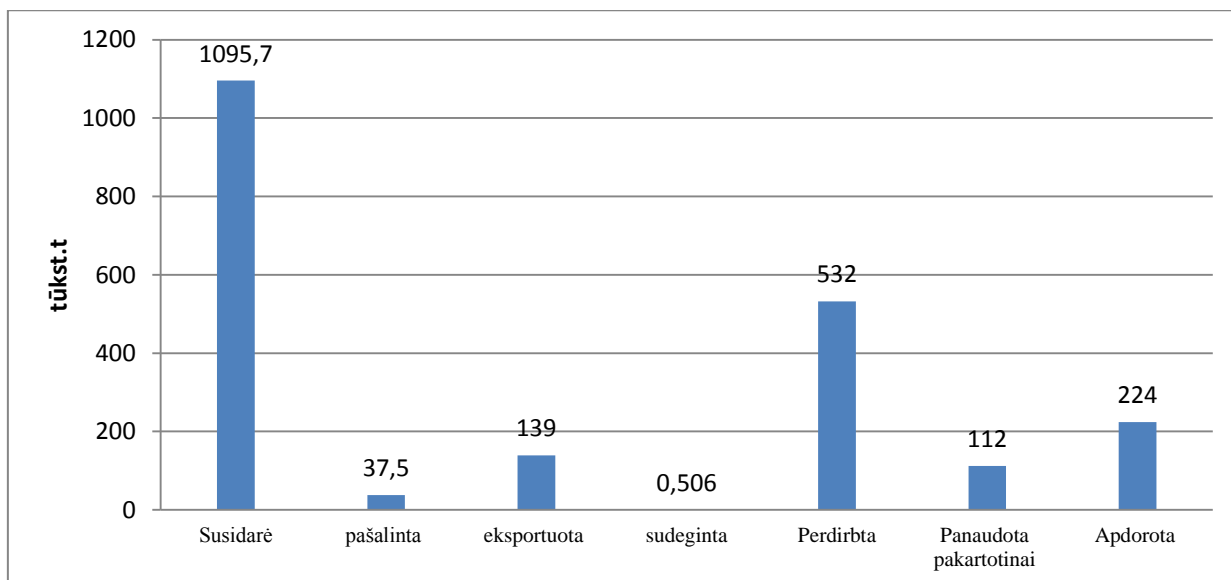
71. Šalutiniai gyvūniniai produktai tvarkomi vadovaujantis Reglamento (EB) Nr. 1069/2009 nuostatomis, o šalutiniai gyvūniniai produktai ir jų gaminiai, skirti sudeginti, pašalinti sąvartyne arba panaudoti biologinių dujų ar komposto gamybos įmonėje, – vadovaujantis atliekų tvarkymą reglamentuojančiais teisės aktais.

72. Skystąsias BSGA draudžiama šalinti sąvartynuose. Dauguma maisto pramonės skystųjų atliekų patenka į nuotekas. Į nuotekas patenka aliejaus, smulkios gyvūninės atliekos. Jos laikomos nuotekomis, nusodinta jų frakcija vadinama nuotekų dumbliu, o ištirpę teršalai išvalomi nuotekų valyklose arba patenka į gamtinę aplinką.

73. Gyvūninio maisto gamybos ir perdirbimo įmonėse, skerdyklose privaloma turėti riebalų gaudykles arba flotatorius, tačiau kol kas per mažai atskirai surenkama ir perdirbama surinktų riebalų ar flotatų (turinčių iki 30 proc. riebalų).

Statybinių atliekų susidarymas ir tvarkymas

74. 2020 m. susidarė 1095,7 tūkst. t statybinių atliekų, 48 proc. jų (532 tūkst. t) perdirbta, 20,5 proc. – apdorota, 10,2 proc. – panaudota pakartotinai, 3,4 proc. – pašalinta (10 paveikslas).

10 paveikslas. Statybinių atliekų susidarymas ir tvarkymas 2020 m. (šaltinis – AAA duomenys)

75. Daugiausia statybinių atliekų susidarė statybos įmonėse – griauinant statinius, mažiau – rekonstruojant, remontuojant ir statant naujus. Didžiąją susidariusių statybinių atliekų dalį (76 proc.) sudarė mineralinės statybinės atliekos, likusią – metalo (19 proc.) ir kitos atliekos (5 proc.). 2020 m. apie 82,6 tūkst. t statybinių atliekų surinkta komunalinių atliekų surinkimo sistemoje. Didžiąją dalį – 90 proc. – sudarė mineralinės statybinės atliekos. 2020 m., AAA duomenimis, susidarė 17 tūkst. t asbesto turinčių atliekų.

76. Statybinių atliekų kiekis priklauso nuo šalies ekonomikos būklės ir statybos sektoriaus plėtros. Po ekonomikos krizės, atsigaunant statybos sektoriui ir Aplinkos ministerijai įgyvendinant renovacijos projektus, statybos atliekų daugėja. Nustačius prievolę nuo 2018 m. duomenis apie tvarkomą atliekų apskaitą teikti per GPAIS, deklaruojama daugiau statybinių atliekų. Manoma, kad įtakos tam turėjo sugriežtinta atliekų apskaitos sistema, kurioje atliekų turėtojas ir atliekų tvarkytojas turi deklaruoti informaciją apie atliekų sutvarkymą, būti sudaręs ne tik atliekų vežimo, bet ir atliekų naudojimo ir (ar) šalinimo sutartis.

77. Statybinių atliekų tvarkymas turėtų būti planuojamas jau projektuojant statinį, tačiau neįvertinamas gaminio gyvavimo ciklas ir poveikis aplinkai. Nėra suderintų organizacinių, administracinių, informacinių technologijų, finansinių ir teisinių priemonių, reikalingų siekiant sukurti vieningą modeliavimo sistemą, mažinančią atliekų kiekį ir užtikrinančią efektyvų jų tvarkymą (pvz., nėra informacijos ir duomenų apie statinių, statybos produktų poveikį, perdirbimo, antrinio panaudojimo galimybes statinio gyvavimo ciklo etapuose).

78. Perdirbus statybines atliekas, sukuriama didelės pridėtinės vertės produktai. Jie naudojami ir pačiame statybų sektoriuje (pvz., remontuojant kelius, įrengiant drenažo sistemas ar kt.). Vertingiausios medžiagos, pvz., metalai, paprastai išrūšiuojamos, perdirbamos ir parduodamos kitoms pramonės šakoms kaip antrinė žaliava. Kitų kategorijų atliekos (pvz., mediena, plastikas, popierius) naudojamos deginimo įrenginiuose energijai gauti. Inertinės ir kitos netinkamos perdirbti atliekos naudojamos sąvartynams perdengti (atliekų tvarkymo būdas R10), taip sumažinant natūralių gamtinių išteklių, įrengiant ir remontuojant vidaus kelius. Ne visas statybines atliekas tinka perdirbti ir (ar) pakartotinai naudoti. Kai kurios jų yra pavojingos ir netinkamai tvarkomos gali neigiamai paveikti aplinką ir žmonių sveikatą.

79. Statybines atliekas pagal naudojimo būdą galima suskirstyti į atliekas, kurios gali būti naudojamos kaip žaliava kitoms medžiagoms ir (ar) produktams gaminti, ir atliekas, naudojamas kaip užpildas.

80. Perdirbti ar kitaip naudoti statybines atliekas skatinama vykdant žaliuosius viešuosius pirkimus. Statybos darbų žaliams viešiesiems pirkimams nustatyti statybos procesuose susidarantių atliekų mažinimo, pakartotinio naudojimo, perdirbimo ar kitokio naudojimo aplinkos apsaugos kriterijai, plačiai taikant viešųjų žaliųjų pirkimų vykdymą.

Medicininis ir farmacinis atliekų susidarymas ir tvarkymas

81. AAA apskaitos duomenimis, 2020 m. susidarė 4,4 tūkst. t medicininių atliekų. Atskirai surinktų ir atliekas apdorojant susidarantių medicininių atliekų kiekis didėja (2009 m. – 1,34 tūkst. t, 2015 m. – 1,935 tūkst. t, 2018 m. – 2,4 tūkst. t, 2019 – 3,5 tūkst. t). Jų Lietuvoje 2014–2019 m. išaugo daugiau kaip 27,5 proc. Vertinant pagal atliekų klasifikaciją, didžiausią šių atliekų dalį per nagrinėjamą laikotarpį sudarė 18 01 03* kodu pažymėtos atliekos, kurioms rinkti ir šalinti taikomi specialūs reikalavimai, kad būtų išvengta infekcijos (54 proc.), ir 18 01 04 kodu klasifikuojamos atliekos, kurioms rinkti ir šalinti netaikomi tokie reikalavimai (25 proc.).

82. AAA apskaitos duomenimis, 2020 m. 57,5 proc. medicininių atliekų buvo kitaip apdorota, 28,9 proc. – sudeginta, 11,5 proc. – panaudota energijai gauti. Detalesnė informacija apie medicininių atliekų tvarkymą pateikta 4 lentelėje.

Metai	Kiekis metų pradžioje, t	Surinkta (susidarė), t	Pašalinta sąvartynė (D1, D5)	Išvežta (S4)	Sunaudota energijai gauti (R1)	Sudeginta sausumoje (D10)	Perdirbta (R2-R9)	Apdorota (D8, D9, D14, R12, S5)	Kiekis metų pabaigoje, t
2020	76,1	4431,6	0,0	0,0	509,6	1281,9	0,0	2548,4	167,8
2019	216,1	3506,3	0,0	314,2	479,0	869,4	5,2	1982,9	72,3
2018	40,2	2415,4	0,0	80,54	598,2	587,7	11,2	962,1	215,9
2017	69,3	1845,1	57,6	165,9	294,3	563,1	22,8	771,5	39,3
2016	71,4	1899,7	190,1	190,5	155,7	474,7	16,7	875,4	66,3
2015	148,5	1935,9	272,0	438,1	205,0	371,0	13,0	697,8	86,5
2014	113,96	1892,5	79,5	1045,1	0,0	55,1	24,5	654,9	147,3
2013	86,061	1764,7	236,5	1012,8	0,0	27,0	285,5	174,8	114,2
2012	63,3	1783,4	429,6	1078,2	0,0	44,3	118,2	90,4	86,1

4 lentelė. Medicininis atliekų susidarymas ir tvarkymas 2012–2020 (šaltinis – AAA duomenys)

83. Šiauliuose veikiančiame UAB „Toksika“ pavojingųjų atliekų deginimo įrenginyje deginamos ir pavojingosios medicininės atliekos.

84. Sveikatos priežiūros įstaigos, norėdamos sumažinti pavojingųjų medicininių atliekų tvarkymo išlaidas, stengiasi savarankiškai naudoti infekcinių atliekų kenksmingumą šalinančius įrenginius, atsižvelgdamos į Pasaulio sveikatos organizacijos (toliau – PSO) leidinyje „Sveikatos priežiūros veikloje susidarantių atliekų saugus tvarkymas“ (WHO, 2014. *Safe management of wastes from health care activities*) nurodytą „artumo“ principą, nustatantį, kad pavojingosios atliekos turi būti apdorojamos ir šalinamos arčiausiai susidarymo šaltinio, kad gabenamos atliekos nesukeltų pavojaus aplinkai.

85. Vaistinės privalo iš gyventojų nemokamai priimti senus vaistus, tačiau nepriima nepanaudotų ir pasenusių maisto papildų, vitaminų. Į MKA srautą išmetami ne tik pasenę vitaminai

ir maisto papildai, bet ir gydantis namuose panaudoti švirkštai, kitos medicininės priemonės. Naikintinų vaistinių preparatų priėmimo iš gyventojų tvarką ir užmokestį už jų tvarkymą nustato Lietuvos Respublikos Vyriausybė. Už priimtus iš gyventojų senus ir veterinarinius vaistus mokama iš valstybės biudžete patvirtintų bendrųjų asignavimų vadovaujantis Lietuvos Respublikos Vyriausybės 2012 m. birželio 6 d. nutarimo Nr. 670 „Dėl Naikintinų vaistinių preparatų priėmimo iš gyventojų ir apmokėjimo už jų tvarkymą tvarkos aprašo patvirtinimo“ nuostatomis.

Nuotekų dumblo susidarymas ir tvarkymas

86. AAA apskaitos duomenimis, 2020 m. susidarė 44109 tūkst. t nuotekų dumblo. 34 proc. jo sudeginta, panaudojant energijai gauti, 29 proc. panaudota tręšti, 20,5 proc. sukompostuota, 15,9 proc. panaudota biodujų gamybai.

87. Plėtojant miestuose ir urbanizuotose teritorijose susidarančių nuotekų surinkimo sistemas, valant nuotekas susidarančio dumblo daugėja, tačiau nuotekų dumblo kokybė dėl griežtėjančių pavojingųjų medžiagų išleidimo į kanalizacijos tinklus reikalavimų ir taršos kontrolės gerėja. Valant nuotekas susidarančio dumblo tinkamą tvarkymą užtikrina šio dumblo turėtojai, t. y. geriamojo vandens tiekimo ir nuotekų tvarkymo įmonės.

88. Apie 80 proc. Lietuvoje susidarančio dumblo, pritaikius modernias technologijas, tvarkoma pūdymo, džiovinimo ir kompostavimo įrenginiuose.

89. Termiškai išdžiovintas ir granuliuotas dumblas deginamas deginimo įrenginiuose, pelenai panaudojami cementui gaminti. Tai beatliekės gamybos pavyzdys. Dumblas gali būti naudojamas ir kituose deginimo įrenginiuose, o pelenai bus naudojami kaip žaliava kitiems produktams gaminti.

90. Nuotekų dumblo naudojimą laukams tręšti reglamentuoja teisės aktuose nustatyti reikalavimai, tačiau dėl didelės sunkiųjų metalų koncentracijos nuotekų dumblą naudoti kaip trąšą ribojama.

Tekstilės atliekų susidarymas ir tvarkymas

91. AAA apskaitos duomenimis, 2020 m. Lietuvoje atskirai surinkta 15,8 tūkst. t tekstilės atliekų, iš jų 73 proc. (11,5 tūkst. t) – gamybinės, 27 proc. (4,3 tūkst. t) – komunalinės. 6,3 tūkst. t šių atliekų buvo po apdirbimo likusios gamybinės tekstilės atliekos, 1,7 tūkst. t – MBA išrūšiuotos, 3,8 tūkst. t – surinktos ir (ar) susidariusios tvarkant po rūšiavimo.

92. Didžioji dalis tekstilės atliekų patenka į MKA srautą. AAA duomenimis, 2020 m. MKA sraute susidarė 57 tūkst. t tekstilės atliekų.

93. 2020 m. MKA sudėties tyrimo duomenimis, tekstilės atliekos Lietuvoje sudarė 7,73 proc. visų MKA, ES vidurkis – 5 proc. Daroma išvada, kad vienam Lietuvos gyventojui per metus tenka 20 kg į MKA išmetamų tekstilės atliekų.

94. Didelė atliekų susidarymo priežastis – į Lietuvą iš kitų Europos Sąjungos valstybių intensyviai vežami dėvėti tekstilės gaminiai. Jų, preliminariais Lietuvos regioninių atliekų tvarkymo centrų asociacijos (toliau – LRATCA) duomenimis, kasmet įvežama apie 70 tūkst. t. Dauguma netinkami pakartotinai naudoti, todėl šalinami sąvartynuose arba sudeginami – panaudojami energijai gauti. Dalis šių tekstilės gaminių reeksportuojami, 18 proc. tenka vietinei Baltijos valstybių antrinio naudojimo rinkai.

95. Didžiausia dalis – 34,7 proc. – tekstilės atliekų pašalinta sąvartynuose, 30,8 proc. – sudeginta, panaudota energijai gauti, 8,8 proc. jų perdirbta – sukompostuota, 1 proc. – panaudota pakartotinai, 4,6 proc. – išvežta.

96. Dėvėtos tekstilės surinkimo lygis Lietuvoje žemas – atskirai surenkama vos 13 proc. viso Lietuvoje parduoto kiekio, tačiau ne visas likęs kiekis tampa atliekomis – kai kuriais įsigytais tekstilės gaminiais gyventojai mainosi.

97. Pagrindinės su tekstilės atliekų surinkimo sistema susijusios problemos:

97.1. Neužtikrinta pakankama atskiro tekstilės surinkimo infrastruktūra pagal poreikį (konteineriai labai greitai pripildomi, ne visose savivaldybėse jie pastatyti).

97.2. Nepatogi tekstilės surinkimo infrastruktūra regionuose (DGASA labai toli nuo gyventojų).

97.3. Gyventojai nemoka teisingai rūšiuoti tekstilės atliekų (pvz., į tekstilės atliekų surinkimo konteinerį įmesta šlapia tekstilės atlieka pradeda pūti ir užteršia kitas).

97.4. Gyventojai nemotyvuojami rūšiuoti tekstilę, nes nežino, kas su ja vėliau daroma.

97.5. Kartais verslo įmonės gamybinės tekstilės atliekas sumaišo su MKA.

Pelenų ir šlako susidarymas ir tvarkymas

98. 2020 m. sudeginta apie 398 tūkst. t atliekų ir susidarė apie 96 tūkst. t pelenų ir šlako atliekų.

99. Prognozuojama, kad ateityje, dirbant visoms trims jėgainėms (Klaipėdos, Kauno ir Vilniaus), jų sudegintas atliekų kiekis gali siekti apie 615 tūkst. t, o pelenų ir šlako atliekų – apie 154 tūkst. t per metus.

100. Pelenai ir šlakas šiuo metu pradėti naudoti eksperimentinėms kelių dangoms įrengti, numatyta plėsti šią veiklą ir šių atliekų praktinio panaudojimo galimybes.

KETVIRTASIS SKIRSNIS GAMINTOJO ATSAKOMYBĖS PRINCIPO ĮGYVENDINIMAS

Gaminių ir pakuočių atliekų tvarkymo būklė

101. Pagal gamintojo atsakomybės principą, gamintojai ir importuotojai yra atsakingi už atliekų surinkimo infrastruktūros plėtrą, priežiūrą, vežimą, atliekų sutvarkymo organizavimą, visuomenės švietimą atliekų prevencijos ir tvarkymo klausimais, įskaitant šioms veikloms tenkančių išlaidų finansavimą.

102. Gamintojo atsakomybės principas taikomas tvarkant pakuočių, padangų, baterijų ir akumuliatorių atliekas (toliau – BAA), vidaus degimo variklių degalų, tepalų, įsiurbiamo oro filtrų, autotransporto priemonių amortizatorių, EEĮ, eksploatuoti netinkamų transporto priemonių (toliau – ENTP), alyvos atliekas. Vadovaujantis Atliekų tvarkymo įstatymo nuostatomis, gamintojo atsakomybės principas nuo 2023 m. bus taikomas tabako gaminių plastikiniams filtrams, nuo 2024 m. – vienkartinėms plastikinėms drėgnosioms servetėlėms, oro balionėliams ir žvejybos įrankiams, kurių sudėtyje yra plastiko. Nuo 2024 m. papildomai nustatyta pareiga padengti išlaidas, susijusias su šių gaminių šiukšlių, randamų aplinkoje, ir atliekų, išmestų į viešas surinkimo sistemas, sutvarkymu.

103. Gamintojo atsakomybės principu pagrįsta gaminių ir pakuočių atliekų tvarkymo sistema organizuojama taikant:

103.1. ekonomines priemonės (įvestas mokestis už aplinkos teršimą padangų, akumuliatorių, baterijų (galvaninių elementų), vidaus degimo variklių degalų, tepalų, įsiurbiamo oro filtrų, autotransporto priemonių amortizatorių ir pakuočių atliekomis, suteikiamos subsidijos ir dotacijos atliekomis tvarkyti. Siekiant, kad kuo daugiau pakuočių atliekų būtų perdirbamos, nuo 2022 m. sausio 1 d. taikomi diferencijuoti mokesčio tarifai perdirbamoms ir neperdirbamoms pakuotėms;

103.2. administracinės priemonės (nustatomos atliekų ar atliekose esančių medžiagų pakartotinio naudojimo, perdirbimo ar naudojimo užduotys, taikoma gėrimų pakuočių užstato sistema, nustatomi draudimai šalinti kai kurias atliekas sąvartyne, taip pat tiekimo rinkai apribojimai dėl pavojingųjų medžiagų pakuotėse ar gaminiuose);

103.3. informacinės priemonės (numatytas ataskaitų teikimas atsakingoms institucijoms, gaminių ar jų sudedamųjų dalių, pakuočių ženklavimas, vartotojų ir (ar) gyventojų švietimas ir informavimas apie pakuočių ir gaminių atliekų tvarkymo poveikį aplinkai ir (ar) visuomenės sveikatai, apie rūšiuojamojo atliekų surinkimo vietas, atliekų tvarkytojų informavimas apie gaminių ar jų sudedamųjų dalių sudėtį ir pakartotinio panaudojimo, perdirbimo galimybes) ar nurodytų priemonių derinius;

103.4. susitarimus su atsakingomis institucijomis, verslo, mokslo atstovais, kad būtų užtikrinta GI atsakomybė visuomenei ir įgyvendintas žiedinės ekonomikos principas. Susitarimai svarbūs siekiant, kad rinkai būtų tiekiami ilgaamžiai, tinkami perdirbti ar pakartotinai naudoti gaminiai (atliekų prevencijos skatinimas) ir kurių sudėtyje būtų antrinių žaliavų (antrinių žaliavų rinkos skatinimas).

104. GI nustatytas pareigas gali vykdyti individualiai arba kolektyviai (steigti GI organizacijas, kurios kolektyviai vykdys GI jiems pavestas pareigas, ar prisijungti prie veikiančių organizacijų).

105. Siekiant kolektyviai vykdyti nustatytas pareigas, GI iniciatyva steigiamos licencijuotos GI organizacijos – pelno nesiekiantys viešieji juridiniai asmenys. Licencijuotų GI organizacijų sąrašas skelbiamas licencijas išduodančios institucijos funkcijas vykdančios AAA interneto svetainėje.

106. GI organizacijos, nustatydamos įmokas už gaminių ir pakuočių atliekų tvarkymą, kurias organizacijoms turi mokėti organizacijos nariai ir pavedimo davėjai, turi jas diferencijuoti atsižvelgdamos į gaminio ar gaminių grupės savybes (pvz., patvarumą, sutaisymą, tinkamumą pakartotinai naudoti ar perdirbti, pavojingų medžiagų kiekį gaminio sudėtyje ir pan.). Aplinkos ministras nustato pagrindinius kriterijus, kuriais remiantis organizacijų įkainių dydžiai diferencijuojami atsižvelgiant į gaminio ar gaminių grupės savybes.

107. EEĮ, baterijų ir akumuliatorių GI atsakingi už jų tiektų vidaus rinkai EEĮ, BAA surinkimo, vežimo, paruošimo naudoti, naudojimo organizavimą ir išlaidų apmokėjimą, visuomenės švietimo ir informavimo organizavimą ir išlaidų apmokėjimą. EEĮ GI taip pat dalyvauja organizuojant EEĮ atliekų tvarkymą savivaldybių organizuojamose komunalinių atliekų tvarkymo sistemose, iš dalies finansuoja DGASA eksploatavimo ir į jas atiduodamų buitinės EEĮ atliekų surinkimo išlaidas. Pramoninių, automobiliams skirtų ar nešiojamųjų BAA GI atsakingi už atliekų surinkimo sistemos, kuri užtikrintų vartotojams nemokamą šių atliekų grąžinimą, sukūrimą.

108. Gamintojai ir pripildytų pakuočių importuotojai atsakingi už visų pakuočių atliekų, susidariusių naudojant jų tiektus vidaus rinkai supakuotus gaminius, rūšiuojamojo surinkimo, vežimo, paruošimo naudoti, naudojimo organizavimą ir išlaidų apmokėjimą, visuomenės švietimo ir informavimo organizavimą ir išlaidų apmokėjimą. Gamintojai (pakuočių naudotojai) ir pripildytų pakuočių importuotojai dalyvauja organizuojant pakuočių atliekų tvarkymą savivaldybių

organizuojamose komunalinių atliekų tvarkymo sistemose, apmoka komunalinių atliekų sraute susidarančių pakuočių atliekų surinkimo sistemos infrastruktūros, jos įrengimo, atnaujinimo ir plėtros, pakuočių atliekų rūšiuojamojo surinkimo, vežimo, paruošimo naudoti, naudojimo, DGASA surenkamų pakuočių ir pakuočių atliekų sutvarkymo išlaidas.

109. GI ne tik yra atsakingi už gaminių ir pakuočių atliekų sutvarkymą – jie, jei atliekomis virtę gaminiai ar pakuotės trukdo įgyvendinti nustatytus atliekų prevencijos ir (ar) tvarkymo tikslus ir užduotis, turi prisidėti ir prie kitų nustatytų atliekų prevencijos ir (ar) tvarkymo kiekybinių ar kokybinių tikslų ir užduočių (pvz., atliekų prevencijos, komunalinių atliekų paruošimo pakartotinai naudoti ir (ar) perdirbti, naudojimo, šalinimo sąvartyne) vykdymo ir priemonių, numatytų šiems tikslams ir užduotims pasiekti, įgyvendinimo. Rinką iškraipo nelegaliai į ją patenkančios pakuotės. Nei nelegaliai rinkai tiekiami gaminiai, nei jų pakuotės neįtraukiamos į apskaitą, tačiau tas pakuotes taip pat būtina sutvarkyti. Nelegalių rinkos dalyvių pakuočių tvarkymo našta netiesiogiai tenka kitiems rinkos dalyviams, GI.

110. Transporto priemonių GI atsakingi už ENTP tvarkymo sistemos sukūrimą, surinkimo, vežimo, paruošimo naudoti, naudojimo, taip pat visuomenės švietimo, informavimo organizavimą ir išlaidų apmokėjimą. Transporto priemonių GI, jų licencijuotos GI organizacijos ir ENTP tvarkančios įmonės bendradarbiauja su savivaldybėmis, kad iš kiemų ir kitų teritorijų būtų pašalintos paliktos neeksploatuojamos transporto priemonės.

111. Už kitų ENTP, nenurodytų Atliekų tvarkymo įstatyme (pvz., specialios paskirties transporto priemonės, motorinės triratės transporto priemonės su simetriškai išdėstytais ratais, kaimo ir agrarinio sektoriaus transporto priemonės ir kitos), tvarkymą ir tvarkymo finansavimą atsako šių ENTP turėtojai.

112. Transporto priemonių dalių (padangų, vidaus degimo variklių degalų, tepalų, vidaus degimo variklių įsiurbiamo oro filtrų, autotransporto priemonių amortizatorių) GI atsakingi už šių gaminių atliekų, susidarančių eksploatuojant transporto priemones, surinkimo, vežimo, paruošimo naudoti, naudojimo, taip pat visuomenės švietimo, informavimo organizavimą ir išlaidų apmokėjimą, sistemos organizavimą, kad transporto priemonės turėtojas šias atliekas galėtų atiduoti nemokamai transporto priemonių techninės priežiūros ir remonto paslaugas teikiančioms įmonėms.

113. Alyvos GI atsako už neigiamą vertę turinčių ar vertės neturinčių alyvos atliekų surinkimo ir vežimo tvarkyti išlaidų kompensavimą transporto priemonių techninės priežiūros ir remonto paslaugas teikiančioms įmonėms ar atliekų tvarkytojams.

114. Pakuočių, EEĮ, BAA apmokestinamųjų gaminių GI, siekdami įvykdyti jiems nustatytas užduotis ir organizuoti visų susidariusių pakuočių, EEĮ, BAA, apmokestinamųjų gaminių atliekų tvarkymą, gali diegti savivaldybių komunalinių atliekų tvarkymo sistemas papildančias sistemas.

Pakuočių atliekų susidarymas ir tvarkymas

115. Pakuočių atliekos sudaro gana didelę komunalinių atliekų dalį, augant ekonomikai, jų gausėja. 2015 m. vidaus rinkai patiekta 351,3 tūkst. t, 2018 m. – 359 tūkst. t., 2019 m. – 369 tūkst. t, 2020 m. – 380 tūkst. t pakuočių atliekų, 62,1 proc. jų perdirbta.

116. Didelė pakuočių atliekų dalis surenkama per nuo 2016 m. pradėjusią veikti užstato sistemą. 2016–2020 m. per užstato sistemą surenkamų pakuočių atliekų kiekis išaugo 48 proc. – nuo 415 mln. vnt. (2016 m.) iki 613 mln. vnt. (2020 m.). 2020 m. per užstato sistemą surinkta 334 mln. vnt. (92 proc. visų rinkai patiektų) polietileno tereftalato (toliau – PET), 244 mln. vnt. (91 proc.) – metalinių, 35 mln. vnt. (85 proc.) – stiklo pakuočių.

117. Didžiąją dalį – 32 proc. – komunalinėms atliekoms priskiriamų pakuočių atliekų ir antrinių žaliavų 2019 m. sudarė metalai, 31 proc. – popierius ir kartonas, 22 proc. – plastikas.

118. Remiantis ekspertiniais vertinimais, MKA sraute susidaro apie 30 proc. antrinių žaliavų, įskaitant pakuočių atliekas, todėl darytina prielaida, kad tiekimo rinkai duomenys, kurie pateikti AAA, gali būti netikslūs, tikėtina, kad realiai pakuočių ir antrinių žaliavų į Lietuvos Respublikos vidaus rinką patiekama daugiau, nei rodo oficialūs duomenys. Būtina pakoreguoti išleidžiamų į rinką pakuočių kiekį prie perdirbtų ir panaudotų pakuočių pridedant rastas MKA sraute. Iš viso į rinką išleidžiamų pakuočių kiekis būtų 447 638 t. Nuo šio skaičiaus būtų skaičiuojamos ir visos užduotys. Detali informacija apie pakuočių atliekų susidarymą ir tvarkymą pateikta 5 lentelėje.

Pakuotės medžiaga	Pateikta vidaus rinkai (gaminiais pripildytų pakuočių), t	Panaudota (išvežta) pakuočių atliekų		Perdirbta pakuočių atliekų	
		T	proc.	t	proc.
Stiklinė, iš jos	78 593	49 813	63,4	49 813	63,4
savo reikmėms	48				
užstatinė	11 247	9 251	82,2	9 251	82,2
Plastikinė, iš jos	81 048	50 783	62,7	47 618	58,8
savo reikmėms	8 159				
PET	5 317				
PET savo reikmėms	96				
PET užstatinė	12 278	11 382	92,7	11 382	92,7
Popierinė ar kartoninė, iš jos	125 402	102 432	81,7	102 432	81,7
savo reikmėms	36 866				
Metalinė, iš jos	19 078	14 013	73,4	13 952	73,1
savo reikmėms	2 452				
užstatinė	4 439	3 647	82,2	3 647	82,2
Medinė, iš jos	68 467	44 317	64,7	20 587	30,1
Kita, iš jos	488	0	0	0	0
savo reikmėms	26				
Kombinuota, iš jos	7 334	2 425	33,1	1 909	26,0
kombinuota popierinė, iš jos	5 549	1 726	31,1	1 644	29,6
savo reikmėms	155				
kombinuota kita, iš jos	1785	699	39,1	264	14,8
savo reikmėms	44				
Iš viso:	380 410	263 783	69,3	236 311	62,1

5 lentelė. Pakuočių atliekų susidarymas ir tvarkymas 2020 m. (šaltinis – AAA duomenys)

119. Pagrindinės pakuočių atliekų tvarkymo problemos:

119.1. GI nepakankamai taiko ekologinio projektavimo principus rinkdamiesi gaminių pakuotes, todėl daug Lietuvos Respublikos vidaus rinkai tiekiamų pakuočių neperdirbamos.

119.2. Nevyksta konkursai, nepasirašomos ilgalaikės sutartys, atliekos tvarkomos vadovaujantis vienu metų laikinosiomis sutartimis, o tai neskatina investuoti į kokybiškas paruošimo perdirbti ir (ar) perdirbimo technologijas, stabdo kokybinę sistemos plėtrą.

119.3. Dėl neskatinančios kainodaros ir nepakankamo visuomenės sąmoningumo neišrūšiuojama visų buityje susidarančių pakuočių atliekų dalis.

119.4. Savivaldybėse neveikia kitos atliekas rūšiuoti skatinančios priemonės – trūksta susistemintos informacijos, kaip teisingai rūšiuoti atliekas, vienoje vietoje, taip pat mažai plėtojamos labiausiai paveikios, efektyviausiai gyventojų įpročius rūšiuoti skatinančios sistemos, neveiksminga rūšiavimo kontrolė.

119.5. GI organizacijos laiku neatsiskaito su atliekų tvarkytojais, dažnai atsisako finansuoti pakuočių atliekų tvarkymą, jei Vyriausybės nustatytos gaminių ar pakuočių atliekų tvarkymo užduotys jau yra įvykdytos.

119.6. Vis dar trūksta rūšiavimo konteinerių, jie būna perpildyti, retai ištuštinami.

119.7. Nepakankamai veiksminga yra GI organizacijų kontrolė.

Elektros ir elektroninės įrangos atliekų susidarymas ir tvarkymas

120. Gamyboje ir kitoje ūkinėje veikloje susidarančių EEĮ atliekų 2020 m. buvo 16,5 tūkst. t. 93 proc. visų EEĮ atliekų sudarė nebenaudojama įranga (38 proc.), iš nebenaudojamos įrangos išimtos dalys (51 proc.). 2018 m. komunalinių atliekų tvarkymo sistemoje surinkta 14 tūkst. t komunalinėms atliekoms nepriskiriamų EEĮ atliekų, iš jų 99 proc. – nebenaudojama įranga, kurioje yra pavojingų sudedamųjų dalių (kodas 16 02 13).

121. 97,8 proc. surinktos EEĮ apdorota, iš jos 91,7 proc. apdorota Lietuvoje, likęs kiekis išvežtas į ES ar kitas šalis.

122. Atsižvelgiant į ES atliekų surinkimo tikslus, Lietuvoje kasmet reikia surinkti ne mažiau kaip 4 kg EEĮ atliekų vienam gyventojui. 2016 m. jų vienam gyventojui surinkta 4,2 kg, 2017 m. – 4,3 kg, 2018 m. – 4,7 kg. EEĮ atliekų randama ir MKA sraute, kur jos sudaro vidutiniškai 0,4 proc. visų atliekų. Detali informacija apie EEĮ susidarymą ir tvarkymą pateikta 6 lentelėje.

EEĮ kategorija		Vidaus rinkai patiektas kiekis, t	Lietuvoje surinktos EEĮ atliekos, t	Apdorotos (perdirbtos ar kitaip panaudotos, paruoštos naudoti ar šalinti) EEĮ atliekos, t			
Nr.	Pavadinimas			Apdorota Lietuvoje	Apdorota kitose ES valstybėse	Apdorota kitose valstybėse	Iš VISO apdorota
1	Temperatūros keitimo įranga	7,48	4,0	3,49	0,17		3,66
2	Ekranai, monitoriai ir įranga, kurioje yra ekranų, kurių paviršiaus plotas didesnis nei 100 cm ²	2,32	2,36	2,2			2,21
3	Lempos	0,42	0,33	0,18	0,15		0,34
4	Stambi įranga (bent vienas išorinis matmuo didesnis nei 50 cm)	19,09	5,54	5,68	0,13	19,64	5,84
5	Smulki įranga (nė vienas išorinis matmuo neviršija 50 cm)	9,42	3,15	2,58	0,35	84,26	3,01
6	Smulki IT ir telekomunikacijų įranga (nė vienas išorinis matmuo neviršija 50 cm)	1,31	1,12	0,97	0,092	0,0008	1,06

Iš viso	40,05	16,5	15,1	0,9	0,10	16,15
----------------	-------	------	------	-----	------	-------

6 lentelė. EEĮ susidarymas ir tvarkymas 2020 m. (šaltinis – AAA duomenys)

123. Pagrindinės EEĮ atliekų tvarkymo problemos:

123.1. Ne visi GI registruojasi GI sąvade ir vykdo su EEĮ atliekų tvarkymu susijusias pareigas, taigi sudaromos nelygios konkurencinės sąlygos pareigas vykdančioms ir nevykdančioms EEĮ GI.

123.2. GI nepakankamai taiko ekologinio projektavimo principus, todėl EEĮ sunkiai pataisoma ir perdirbama.

123.3. Dėl nepakankamo visuomenės sąmoningumo gyventojai seną ir sugedusią EEĮ laiko namuose, neatiduoda jos atliekų tvarkytojams, sumeta į MKA kontenerius.

123.4. Dalį EEĮ atliekų surenka teisės vykdyti tokią veiklą neturintys ūkio subjektai, taip neužtikrinama, kad visos EEĮ atliekos bus tinkamai sutvarkytos ir kad jų tvarkymą finansuotų EEĮ GI.

124. 2020 m. EEĮ atliekų tvarkymo įrenginių pajėgumai sudarė 248 tūkst. t/m.

Eksplatuoti netinkamų transporto priemonių ir jų dalių tvarkymas

125. AAA duomenimis, 2019 m. susidarė 36,4 tūkst. t ENTP. Ekonominę ir socialinę naudą teikia Lietuvoje ypač išplėtotas ENTP ir jų dalių paruošimo pakartotinai naudoti sektorius. 2014–2018 m. ENTP kiekis sumažėjo nuo 34,4 tūkst. t iki 32,3 tūkst. t, t. y. daugiau kaip 6 proc. 2019 m. didžiąją atliekų dalį (85 proc.) sudarė ENTP, likusią (15 proc.) – ENTP, kuriose nebėra nei skysčių, nei kitų pavojingų sudedamųjų dalių. Informacija apie ENTP susidarymą ir tvarkymą pateikta 7 lentelėje.

Metai	Atliekos sąrašo kodas	* – pavojinga	Atliekos pavadinimas	Surinkta, t	Suma visų surinktų ir susidariusių, t	Išvežta	Perdirbta	Apdorota (paruošta naudoti ar šalinti)
						(S4)	(R4)	(R12, S5)
2019	160104	*	naudoti nebetinkamos transporto priemonės	32 400,49	32400,49			32 036,12
2019	160106		naudoti nebetinkamos transporto priemonės, kuriose nebėra nei skysčių, nei kitų pavojingųjų sudedamųjų dalių	3 977,81	4 531,99	855,78	644,91	3 657,50
2018	160104	*	naudoti nebetinkamos transporto priemonės	27 527,7	27532,42			27 246,09
2018	160106		naudoti nebetinkamos transporto priemonės,	4 785,10	7 509,46	2 266,27	339,6	3 710,63

			kuriose nebėra nei skysčių, nei kitų pavojingųjų sudedamųjų dalių					
2017	160104	*	naudoti nebetinkamos transporto priemonės	26 115,41	26 115,41			26 260,46
2017	160106		naudoti nebetinkamos transporto priemonės, kuriose nebėra nei skysčių, nei kitų pavojingųjų sudedamųjų dalių	4 089,08	5 041,87	1 836,03		3 710,68

7 lentelė. ENTP susidarymas ir tvarkymas 2019 m. (šaltinis – AAA duomenys)

126. Lietuvoje vidaus rinkai kasmet patiekama apie 500 t vidaus degimo variklių degalų arba tepalų filtrų, apie 300 t vidaus degimo variklių įsiurbimo oro filtrų ir apie 550 t automobilių hidraulinių (tepalinių) amortizatorių.

127. Pagrindinės ENTP ir jų dalių tvarkymo problemos:

127.1. Dėl nepakankamos gamintojo atsakomybės principo laikymosi kontrolės ne visi vidaus rinkai naudotas transporto priemonės tiekiantys asmenys registruojasi GI sąvade, vykdo ENTP apskaitą ir dalyvauja organizuojant atliekų tvarkymą.

127.2. Į Lietuvą kasmet įvežama nuo 300 iki 460 tūkst. naudotų transporto priemonių. Dalis jų yra ENTP, tačiau jos įvežamos ne kaip atliekos, o kaip transporto priemonės. Nuo 2021 m. lapkričio 1 d. įsigaliojo Atliekų tvarkymo įstatymo nuostata, kad ENTP pripažįstamos tokios transporto priemonės, kurios savininkui išduotas ENTP sunaikinimo pažymėjimas arba ji ardoma, arba išardyta taip, kad transporto priemonės eksploatuoti pagal paskirtį negalima. Šiuo pakeitimu siekiama griežtinti į Lietuvą įvežamų transporto priemonių kontrolę.

127.3. Dėl nepakankamos ENTP tvarkymo kontrolės ENTP vis dar surenkamos ir apdorojamos neturint leidimo ar pavojingųjų atliekų tvarkymo licencijos. Vidaus audito ataskaitoje nustatyta, kad dauguma ENTP tvarkymo veiklos vyksta šešėlyje, todėl siūloma atsisakyti leidimų vykdyti šią veiklą. Įvertinus reikalavimus, susijusius su ENTP apdorojimo veiklos pradžia, audito ataskaitoje padaryta išvada, kad tikslinga įvertinti galimybę numatyti kriterijus, kada ENTP apdorojimo veiklai nebūtų taikomas reikalavimas turėti leidimo dalį, susijusią su atliekų apdorojimu. Vykdančių šią veiklą įmonių kontrolė būtų atliekama bendra tvarka.

Padangų atliekų susidarymas ir tvarkymas

128. AAA duomenimis, 2020 m. surinkta apie 31,4 tūkst. t padangų atliekų. Iš jų 10,5 tūkst. t (33,4 proc.) – perdirbta, 12,4 tūkst. t (39,5 proc.) – išvežta, 2,4 tūkst. t (7,6 proc.) – panaudota energijai gauti, 4,6 tūkst. t (14,6 proc.) – apdorota. Rinkai patiektų padangų kiekis 2014–2020 m. išaugo 26 proc. – nuo 22,3 tūkst. t iki 31 tūkst. t. Padangų atliekų 2020 m. surinkta 26 proc.

arba vidutiniškai 6 proc. per metus daugiau – t. y. nuo 18,2 tūkst. t iki 31,4 tūkst. t. Informacija apie padangų atliekų susidarymą ir tvarkymą pateikta 8 lentelėje.

Metai	Surinktas (susidaręs) kiekis	Sutvarkyta Lietuvoje			Išvežta
		Panaudota kurui ar energijai gauti	Perdirbta	Apdorota (panaudota, paruošta naudoti ar šalinti, sudegė gaisre)*	
2014	18 231,74	0,000	10 888,38	651,00	5 849,07
2015	21 142,85	0,000	13 447,31	183,89	7 311,87
2016	20 512,83	0,000	11 684,03	477,08	7 105,98
2017	28 237,75	1 530,84	4 853,68	71,542	20 395,72
2018	23 421,09	3 670,47	6 219,56	971,17	14 555,95
2019	28 315,45	3 752,46	9 564,80	4 848,51	9 208,44
2020	31 403,62	2 400,13	10 493,83	4 605,98	12 424,58

8 lentelė. Padangų atliekų susidarymas ir tvarkymas 2020 m. (šaltinis – AAA duomenys)

129. Dėl nepakankamos gamintojo atsakomybės principo laikymosi kontrolės ne visi vidaus rinkai padangas tiekiantys asmenys registruojasi GI sąvade, vykdo apskaitą ir dalyvauja organizuojant atliekų tvarkymą.

Alyvos atliekų susidarymas ir tvarkymas

130. 2019 m. Lietuvos rinkai patiekta 21,9 tūkst. t alyvos, surinkta 6,3 tūkst. t alyvos atliekų. Surinktų alyvos atliekų kiekis tesudaro apie 29 proc. viso rinkai patiekto alyvos kiekio. 23,1 proc. surinktos alyvos perdirbta, kita surinkta alyva išvežta į kitas šalis. 2014–2019 m. alyvos atliekų kiekis Lietuvoje išaugo nuo 4,1 iki 6,3 tūkst. t, t. y. 40 proc. arba vidutiniškai 8,6 proc. per metus. Komunalinių atliekų tvarkymo sistemoje 2018 m. susidarė 191 t alyvos atliekų, didžioji dalis – Vilniaus (29,8 proc.), Kauno (16,8 proc.) ir Panevėžio (16,8 proc.) regionuose. Santykinai daugiausia alyvos atliekų surinkta Telšių (0,21 kg/gyv.) ir Panevėžio (0,15 kg/gyv.) komunalinių atliekų tvarkymo sistemose. Informacija apie alyvos atliekų susidarymą ir tvarkymą pateikta 9 lentelėje.

Metai	GI skaičius	Patiekta vidaus rinkai alyvos, t	Surinkta naudotos alyvos atliekų, t	Panaudota (perdirbta), išvežta naudotos alyvos atliekų, t	Panaudota (perdirbta), proc.
2012	169	18 186	3 328	3 623	19,9
2013	193	21 390	3 379	3 374	15,8

2014	194	22 955	4 372	3 832	16,7
2015	206	28 145	5 219	5 561	19,8
2016	217	21 970	4 802	6 014	27,4
2017	213	20 144	5 281	4 844	24,0
2018	225	21 590	5 873	5 288	24,5
2019	253	21 935	6 330	5 075	23,1

9 lentelė. Alyvos atliekų susidarymas ir tvarkymas 2019 m. (šaltinis – AAA duomenys)

131. Pagrindinės alyvos atliekų tvarkymo problemos:

131.1. Šių atliekų surenkama per mažai.

131.2. Likusi alyvos atliekų dalis naudojama kaip krosnių kuro pakaitalas patalpoms šildyti, kitoms reikmėms ir nelegaliai, teršiant aplinką, deginama įrenginiuose, nepritaikytuose pavojeingosioms atliekoms deginti. Tai lemia panaudotos alyvos, kaip pigesnio krosnių kuro, paklausą rinkoje.

131.3. Aplinkos apsaugos departamentas (toliau – AAD) dėl ribotų galimybių patikrinti, ar transporto priemonių techninės priežiūros ir remonto paslaugas teikiančios įmonės teisingai įtraukia į apskaitą panaudotą alyvą, nepajėgia efektyviai kontroliuoti alyvos atliekų surinkimo, nelegalios prekybos jomis ir neteisėto alyvos atliekų naudojimo.

131.4. Dėl nepakankamos gamintojo atsakomybės principo laikymosi kontrolės ne visi vidaus rinkai alyvą tiekiantys asmenys registruojasi GI sąvade, vykdo alyvos apskaitą ir dalyvauja organizuojant atliekų tvarkymą.

Baterijų ir akumuliatorių atliekų susidarymas ir tvarkymas

132. AAA duomenimis, 2020 m. susidarė apie 9,9 tūkst. t BAA. 9,4 tūkst. t jų – apdorota, 1,24 tūkst. t – išvežta.

133. 2014–2018 m. gamyboje ir kitoje ūkinėje veikloje BAA susidarė 31 proc. arba vidutiniškai 8 proc. per metus mažiau – nuo 15,6 tūkst. t iki 10,7 tūkst. t. Informacija apie BAA susidarymą ir tvarkymą pateikta 10 lentelėje.

Atliekos kodas	* pavojinga	Atliekos pavadinimas	Surinktas (susidaręs) kiekis	Apdorota (paruošta naudoti ar šalinti), perdirbta Lietuvoje (R4, R12, S5)	Išvežta (eksportuota) perdirbti Lietuvoje surinktų BA atliekų (S4)	Likęs nesutvarkytas ataskaitiniais metais surinktas (susidaręs) atliekų kiekis
16 06 01	*	švino akumuliatoriai	9 599,9	9 387,9	983,8	0,0
16 06 02	*	nikelio-kadmio akumuliatoriai	2,0	0,04	0,0	2,0
16 06 03	*	gyvsidabrio baterijos	0,0	0,0	0,0	0,0
16 06 04		šarminės baterijos (išskyrus 16 06 03)	0,2	0,7	0,0	0,0
16 06 05		kitos baterijos ir akumuliatoriai	8,0	16,1	0,00	0,0
20 01 33	*	baterijos ir akumuliatoriai, nurodyti	24,4	2,1	0,0	22,3

		16 06 01, 16 06 02 arba 16 06 03, nerūšiuotos baterijos ar akumuliatoriai, kuriuose yra tos baterijos				
20 01 34		baterijos ir akumuliatoriai, nenurodyti 20 01 33	249,5	0,1	257,9	0,0
			9 884,1	9 407,1	1 241,7	0,0

10 lentelė. BAA susidarymas ir tvarkymas 2020 m. (šaltinis – AAA duomenys)

134. 99 proc. susidariusių BAA sudarė švino akumuliatoriai.

135. 2019 m. komunalinių atliekų tvarkymo sistemoje surinkta 69 proc. (84 t) buityje susidarančių BAA, daugiausia jų surinkta Kauno (35 proc.), Vilniaus (29 proc.) ir Klaipėdos (13 proc.) regionuose (0,4–0,5 kg/gyv.).

136. 2019 m. Lietuvoje sutvarkyta 46,3 proc. rinkai patiektų baterijų (suplanuota užduotis įvykdyta, nes 2006 m. lapkričio 24 d. Lietuvos Respublikos Vyriausybės nutarimu Nr. 1168 „Dėl Apmokestinamųjų gaminių ir pakuočių atliekų naudojimo ir (ar) perdirbimo užduočių patvirtinimo“ patvirtintose apmokestinamųjų gaminių ir pakuočių atliekų naudojimo ir (ar) perdirbimo užduotyse nustatyta užduotis sutvarkyti 45 proc. baterijų.

137. Pagrindinės BAA tvarkymo problemos:

137.1. Dėl nepakankamai vykdomos valstybinės aplinkos apsaugos kontrolės automobiliams skirtos ir pramoninės BAA vis dar surenkamos ir ardamos pažeidžiant teisės aktų reikalavimus.

137.2. Gyventojai baterijų atliekas dažnai kaupia namuose, išmeta į MKA kontenerius.

137.3. Dėl nepakankamos gamintojo atsakomybės principo laikymosi kontrolės ne visi vidaus rinkai BAA tiekiantys asmenys registruojasi GI sąvade ir dalyvauja organizuojant BAA apskaitą ir jų atliekų tvarkymą.

PENKTASIS SKIRSNIS

ATLIEKŲ SURINKIMO IR TVARKYMO SISTEMOS FINANSAVIMAS

Komunalinių atliekų surinkimo ir tvarkymo sistemos finansavimas

138. Atliekų tvarkymo įstatymas nustato bendruosius komunalinių atliekų tvarkymo paslaugų kainodaros reikalavimus. Ši kainodara nustatoma vadovaujantis solidarumo, proporcingumo, nediskriminavimo, sąnaudų susigrąžinimo ir „teršėjas moka“ principais.

139. Komunalinių atliekų tvarkymo sistema, jos kūrimas ir plėtra finansuojama rinkliavos ar kitos įmokos už komunalinių atliekų surinkimą iš atliekų turėtojų ir atliekų tvarkymą lėšomis, savivaldybių, skolintomis, valstybės paramos, Atliekų prevencijos ir tvarkymo programos ar Lietuvos aplinkos apsaugos investicijų fondo programos, Europos Sąjungos struktūrinės paramos, GI ir privačiomis atliekų tvarkymo įmonių lėšomis.

140. Komunalinių atliekų surinkimo ir tvarkymo infrastruktūra kuriama ir plėtojama daugiausia Europos Sąjungos struktūrinės paramos lėšomis:

140.1. 2000–2006 m. finansavimo periodu finansuota 10 regioninių atliekų tvarkymo sistemų kūrimo projektų, kurių bendra vertė – 125,3 mln. eurų, iš jų apie 85,4 mln. eurų sudarė

Pasirengimo narystei ES struktūrinės politikos instrumentas (ISPA) arba Sanglaudos fondo parama (paramos intensyvumas – 50–85 proc.), 25,9 mln. eurų – valstybės biudžeto lėšos, apie 14 mln. eurų – paskolos arba savivaldybių lėšos. Šie projektai apėmė senų sąvartynų ir šiukšlynų uždarymą, naujų modernių regioninių nepavojingųjų komunalinių atliekų sąvartynų, DGASA ir kompostavimo aikštelių įrengimą.

140.2. 2007–2013 m. finansavimo periodu finansuoti 28 regioniniai atliekų tvarkymo infrastruktūros plėtros projektai, kurių bendra vertė – apie 214 mln. eurų, iš jų apie 190 mln. eurų sudarė Sanglaudos fondo parama (paramos intensyvumas – 50–85 proc.), 5,8 mln. eurų – valstybės biudžeto lėšos, 2 mln. eurų – paskolos arba savivaldybių lėšos, 33,4 mln. eurų – projektų vykdytojų ir (ar) partnerių privačios lėšos.

140.3. 2014–2020 m. finansavimo periodo lėšomis finansuojama komunalinių atliekų tvarkymo infrastruktūros plėtra (atliekų surinkimo priemonės, DGASA, paruošimas naudoti pakartotinai, gyventojų švietimas, maisto (virtuvės) atliekų apdorojimo įrenginiai, komunalinių atliekų deginimo pajėgumų plėtra). Tam skirta 140 mln. eurų.

141. 2006–2012 m. Aplinkos ministerija, savivaldybėse įrengiant antrinių žaliavų surinkimo aikšteles, iš Atliekų tvarkymo programos lėšų nupirko antrinių žaliavų surinkimo konteinerių. 2012–2018 m. Atliekų tvarkymo programos lėšomis individualių valdų savininkams nupirkti antrinių žaliavų surinkimo konteinerių.

142. Siekiant pakartotinai naudoti daiktus, diegiamos dalijimosi stotelės. 2019 m. pabaigoje jų veikė 19, 2022 m. I-ąjį ketvirtį – 75 (iki 2027 metų planuojama įrengti dar 35).

143. Savivaldybės, organizuojančios komunalinių atliekų surinkimo ir tvarkymo sistemas, yra atsakingos už komunalinių atliekų tvarkymo paslaugų kainos, kuri turi būti pagrįsta būtinosiomis, su komunalinių atliekų tvarkymu susijusiomis sąnaudomis, nustatymą ir turi užtikrinti ilgalaikį komunalinėms atliekoms tvarkyti skirtos infrastruktūros eksploatavimą, jos atnaujinimą, sudaryti komunalinių atliekų turėtojams priimtinas sąlygas dalyvauti komunalinių atliekų tvarkymo procese, mažinti aplinkos taršą.

144. Atliekų tvarkymo įstatymas nustato, kad savivaldybės, pasirinkdamos komunalinių atliekų tvarkymo paslaugos apmokestinimo būdą, t. y. nustatydamos rinkliavos ar kitos įmokos už komunalinių atliekų surinkimą iš atliekų turėtojų ir atliekų tvarkymą dydį turi vadovautis Vietinės rinkliavos ar kitos įmokos už komunalinių atliekų surinkimą iš atliekų turėtojų ir atliekų tvarkymą dydžio nustatymo taisyklėmis, patvirtintomis Lietuvos Respublikos Vyriausybės 2013 m. liepos 24 d. nutarimu Nr. 711 „Dėl Vietinės rinkliavos ar kitos įmokos už komunalinių atliekų surinkimą iš atliekų turėtojų ir atliekų tvarkymą dydžio nustatymo taisyklių patvirtinimo“.

145. Pagal savivaldybių pateiktus duomenis, atskirose savivaldybėse būtinųjų sąnaudų dalis skiriasi beveik 6 kartus. Atskirose savivaldybėse vidutinės komunalinių atliekų tvarkymo išlaidos vienam atliekų turėtojui skiriasi 2,5–3,5 karto.

146. Komunalinių atliekų sraute susidarančių pakuočių, padangų ir EEĮ atliekų tvarkymas finansuojamas vadovaujantis sutartimis tarp savivaldybių ir GI. Padangų GI taip pat dalyvauja organizuojant padangų atliekų tvarkymą savivaldybių organizuojamose komunalinių atliekų tvarkymo sistemose, iš dalies finansuoja DGASA eksploatavimo ir į jas atiduodamų padangų atliekų surinkimo išlaidas.

147. 12 mln. eurų 2014–2020 m. finansavimo periodo lėšų skirta maisto (virtuvės) atliekų paruošimo perdirbti ir perdirbimo įrangos įsigijimui, MBA modernizavimui.

Gamybos ir kitos ūkinės veiklos atliekų surinkimo ir tvarkymo finansavimas

148. Už gamybos ir kitos ūkinės veiklos atliekų, gamybos ir kitos ūkinės veiklos pakuočių ir gaminių atliekų surinkimą, rūšiavimą, apskaitą, saugojimą ir perdavimą atliekų tvarkytojams atsako šių atliekų darytojai ir (ar) turėtojai, jie pagal principą „teršėjas moka“ turi padengti visas atliekų tvarkymo išlaidas.

149. Pavojingųjų atliekų surinkimo ir tvarkymo infrastruktūra daugiausia finansuota Pasaulio banko, Sanglaudos fondo ar valstybės biudžeto lėšomis:

149.1. 1994–1998 m. Pasaulio banko ir valstybės lėšomis įrengtos 4 regioninės pavojingųjų atliekų surinkimo ir saugojimo aikštelės.

149.2. 2000–2006 m. įgyvendintas pavojingųjų atliekų tvarkymo projektas, kurio vertė – apie 28,8 mln. eurų, iš jų apie 20,9 mln. eurų – Sanglaudos fondo lėšos (73 proc.), apie 7,8 mln. eurų – valstybės biudžeto lėšos. Šiomis lėšomis pastatytas 10 000 t/m. pavojingųjų atliekų sudeginti pajėgus įrenginys.

149.3. 2007–2013 m. Europos Sąjungos Sanglaudos fondo ir valstybės biudžeto lėšomis (santykiu 50:50) įrengtas pavojingųjų atliekų sąvartynas. Projekto vertė – 3,1 mln. eurų (iš jų 1,5 mln. eurų – Europos Sąjungos lėšos).

150. Atkūrus Lietuvos nepriklausomybę, didžioji dalis gamybos ir kitos ūkinės veiklos, gaminių ir pakuočių atliekų tvarkymo įrenginių, įskaitant kuriamus, kurių paskirtis – po rūšiavimo likusias ir perdirbti netinkamas energinę vertę turinčias atliekas naudoti energijai gauti, sukurta privataus kapitalo lėšomis.

151. AAA duomenimis, pavojingųjų atliekų tvarkymo (surinkimo, laikymo, šalinimo ir (ar) naudojimo) licencijas Lietuvoje turi 43 atliekas tvarkančios įmonės, tik nepavojingųjų atliekų tvarkymu užsiima 1115 įmonių.

ŠEŠTASIS SKIRSNIS ATLIEKŲ TVARKYMO PAJĖGUMAI

Atliekų rūšiavimo įrenginiai ir jų pajėgumai

152. Lietuvoje MKA rūšiuojamos MBA / MA rūšiavimo įrenginiuose. LRATCA duomenimis, 2020 m. apdorota 750 tūkst. t atliekų. Iš jų atskirta beveik 349 tūkst. t BSA ir pagaminta daugiau kaip 174 tūkst. t degintinų atliekų, antrinių žaliavų atskyrimas šiuose rūšiavimo įrenginiuose ribotas, antrinių žaliavų kokybė nepakankamai gera.

153. Įgyvendinant Europos Sąjungos lėšomis finansuojamus komunalinių atliekų tvarkymo infrastruktūros plėtros projektus, sukurta biologiškai skaidžių atliekų tvarkymo infrastruktūra. 2015 m. įrengti ir pradėti eksploatuoti 1 MA įrenginys Klaipėdoje ir 8 MBA įrenginiai Alytaus, Kauno, Marijampolės, Šiaulių, Panevėžio, Telšių, Utenos, Vilniaus regionuose. Alytaus, Panevėžio, Telšių ir Utenos regionuose pastatyti biologinio apdorojimo įrenginiai, išgaunantys biodujas, Vilniuje BSA apdorojamos biodžiovinimo įrenginyje, Kauno, Marijampolės, Šiaulių regionuose BSA apdorojamos kompostuojant ir (arba) biologiškai džiovinant. Įrenginiuose iš MKA išskiriama ir apdorojama BSA dalis (su priemaišomis), išskiriamos antrinės žaliavos ir perdirbti netinkamos, tačiau energinę vertę turinčios atliekos.

154. Įrenginiai, pritaikyti BSA tvarkyti, galėtų būti modernizuoti įgyvendinant naujus žiedinės ekonomikos tikslus. Pvz., Alytaus ir Šiaulių regionuose šių galimybių nėra dėl įrenginių technologijos, juos modernizuoti galima tik įrengiant papildomas rūšiavimo linijas. Kauno regione rūšiavimo procesas komplikotas dėl MBA įrenginio linijos pradžioje atliekamo atliekų smulkinimo, todėl pakuočių atliekos ir antrinės žaliavos rūšiuojamas atsižvelgiant į įrenginių

modifikacijas. Klaipėdos, Panevėžio ir Utenos regionuose sukurta tinkama pakuočių atliekų ir antrinių žaliavų rūšiavimo infrastruktūra, tačiau šie regionai maksimalaus pajėgumo nepasiekia dėl kitų priežasčių, pvz., per maža pakuočių atliekų ir antrinių žaliavų rinkos vertė neskatina rūšiuoti jų daugiau, todėl dalis atliekų sudeginama (panaudojama energijai gauti).

155. Vilniaus, Telšių ir Marijampolės regionuose sukurta tinkama pakuočių atliekų ir antrinių žaliavų rūšiavimo infrastruktūra, todėl šiuose regionuose geriausi pakuočių atliekų ir antrinių žaliavų rūšiavimo rezultatai.

Atliekų perdirbimo įmonės ir įrenginiai, jų pajėgumai

156. Europos Sąjungos lėšomis įrengta ir veikia 53 ŽAKA. Šios atliekos tvarkomos ir kituose atliekų tvarkymo įrenginiuose, įrengtuose privačiomis lėšomis.

157. Lietuvoje sukurti tokie pakuočių atliekų ir kitų antrinių žaliavų perdirbimo pajėgumai (tačiau jų dar nepakanka atliekoms į antrines žaliavas perdirbti):

157.1. Popieriaus ir kartono pakuočių atliekas perdirba 10 įmonių, jos iš viso perdirba 260 tūkst. t per metus.

157.2. Plastikinių pakuočių atliekas perdirba 24 įmonės – apie 72 tūkst. t per metus, iš jų PET pakuočių atliekų perdirbama apie 4,4 tūkst. t per metus, trūksta paruošimo perdirbti (atskyrimo pagal medžiagiškumą, išplovimo įrangos).

157.3. Stiklo, įskaitant stiklinių pakuočių, atliekas perdirba 4 įmonės, dar 2 įmonės stiklo atliekas rūšiuoja ir smulkina. Iš viso perdirbama apie 54,7 tūkst. t per metus. Stiklo atliekų automatinio rūšiavimo ir smulkinimo pajėgumai – apie 65 tūkst. t per metus.

157.4. Medienos atliekas, įskaitant medinių pakuočių atliekas, perdirba 25 įmonės (iš viso perdirbama apie 434 tūkst. t per metus). Daugiausia jų perdirbama į biokurą, kuris vėliau sudeginamas (panaudojamas energijai gauti).

157.5. Kombinuotų pakuočių atliekas perdirba 1 įmonė – 240 t per metus.

157.6. Išplėtoti metalo atliekų ir laužo, kitų antrinių žaliavų paruošimo perdirbti ir eksportuoti pajėgumai.

158. Remiantis Aplinkos ministerijos užsakymu parengtų studijų rezultatais, Lietuvoje yra tokie išvardytų gaminių atliekų perdirbimo pajėgumai:

158.1. EEĮ atliekas apdoroja 8 įmonės, pajėgumų pakanka apdoroti 45 tūkst. t šių atliekų per metus, tačiau nėra kineskopų stiklo, naujoviškų EEĮ tvarkymo įrenginių.

158.2. ENTP apdoroja 252 įmonės, pajėgumų apdoroti pakanka, tačiau būtina modernizuoti išmontavimo ir kenksmingumą pašalinančią įrangą. Trūksta presavimo įrangos.

158.3. Alyvos atliekas perdirba 8 įmonės, perdirbimo pajėgumai sudaro apie 46,9 tūkst. t per metus. Alyvos atliekų perdirbimo į kurą pajėgumų pakanka, tačiau nėra šių atliekų perdirbimo į alyvą pajėgumų.

158.4. Padangų atliekas 2020 m. perdirbo 7 įmonės, pajėgumų visoms tuo metu Lietuvoje susidariusioms padangų atliekoms perdirbti užteko.

158.5. Automobiliams skirtų akumuliatorių apdorojimo (perdirbimo) įrenginius eksploatuoja 4 įmonės, perdirbimo pajėgumai – apie 40 tūkst. t per metus, jų pakanka Lietuvoje susidarančioms automobiliams skirtų akumuliatorių atliekoms perdirbti. Lietuvoje nėra nešiojamųjų BAA apdorojimo įrenginių, todėl šios atliekos išvežamos perdirbti į kitas Europos Sąjungos šalis.

158.6. Automobilinių filtrų ir amortizatorių perdirbimo įrenginius eksploatuoja 2 įmonės, perdirbimo pajėgumai – apie 1,28 tūkst. t per metus, jų pakanka.

159. Tekstilės atliekas perdirba 4 įmonės, kurių perdirbimo pajėgumai – 6 tūkst. t tekstilės per metus ir kurios turi poreikį plėstis apsirūpindamos modernia automatizuota perdirbimo įranga (ardymo, šalutinių medžiagų atskyrimo, išplaušinimo ir kita).

160. Maisto pramonėje susidaranti BSA tvarko pačios įmonės, specializuotos atliekas tvarkančios įmonės arba jos naudojamos žemės ūkyje (pvz., jomis tręšiami laukai ar šeriami gyvūnai), vadovaujantis Reglamento (EB) Nr. 1069/2009 reikalavimais. Kai kuriose pieno perdirbimo įmonėse įdiegta įranga (pvz., ultrafiltracijos) tik iš dalies išsprendžia nuotekų tvarkymo problemą. Skystąsias biologiškai skaidžias atliekas gali perdirbti 2 įmonės. Dalis skystųjų BSA išvežama. Iš viso įrengta 11 BSA (įskaitant mėšlą ir nuotekų dumblą) naudojimo biodujoms gaminti įrenginių (bendra elektros galia didesnė kaip 10,8 MW). Be to, biodujų jėgaines įsirengusios kai kurios mėsos perdirbimo, vandenvalos įmonės, ūkininkai, kai kurie sąvartynai. Ne visiems BSGA srautams perdirbti pakanka pajėgumų. AAA 2021 m. duomenimis, pavojingąsias atliekas tvarko 943 įmonės. Valstybinės maisto ir veterinarijos tarnybos registro duomenimis, 2013 m. Lietuvoje šalutinius gyvūninius produktus tvarkė 1 deginimo įmonė, 1 pirmos kategorijos (klasifikacija pagal Reglamentą (EB) Nr. 1069/2009) perdirbimo įmonė, 3 trečios kategorijos perdirbimo įmonės, 1 biodujų gamybos įmonė, 5 kompostavimo įmonės, 7 gyvūnų (augintinių) ėdalo gamybos įmonės, 35 šalutinių gyvūninių produktų ir jų gaminių tvarkymo ne pašaro grandinės įmonėje (iš jų 24 šalutinių gyvūninių produktų gaminius naudoja dirvoms tręšti), 135 įmonės, naudojančios šalutinius gyvūninius produktus ir jų gaminius – šerti ir specialiajai paskirčiai, 12 surinkimo centrų, 35 tarpinę veiklą vykdančios ir (ar) šalutinių gyvūninių produktų saugojimo įmonės, 11 šalutinių gyvūninių produktų gaminių saugojimo įmonių, 2 organinių trąšų gamybos įmonės, 19 šalutinių gyvūninių produktų ir jų gaminių komercinių vežėjų ir 31 įmonė, prekiaujanti šalutiniais gyvūniniais produktais ir jų gaminiais.

161. Sveikatos priežiūros įstaigose ar atliekų tvarkymo įmonėse privataus kapitalo ir Lietuvos aplinkos apsaugos investicijų fondo lėšomis sukurti ar kuriami medicininiai atliekų apdorojimo ir kenksmingumo šalinimo įrenginiai, kurių bendras pajėgumas – apie 1,5 tūkst. t šių atliekų per metus.

162. Informacija apie atliekų perdirbimo pajėgumus pagal atskirus srautus pateikta Plano 6–16 prieduose.

Atliekų deginimo įrenginių pajėgumai

163. Klaipėdos kogeneracinėje jėgainėje atliekų per metus sudeginama 255 tūkst. t, Kauno – 200 tūkst. t, Vilniaus – 160 tūkst. t, Šiauliuose esančioje pavojingųjų atliekų deginimo jėgainėje UAB „Toksika“ sudeginama 10 tūkst. t pavojingųjų atliekų, AB „Akmenės cementas“ – 216 tūkst. t atliekų (Plano 17 priedas).

164. AAA 2020 m. duomenimis išgaunant energiją sudeginta 348,7 tūkst. t atliekų, t.y. 25,85 proc. visų komunalinių atliekų. 2019 m. energijai išgauti panaudota 14,75 proc., 2018 m. – 12,5 proc. visų surinktų komunalinių atliekų.

165. Medienos atliekų naudojimas energijai gauti auga ir sudaro 165 tūkst. t per metus.

Atliekų šalinimo įrenginiai ir jų pajėgumai

166. Lietuvoje atliekos šalinamos 11 regioninių nepavojingųjų atliekų sąvartynų, atitinkančių aplinkos apsaugos ir visuomenės sveikatos saugos reikalavimus. Juose pašalinta apie

1,25 mln. t atliekų. 2020 m. pašalinta apie 0,234 mln., tad pajėgumų užtektų dar 15 metų. Išsamesnė informacija pateikta Plano 17 priede.

167. Sąvartyno biodujų surinkimo ir naudojimo energijai gauti įrenginiai eksploatuojami 3 veikiančiuose ir 6 uždarytuose sąvartynuose. 1 sąvartyne biodujos deginamos fakele.

168. Šiaulių regione įrengtame pavojingųjų atliekų sąvartyne pašalinama 9 tūkst. t pavojingųjų atliekų per metus.

169. Lietuvoje veikia fosfogipso sąvartynas, kuriame kaupiamos ir ilgai saugomos fosforo rūgšties gamybos atliekos. Fosfogipso sąvartyne šalinamos ir kitos bendrovės „Lifosa“ gamybinės atliekos: sieros šlamas, neutralizacijos šlamas ir silikagelis. Nepavojingųjų atliekų (fosfogipso) sąvartyne pašalinama 106 mln. t atliekų per metus. Iki 2020 m sausio 1 d. sąvartyne sukaupta 52,9 mln. t atliekų, laisvos vietos – 53,1 mln. t. Fosfogipso sąvartyne daugiausia pašalinama fosfogipso – 2–2,5 mln. t per metus, kitų gamybinių atliekų – apie 5–8 tūkst. t per metus.

SEPTINTASIS SKIRSNIS

ADMINISTRACINĖS, EKONOMINĖS IR INFORMACINĖS ATLIEKŲ PREVENCIJOS IR TVARKYMO PRIEMONĖS

170. Pagrindinės taikomos administracinės atliekų tvarkymo priemonės yra žalieji viešieji pirkimai, draudimas sąvartyne šalinti neapdorotas atliekas, draudimas naudoti energijai gauti perdurti tinkamas atliekas, draudimas tiekti rinkai kai kuriuos vienkartinius plastikinius gaminius, reikalavimas taikyti rūšiuojamojo surinkimo priemones, rūšiuojamojo surinkimo sistemų diegimas, atliekų ar atliekose esančių medžiagų pakartotinio naudojimo, perdirbimo ar naudojimo užduočių nustatymas, antrinių žaliavų naudojimo naujų gaminių sudėtyje kvotų nustatymas, gaminių grąžinimo platinimo vietose taikymas, taikomi produktų ir atliekų tvarkymo standartai, tiekimo vidaus rinkai apribojimai dėl pavojingųjų medžiagų naudojimo produktuose.

171. Pagrindinės ekonominės priemonės, taikomos atliekoms tvarkyti Lietuvoje, yra įmokos už komunalinių atliekų tvarkymą, mokesčiai už aplinkos teršimą apmokestinamųjų gaminių ir pakuočių atliekomis, užstatas pakartotinio naudojimo stiklo, vienkartiniai stiklo, PET, metalinei pakuotei. Svarstyтина galimybė plėtoti užstato sistemas, taikyti daugiau atliekas rūšiuoti motyvuojančių priemonių (pvz., grąžinusiems panaudotus elektros ar elektronikos, tekstilės ar kitus produktus suteikti nuolaidą naujiems įsigyti), planuojamos subsidijos ir dotacijos atliekoms tvarkyti, daiktų pakartotinio naudojimo veiklai, subsidijos remontuojantiems EEĮ.

172. Pagrindinės atliekų prevencijos ir tvarkymo priemonės yra aplinkosauginis ženklavimas, atliekų surinkimo priemonių ir gaminių ženklavimas nurodant, kaip tvarkyti atliekas, visuomenės švietimas ir informavimas tvaraus vartojimo, atliekų prevencijos ir tvarkymo klausimais, vartotojų informavimas apie pakartotinį gaminių naudojimą, atliekų surinkimo organizavimą, atliekose esančias pavojingas medžiagas. Europos Komisija svarsto galimybes įdiegti plastiko ir kitų gaminių (tekstilės, elektronikos) pasus, kuriuose būtų nurodyti produkto perdirbamumas, perdirbimo būdai, perdirbimo įrenginių vietos ir kontaktai.

III SKYRIUS

ATLIEKŲ PREVENCIJOS IR TVARKYMO STIPRYBIŲ, SILPNYBIŲ, GALIMYBIŲ IR GRĖSMIŲ ANALIZĖ

PIRMASIS SKIRSNIS

STIPRYBĖS

173. Regioninėje komunalinių atliekų tvarkymo sistemoje sprendimai priimami vadovaujantis aplinkosaugos principais.

174. Tobulinamas atliekų tvarkymo teisinis reglamentavimas – nustatomi nauji nacionaliniai reikalavimai, įgyvendinamos perkeltų į nacionalinę teisę Europos Sąjungos atliekų tvarkymą reglamentuojančių direktyvų nuostatos.

175. Taikant gamintojo atsakomybės principą, sukurtos ekonominės ir teisinės prielaidos mažinti gaminių ir pakuočių poveikį aplinkai ir plėtoti atliekų surinkimo, perdirbimo ir naudojimo sistemas. Reikia užtikrinti jo įgyvendinimą ir kontrolę. Sudarytos atliekų tvarkymą reglamentuojančiuose teisės aktuose įvardytos prielaidos savivaldybėms bendradarbiauti su GI organizacijomis siekiant kuo efektyviau tvarkyti pakuočių, EEĮ atliekas, susidarančias komunalinių atliekų sraute, tobulinama komunalinių atliekų tvarkymo paslaugų kainodara, atliekų turėtojai skatinami rūšiuoti atliekas.

176. Tobulėja atliekų tvarkymo sektoriaus darbuotojų įgūdžiai, jie įgyja vis daugiau patirties, žinių, efektyviau bendradarbiauja sektoriai. Tobulinama ir modernizuojama komunalinių atliekų surinkimo infrastruktūra, gerėja gyventojams teikiamų paslaugų kokybė, sprendžiamos atliekų surinkimo aikštelių problemos.

177. Dėl nuolatinės pirminio atliekų rūšiavimo infrastruktūros ir priemonių plėtros MKA susidaro vis mažiau, o įdiegus plastikinių, stiklinių ir metalinių pakuočių užstato sistemą, pakuočių atliekų kiekvienais metais surenkama vis daugiau. Išspręsta šiukšlinimo pakuotėmis problema – gamtoje pakuočių, priimamų naudojantis užstato sistema, beveik neliko. Nors kai kurie gyventojai tokių pakuočių nerūšiuoja, jas surenka ir į taromatus ar prekybos vietas nuneša kiti. Užstato sistema Lietuvoje tapo sektinu pavyzdžiu kitoms Europos Sąjungos šalims.

178. Sukūrus Lietuvoje dalijimosi daiktais infrastruktūrą – stoteles, populiarėja pakartotinio atliekų panaudojimo tendencija, keičiasi gyventojų vartojimo įpročiai ir kultūra. Šių stotelių sėkmė Lietuvoje taip pat tapo sektinu pavyzdžiu kitoms Europos Sąjungos šalims.

179. Mažėjantis MKA kiekis ir atliekų panaudojimo energijai gauti infrastruktūra lemia tai, kad vis mažiau komunalinių atliekų šalinama sąvartynuose, mažėja ir neigiamas poveikis aplinkai. Siekiamybė – kuo daugiau atliekų perdirbti ir panaudoti kaip žaliavą kitiems produktams.

180. Visuomenė informuojama ir šviečiama įvairiais atliekų tvarkymo klausimais, vis daugiau gyventojų žino, kaip rūšiuoti atliekas, ir aktyviai tai daro.

ANTRASIS SKIRSNIS SILPNYBĖS

181. Nors visuomenę stengiamasi šviesti ir informuoti, gyventojų vartojimo įpročiai smarkiai nesikeičia, komunalinių atliekų Lietuvoje kasmet vis dar susidaro vidutiniškai 2,7 proc. didesnis jų kiekis. Gerėjant šalies ekonomikos būklei ir sparčiai plėtojantis statybų sektoriui, vis daugėja statybinių atliekų.

182. Skirtingų subjektų įgyvendinamos pavienės visuomenės švietimo ir informavimo priemonės nesuderintos, trūksta aiškos komunikacijos ir švietimo strategijos.

183. Per mažai atliekama kiekybinių analitinių tyrimų, kodėl įvairiuose ūkinės veiklos sektoriuose vengiama taikyti geriausią atliekų rūšiavimo praktiką. Kai ekonominės paskatos vengti

atliekų susidarymo rūšiuojant, perdirbant ir pakartotinai naudojant neturi jokio poveikio visuomenės išlaidoms ar biudžeto įplaukoms, jos yra nepatrauklios.

184. Atsakingos institucijos nesuinteresuotos ieškoti tinkamų sprendimų, kaip įgyvendinti atliekų prevencijos ir tvarkymo uždavinius. Vykdamas viešuosius pirkimus, per mažai dėmesio skiriama produktų medžiagiškumui, gamybos sprendimams ir galimam jų poveikiui aplinkai. Būtina tobulinti viešųjų pirkimų reglamentavimą ir nustatyti prievolę užtikrinti prioritetinių tvarumo, ilgaamžiškumo, suremontavimo, atnaujinimo, pakartotinio naudojimo, perdirbamumo ir antrinių žaliavų naudojimo kriterijų reikalavimus.

185. Kai kurios Europos Sąjungos institucijų rekomendacijos (pvz., dėl taršos mokesčio už sąvartyne šalinamas atliekas didinimo) įgyvendinamos per lėtai.

186. Atliekų apskaitos netikslumai trukdo tinkamai planuoti atliekų tvarkymo sistemą, vertinti jos tobulinimo perspektyvas. Nepasinaudojama visomis duomenų kaupimo, saugojimo, atnaujinimo, rodiklių apskaičiavimo ir prieinamumo visuomenei informacinių technologijų (toliau – IT) infrastruktūros galimybėmis.

187. Per mažai naudojamos IT sistemos, jos nelanksčios, sudėtingai keičiamos ir papildomos naujomis funkcijomis. Būtina jas tobulinti detalizuojant duomenis, siekiant aiškiai įtraukti į apskaitą atliekų perdirbimo ir konkrečių antrinių žaliavų panaudojimo informaciją.

188. Surinktos MKA nesveriamos, todėl nekaupiami duomenys, kuriais būtų galima pasinaudoti kontroliuojant ir prižiūrint atliekų turėtojus, vertinant jų rūšiavimo įgūdžius, įpročius ir atliekų prevencijos priemonių efektyvumą. Reikėtų svarstyti galimybę diegti IT sistemas konkrečaus gyventojo šalinamų atliekų apskaitai fiksuoti.

189. Ne visuose regionuose pakankamai išplėtotą pakuočių atliekų ir antrinių žaliavų pirminio rūšiavimo infrastruktūrą, trūksta rūšiavimo konteinerių Vilniaus ir Panevėžio regionuose, neužtikrinta atskiro surinkimo galimybė vienkiemiuose, todėl kai kurie gyventojai nerūšiuoja atliekų.

190. Atsakingos institucijos ir organizacijos nesutaria, kas turi finansuoti pakuočių atliekų ir antrinių žaliavų sraute esančių MKA ir MKA esančių pakuočių atliekų tvarkymą.

191. MKA nemažėja, viena iš priežasčių – daugumoje savivaldybių neįdiegta maisto (virtuvės) atliekų pirminio rūšiavimo ir atskiro jų surinkimo sistema. Vilniaus MBA įrenginiuose priimamų MKA atliekų kiekis mažėja, nors kol kas nėra atskiro maisto atliekų surinkimo sistemos.

192. Problemų kyla dėl teisingo maisto (virtuvės) atliekų surinkimo ir sutvarkymo maisto gamybos ir tiekimo veikla besiverčiančių juridinių asmenų sektoriuje. Pasitaiko atvejų, kai tik sudaromos atliekų tvarkymo sutartys, bet atliekos nerenkamos.

193. Neišplėtotą tekstilės ir pavojingųjų atliekų surinkimo sistema, daugiausia šių atliekų surenkama DGASA, tokių aikštelių yra per mažai, jos yra per daug toli, gyventojams sunku ir nepatogu jas pasiekti, todėl dauguma šių atliekų patenka į MKA srautą.

194. Palyginti su kitais Lietuvos regionais, Vilniaus ir Kauno regionuose DGASA infrastruktūra išplėtotą per menkai, todėl jose surenkama mažiau atliekų.

195. Didžiausias trūkumas tekstilės sraute – nėra tekstilės perdirbimo įrenginių, todėl dauguma ne tik DGASA, bet ir rūšiavimo konteineriuose surinktų nebetinkamos pakartotinai naudoti tekstilės atliekų šalinamos sąvartynuose arba deginamos deginimo jėgainėse energijai gauti.

196. Nors Lietuvoje pastaruoju metu visuomenė gana intensyviai šviečiama ir informuojama įvairiais atliekų tvarkymo klausimais, tai nėra sisteminga ir nuosekli veikla, neatliekami jos poveikio tyrimai. Gyventojams trūksta susistemintos informacijos apie DGASA, kitų, ne pakuočių, atliekų surinkimą, todėl buityje susidarančios statybinės, didelių gabaritų, tekstilės, EEĮ atliekos dažnai paliekamos šalia kolektyvinių konteinerių, kai kurios jų sumetamos ir

į antrinių žaliavų konteinerius. Dėl to kyla dar daugiau problemų, nes kai į antrinių žaliavų konteinerius patenka daug netinkamų atliekų, juose surinktos antrinės žaliavos tampa nebetinkamos perdirbti. RATC atliktų tyrimų duomenimis, 35 proc. pagal svorį (5 proc. pagal tūrį) antrinių žaliavų rūšiavimo konteineriuose rastų atliekų netinkamos perdirbti, todėl nemaža dalis jų patenka į deginimo jėgaines ar sąvartynus. Sąvartynuose vis dar šalinama 17,6 proc. visų atliekų.

197. Nepakankamai veiksmingai panaudojami resursai planuojant ir kuriant regioninę atliekų tvarkymo infrastruktūrą. Naujausių žiedinės ekonomikos tikslų neatitinka MA ir MBA įrenginiai. Jie neatskiria atliekų pagal medžiagiškumą, jų neišplauna, kad būtų tinkamos perdirbti, todėl dažnai tokios atliekos panaudojamos energijai gauti.

198. Per mažai dėmesio ir lėšų skiriama pavojingųjų atliekų, padangų atliekų, alyvos atliekų, BAA paruošimui perdirbti, jų perdirbimui, antrinių žaliavų gamybai ir konkurencingumui didinti, didelė dalis šių atliekų išvežamos perdirbti į kitas valstybes.

199. Diferencijuotos rinkliavos ar įmokų sistema ne visus skatina mažinti komunalinių atliekų kiekį jų susidarymo vietoje. Nekokybiškai išrūšiuotos atliekos, antrinių žaliavų, išrūšiuotų atliekų perdirbimo ir pakartotinio panaudojimo rinka neplėtojama, nes prastai išrūšiuotos, nuo neperdirbamų neatskirtos atliekos būna netinkamos perdirbti, todėl dauguma komunalinio srauto atliekų naudojamos energijai gauti.

200. Kai kurios ataskaitos ir kiti su atliekų tvarkymu susiję dokumentai dar pateikiami popierine forma, todėl būtina tobulinti GPAIS – suskaitmeninti visus procesus, operacijas ir taip sumažinti administracinę naštą.

201. Per mažai skatinama kurti ir plėtoti perdirbimo įrenginius.

TREČIASIS SKIRSNIS GALIMYBĖS

202. Įgyvendinus Planą ir atliekų prevencijos priemones, sumažės susidarančių ir nenaudojamų atliekų, racionaliau bus naudojami gamtos ištekliai ir medžiagos, sumažės neigiamas atliekų poveikis visuomenės sveikatai ir aplinkai.

203. 2021–2027 m. Europos Sąjungos struktūrinių fondų lėšomis bus galima paskatinti atliekų prevencijos, perdirbimo, antrinių žaliavų gavybos procesus diegiant pažangias technologijas, kuriant naujus verslus, naujas darbo vietas, šviečiant visuomenę, didinant jos ekologinį sąmoningumą ir taip spręsti ne tik ekologines, bet ir ekonomines, socialines problemas.

204. Būtina plačiau taikyti gamintojo didesnės atsakomybės principą, užtikrinti jo įgyvendinimą, įteisinti jo taikymą tvarkant tekstilės, baldų atliekų srautus, kuriant teisingas prielaidas mažinti gaminių ir pakuočių poveikį aplinkai ir plėtoti atliekų prevencijos, surinkimo, perdirbimo sistemas.

205. Dėl besiplečiančios antrinių žaliavų naudojimo rinkos pasaulyje galima geriau įgyvendinti didesnės gamintojo atsakomybės principą, nes Lietuvoje neperdirbamas atliekas galima išvežti naudoti į kitas valstybes.

206. GPAIS generuojamas didelis duomenų srautas. Tinkamai renkant ir pritaikant šiuos duomenis, būtų galima pasinaudoti naujausiomis žiniomis apie atliekų tvarkymo sistemą, esamus ir reikalingus pokyčius, kurios būtų svarbios priimant racionalesnius sprendimus.

207. Visuomenės informavimas skatintų atskiras jos grupes ar teritorijas bendradarbiauti įgyvendinant atliekų tvarkymo sektoriui nustatytus tikslus. Augant visuomenės susidomėjimui aplinkosauga, daugėja galimybių visuomenę įtraukti sprendžiant problemas ir uždavinius. Jeigu

atliekų prevencijos ir tvarkymo uždaviniai būtų aiškiai ir suprantamai pristatomi visuomenei, gyventojai galėtų stebėti savo elgesio pokyčių daromą poveikį aplinkai. Tai skatintų juos keisti rūšiavimo ir vartojimo įpročius.

208. Norint paspartinti visuomenės vartojimo įpročių pokyčius, bus tęsiamos įvairios informavimo kampanijos, gyventojai turėtų matyti įgyvendinamų pokyčių rezultatus ir nuolat stebėti valstybinių uždavinių įgyvendinimo eigą (ir kaip įgyvendinami uždaviniai atskirose teritorijose, pvz., miestuose), nuolat gauti informaciją apie atliekų tvarkymą.

209. Daugiausia valstybės lėšų iki šiol skirta atliekų surinkimo, apdorojimo, deginimo ir šalinimo veiklai. Naujuoju finansavimo laikotarpiu išskirtinis valstybės dėmesys bus skiriamas atliekų susidarymo prevencijai, mažinimui, su daiktų taisymu, remontu, pakartotiniu naudojimu ir atliekų perdurbimu susijusiai veiklai, – tai paspartins sektoriaus progresą ir, tikėtina, pareikalaus mažiau lėšų.

210. Siekiant kuo daugiau atliekų perdurbti ir pakartotinai panaudoti, reikia kelti atliekų šalinimo sąvartynuose mokesčius, taikyti skatinimo priemones už atliekų, kurios gali būti perdurtos, tvarkymą, o surinktas lėšas panaudoti atliekų prevencijai skatinti, priemonėms, skirtoms ekologinėms inovacijoms skatinti, ir priemonėms, kurios skatintų įgyvendinti tvarumo, žiedinės ekonomikos veiksmų plane numatytus tikslus, laikytis atliekų tvarkymo hierarchijos principų.

211. Auganti šalies specialistų kompetencija IT, gyvybės mokslų, aplinkosaugos ir inovacijų srityse (siūlomoms naujos universitetų programos, pvz., tvarios gamybos ir dizaino) atveria puikias atliekų prevencijos ir tvarkymo tobulėjimo galimybes.

KETVIRTASIS SKIRSNIS

GRĖSMĖS

212. Augant ekonomikai, atliekų, tikėtina, susidarys daugiau. Pakuočių ir antrinių žaliavų rūšiavimo infrastruktūros plėtrą miestuose galimai stabdys surinkimo aikštelėms įrengti tinkamų vietų trūkumas. Būtina peržiūrėti komunalinių atliekų surinkimo, tokių vietų įrengimo, eksploatacijos reikalavimus, suteikti galimybę įrengti daugiau komunalinių atliekų (pvz., pavojingųjų, statybinių ir kt.) surinkimo vietų.

213. Trūkstant tekstilės atliekų perdurbimo ir (ar) panaudojimo galimybių, bus sunku plėtoti atskirą surinkimo ir tvarkymo infrastruktūrą ir perdurbimą, dauguma atskirai surinktų atliekų bus deginamos.

214. Komunalinių atliekų tvarkymo sistemos skirtinguose regionuose dėl infrastruktūros ir pajėgumų labai skiriasi. Atotrūkį tarp skirtingų regionų dar labiau gali didinti politinės valios ir pasiryžimo priimti sprendimą, kad būtų atskirai renkamos ir tvarkomos maisto (virtuvės) ir (ar) kitos atliekos, stygius. Atskirai netvarkant maisto (virtuvės) atliekų, nebus įgyvendinti žiedinės ekonomikos tikslai.

215. Biologinio apdorojimo infrastruktūra nepritaikyta biologiškai skaidžioms pakuotėms (tokios gali populiarėti mažiau naudojant vienkartinius plastikinius gaminius) perdurbti. Jei nebus galima jų tinkamai perdurbti, jų naudojimas neatitiks žiedinės ekonomikos tikslo.

216. Naujos investicijos atnaujinant MA / MBA infrastruktūrą, ją modernizuojant ir diegiant tobulesnes technologijas, tikėtina, didins atliekų tvarkymo kaštus. Sumažėjus MKA srautui, galimai padidės ir santykinės MBA / MA įrenginių eksploatavimo išlaidos, o kartu – ir vienos tonos komunalinių atliekų sutvarkymo kaina.

217. Savivaldybėms per mažai dėmesio skiriant regioniniam bendradarbiavimui ir regioninių komunalinių atliekų tvarkymo sistemų plėtrai, neužtikrinant efektyvaus gyventojų švietimo teisingo atliekų rūšiavimo klausimais, neinformuojant jų apie įvairių atliekų srautų surinkimo vietas ir teikiamas paslaugas, nebus užtikrintas ir tinkamas atliekų rūšiavimas.

218. Neužtikrinus gamintojo atsakomybės principo, nebus užtikrintas tinkamas atliekų rūšiavimas ir tvarkymas.

218.1. Neišplėtojus komunalinių atliekų (pakuočių, maisto (virtuvės), pavojingųjų ir kitų atliekų) rūšiuojamojo surinkimo sistemų, nešviečiant gyventojų atliekų tvarkymo klausimais, neinformuojant jų, kaip tinkamai rūšiuoti atliekas, apie atliekų surinkimo specifiką, neužtikrinus gyventojams patogios atliekų surinkimo infrastruktūros, bus sunku pagerinti pirminio rūšiavimo kokybę, atliekų perdirbimo plėtrą, panaudoti jas antrinėms žaliavoms gaminti.

219. GI naudojant neperdirbamas pakuotes, apsunkinamas pakuočių atliekų tvarkymo procesas.

220. Jei nėra galimybės iš MKA srauto tinkamai atskirti antrinių žaliavų ir jų išplauti, tikėtina, kad jos bus sudegintos deginimo įrenginiuose (panaudotos energijai gauti).

IV SKYRIUS

ATLIEKŲ PREVENCIJOS IR TVARKYMO 2021–2027 METAIS PLANAVIMAS

221. Atliekų prevencijos ir tvarkymo planavimas vykdomas vadovaujantis šiame Plano skyriuje nurodytomis prielaidomis, atliekų tvarkymo principais, atliekų prevencijos ir tvarkymo prioritetų eiliškumu.

PIRMASIS SKIRSNIS

ATLIEKŲ PREVENCIJOS IR TVARKYMO PLANAVIMO PRIELAIIDOS IR ATLIEKŲ SUSIDARYMO VERTINIMAS

222. Vadovaujantis stiprybių, silpnybių, galimybių ir grėsmių analize, nustatytais pagrindinėmis problemomis ir galimybėmis, atsižvelgiant į Europos Sąjungos lėšomis finansuojamų atliekų tvarkymo infrastruktūros sukūrimo projektų įgyvendinimą, 2021–2027 m. finansavimo laikotarpiu bus išlaikomas esamos atliekų tvarkymo politikos ir atliekų tvarkymo infrastruktūros plėtros tęstinumas ir nuoseklumas, skatinamos naujos prevencijos priemonės.

223. Planuojant komunalinių atliekų tvarkymą, daroma prielaida, kad 2021–2027 m. komunalinių atliekų tvarkymo sistemų organizavimo ir komunalinių atliekų tvarkymo paslaugų teikimo administravimo funkcijos nesikeis ir liks priskirtos savivaldybėms. Valstybinės komunalinių atliekų tvarkymo užduotys bus vykdomos per savivaldybių organizuojamas komunalinių atliekų tvarkymo sistemas ar savivaldybėms bendradarbiaujant per sukurtas regionines komunalinių atliekų tvarkymo sistemas.

224. Daroma prielaida, kad maisto (virtuvės) atliekų tvarkymo infrastruktūros sukūrimo projektai bus įgyvendinti, o, išrūšius visus perdirbti tinkamas atliekas, likusios perdirbti nebetinkamos, bet energinę vertę turinčios atliekos bus naudojamos energijai gauti atliekų deginimo įrenginiuose.

225. Susidarančių atliekų kiekis 2021–2027 m. priklausys nuo daugelio veiksnių, ypač – nuo gyventojų skaičiaus, ekonomikos augimo ir vartojimo įpročių pokyčio. Nors atliekų kasmet daugėja nedaug (apie 1 proc.), pvz., 2017 m. jų, neįskaitant fosfogipso atliekų, susidarė 3,1 mln. t, 2018 m. – 3,2 mln. t, 2019 m. – 3,2 mln. t. Komunalinių atliekų 2020 m. buvo 1,35 mln. t, planuojama, kad jų

turėtų mažėti ir 2027 m. būti apie 1,2 mln. t, 2040 m. – 1,1 mln. t. Komunalinių ir gamybinių atliekų susidarymo prognozės pateiktos Plano 19–21 prieduose.

226. Atliekų susidarymo prognozės pagrįstos Lietuvos ekonominiais rodikliais ir gyventojų skaičiaus kitimo prognozėmis:

226.1. Lietuvos Respublikos finansų ministerijos 2022 m. kovo mėn. duomenimis, BVP augimo prognozės: 2022 m. – 1,6 proc., 2023 m. – 2,5 proc., 2024 m. – 3 proc.;

226.2. atsižvelgiant į gyventojų skaičiaus statistinius duomenis (2020 m. Lietuvoje buvo 2,79 mln. gyventojų) ir pastarųjų metų jo mažėjimo tendencijas, prognozuojama, kad 2021–2027 m. gyventojų Lietuvoje kasmet mažės vidutiniškai 1 proc.;

226.3. įvertinus, kad minėtu laikotarpiu bus tobulinama atliekų rūšiuojamojo surinkimo sistema, užtikrinus gyventojų švietimą ir išplėtojus atliekų srautų atskirą surinkimą, mažės į komunalinių atliekų tvarkymo sistemą patenkančių atliekų.

227. Atsižvelgiant į gamybos ir kitos ūkinės veiklos atliekų susidarymo tendencijas, atsigauant ir augant šalies ekonomikai, jei nebūtų imamasi atliekų prevencijos priemonių, bendras šių atliekų kiekis didėtų. Darytina prielaida, kad sparčiausiai šalyje gali didėti statybinių atliekų, pelenų ir šlako kiekis.

228. Tikėtina, kad artimiausiais metais susidarančių gamybos atliekų kiekio ir BVP santykis, augant šalies ekonomikai, bus stabilus arba mažės nedaug, kaip ir pastaraisiais metais.

229. Siekiant, kad kuo mažiau atliekų būtų šalinama sąvartynuose, įgyvendinti atliekų prevencijos ir tvarkymo prioritetų eiliškumą, būtina užtikrinti, kad komunalinių atliekų tvarkymo sistema veiktų efektyviai, plėtoti atskiro atliekų rūšiuojamojo surinkimo sistemą, atliekų kokybišką paruošimą perdirbti, gautų žaliavų gamybos (biologiškai skaidžių atliekų kompostavimo) pajėgumus, daug dėmesio skirti atliekų pakartotiniam naudojimui ir atliekų susidarymo prevencijai.

230. Diegiant žaliasias inovacijas, visuomenės, verslo ir institucijų atstovams aktyviau įsitraukiant į žiedinę ekonomiką, plėtojant dalijimosi platformas ir daiktų pakartotinio naudojimo galimybes, augant produktų iš antrinių žaliavų gamybai, jomis vis dažniau keičiant gamtines (iškastines) žaliavas, atliekų kiekis sumažės. Tai lems švaresnę aplinką, išteklių vartojimo efektyvumą ir produktyvumą, mažins žaliavų importą.

231. Siekiama daugiau atliekų tinkamai išrūšiuoti, naudoti pakartotinai, perdirbti ir kuo mažiau šalinti sąvartynuose.

232. Atliekų sektoriuje vyksta daug pokyčių, turinčių sumažinti neigiamą atliekų poveikį aplinkai. 2020 m. sąvartynuose jų pašalinta 17,6 proc., tačiau prognozuojama, kad, įgyvendinant žiedinės ekonomikos tikslus, iki 2030 m. sąvartynuose bus pašalinama ne daugiau kaip 5 proc. atliekų.

233. Siekiant optimaliai ir efektyviai išnaudoti atliekų surinkimo, tvarkymo, perdirbimo, pakartotinio naudojimo infrastruktūrą, svarbu tolygiai investuoti visoje Lietuvos teritorijoje. Infrastruktūros tinklo plėtra taip pat turi būti tolygi visoje šalyje, visi gyventojai, įmonės ar mokslo įstaigos turi gauti pakankamai žinių, kurios padėtų įgyvendinti žiedinės ekonomikos tikslus.

234. 2021–2027 m. išskirtinis dėmesys bus skiriamas atliekų prevencijai: žaliesiems viešiesiems pirkimams, žaliosioms inovacijoms, skaitmenizacijai, mažaatliekėms ir beatliekėms technologijoms, ekologiniam projektavimui, ilgai naudojamiems gaminiais kurti, jiems remontuoti, atnaujinti, taip pat daiktų antrinio panaudojimo galimybėms, atliekoms perdirbti, inovatyviai, moderniai atliekų perdirbimo infrastruktūrai. Bus siekiama įtraukti visuomenę, verslo, mokslo ir viešojo sektoriaus bendruomenes į tvarų produktų kūrimą, vartojimą, tausų išteklių naudojimą.

235. 2021–2027 m. finansavimo periodo lėšas taip pat planuojama investuoti į priemones, skatinančias perdirbti atliekas.

ANTRASIS SKIRSNIS

ATLIEKŲ PREVENCIJOS IR TVARKYMO PRINCIPAI

236. Atliekų tvarkymo principai yra šie: savarankiškumo ir artumo, atsargumo ir tvarumo, techninio galimumo ir ekonominio gyvybingumo, visuotinum, „teršėjas moka“ ir gamintojo atsakomybės.

Savarankiškumo ir artumo principai

237. Atliekų tvarkymas turi būti organizuojamas atsižvelgiant į gamtinių išteklių apsaugą, bendrą poveikį aplinkai, visuomenės sveikatai, ekonomikai ir socialinei aplinkai.

238. Atliekų tvarkymo sistemos veiksmingumas priklauso nuo savarankiškumo ir artumo principų taikymo. Vadovaujantis artumo principu, siekiama, kad mišrios komunalinės atliekos būtų tvarkomos artimiausiame pagal atstumą tinkamai įrengtame įrenginyje.

239. Artumo ir savarankiškumo principai nereikalauja, kad Lietuva turėtų visus atliekų galutinio naudojimo ar šalinimo įrenginius.

Atsargumo ir tvarumo principai

240. Atsargumo principas reiškia, kad kai medžiaga ar objektas gali kelti riziką ir nėra tai paneigiančių faktų, būtina imtis priemonių visuomenės sveikatos ir aplinkos apsaugai užtikrinti ir taikyti jas, kol atsiras riziką paneigiančių įrodymų. Vadovaujantis tvarumo principu, tvarkant atliekas turi būti palaikomas stabilumas ir vientisumas.

Techninio galimumo ir ekonominio gyvybingumo principai

241. Vadovaujantis techninio galimumo ir ekonominio gyvybingumo principais, kuriant ir plėtojant atliekų tvarkymo infrastruktūrą turi būti įvertintos valstybės techninės ir ekonominės galimybės.

Visuotinum principas

242. Vadovaujantis visuotinum principu, viešojo komunalinių atliekų tvarkymo paslauga turi būti siūloma, teikiama ir užtikrinama visiems komunalinių atliekų turėtojams.

Principas „teršėjas moka“

243. Efektyviai atliekų tvarkymo sistemai sukurti taikomas principas „teršėjas moka“, reiškiantis, kad atliekų tvarkymo išlaidas, įskaitant išlaidas reikiamai atliekų tvarkymo

infrastruktūrai įrengti ir eksploatuoti, turi apmokėti pirminis atliekų darytojas arba dabartinis ar ankstesnis atliekų turėtojas ir (ar) produktų, kuriuos naudojant susidaro atliekos, gamintojas ir (ar) importuotojas.

244. Principas „teršėjas moka“ Lietuvoje taikomas:

244.1. kuriant komunalinių atliekų tvarkymo sistemą;

244.2. tvarkant gamybos ir kitos ūkinės veiklos atliekas;

244.3. organizuojant gamintojo atsakomybės principu pagrįstą gaminių ir pakuočių atliekų, susidarančių komunalinių atliekų sraute, gamyboje ir vykdant kitą ūkinę veiklą, tvarkymą.

Gamintojo atsakomybės principas

245. Siekiant mažinti gaminių ir pakuočių atliekų neigiamą poveikį aplinkai ir visuomenės sveikatai, vadovaujamas gamintojo atsakomybės principu, pagal kurį gamintojai ir importuotojai atsakingi už jų vidaus rinkai tiekiamų gaminių ir pakuočių, rinkai pateikiamų drėgnųjų servetėlių, oro balionėlių, tabako gaminių su filtrais, filtrų, parduodamų naudoti kartu su tabako gaminiais, ir žvejybos įrankių, kurių sudėtyje yra plastiko, poveikį aplinkai per visą jų gyvavimo ciklą nuo gamybos iki saugaus atliekų sutvarkymo.. Tai apima gaminių ar pakuočių atliekų surinkimo, vežimo, atliekų apdorojimo sistemos organizavimą ir (ar) dalyvavimą organizuojant gaminių ir (ar) pakuočių atliekų tvarkymą savivaldybių organizuojamose komunalinių atliekų tvarkymo sistemose, įskaitant šiai veiklai tenkančių išlaidų finansavimą, Vyriausybės nustatytų gaminių ir (ar) pakuočių atliekų tvarkymo užduočių vykdymą ir (ar) Mokesčio už aplinkos teršimą įstatymo nustatyta tvarka nustatyto mokesčio mokėjimą už aplinkos teršimą gaminių ar pakuočių atliekomis (kai GI nevykdo Vyriausybės nustatytų gaminių ar pakuočių atliekų tvarkymo užduočių), visuomenės švietimą atliekų prevencijos ir tvarkymo klausimais, informacijos apie gaminius, pakuotes ir jų atliekų tvarkymą šių gaminių naudotojams ir atliekų tvarkytojams teikimą, grąžinamų produktų ir juos panaudojus susidarančių atliekų priėmimą, tvarkymą ir finansinę atsakomybę už tokią veiklą. GI papildomai pagal kompetenciją turi prisidėti prie atliekų prevencijos ir (ar) tvarkymo kiekybinių ar kokybinių tikslų ir užduočių (pvz., atliekų prevencijos, komunalinių atliekų paruošimo pakartotinai naudoti ir (ar) perdirbti, naudojimo, šalinimo sąvartyne) vykdymo ir priemonių, numatytų šioms tikslams ir užduotims pasiekti, įgyvendinimo.

246. Gamintojo atsakomybės principas taikomas siekiant:

246.1. išvengti pavojingųjų medžiagų naudojimo produktų gamyboje;

246.2. skatinti diegti švaresnės gamybos technologijas;

246.3. skatinti kurti ilgalaikius, tinkamus pakartotinai naudoti ir lengvai perdirbamus gaminius, uždarus jų gamybos ciklus;

246.4. taikyti ekologinį projektavimą;

246.5. užtikrinti efektyvų gaminių ir pakuočių atliekų rūšiuojamąjį surinkimą, perdirbimą ir antrinių žaliavų naudojimą;

246.6. mažinti gyventojams tenkančias atliekų tvarkymo išlaidas, jas perkeliant gamintojams;

246.7. spręsti šiukšlinimo prevencijos ir šiukšlių sutvarkymo apmokėjimo problemą;

246.8. ieškoti racionalių maisto atliekų ir maisto švaistymo prevencijos sprendimų.

TREČIASIS SKIRSNIS

ATLIEKŲ PREVENCIJOS IR TVARKYMO PRIORITETŲ EILIŠKUMAS

247. Atliekų prevencijos ir tvarkymo prioritetų eiliškumas:

247.1. atliekų prevencija;

247.2. paruošimas naudoti pakartotinai, prieš tai atskyrus produktus ar jų sudedamąsias dalis, netinkamus naudoti pakartotinai, jų atnaujinimas, remontas, pakartotinis daiktų naudojimas;

247.3. perdirbimas ir antrinių žaliavų gamyba, prieš tai atskyrus netinkamas perdirbti atliekas;

247.4. kitoks naudojimas, t. y. tik nebeperdirbamų ir pakartotinai nepanaudojamų atliekų naudojimas energijai gauti, prieš tai atskyrus visas tinkamas perdirbti atliekas;

247.5. šalinimas, sąvartynuose šalinti galima tik tas atliekas, kurių negalima sutvarkyti kitais būdais, prieš tai atskyrus visas perdirbti ar kitaip naudoti tinkamas atliekas.

248. Visi atliekų tvarkymo subjektai (valstybinio, regioninio ir savivaldybių reguliavimo, planavimo, organizavimo, kontrolės subjektai, gamybos ir prekybos įmonės, GI, jų organizacijos, atliekų tvarkytojai, atliekų turėtojai ir darytojai) turi imtis visų priemonių, kad būtų užtikrintas atliekų prevencijos ir tvarkymo prioritetų eiliškumas.

249. Atliekų prevencijos ir tvarkymo prioritetų eiliškumas taikomas atsižvelgiant į bendruosius aplinkos apsaugos principus – atsargumo, tvarumo, technines galimybes, ekonominį pagrįstumą, išteklių apsaugą, bendrą poveikį aplinkai, visuomenės sveikatai, ekonomikai ir socialinei aplinkai.

250. Aplinkai ir visuomenės sveikatai palankiausi atliekų tvarkymo būdai, atsižvelgiant į jų techninį įgyvendinamumą ir ekonominį gyvybingumą, gali būti taikomi nesilaikant atliekų prevencijos ir tvarkymo prioritetų eiliškumo, juos pagrindžiant būvio ciklo požiūriu. Šis požiūris reikalauja, kad poveikio aplinkai sumažinimas viename būvio ciklo etape nepadidintų poveikio aplinkai kitame etape. Pvz., Lietuvoje susidarantioms fosfogipso atliekoms (jų per metus susikaupia daugiau kaip 2 mln. t) netaikomas atliekų prevencijos ir tvarkymo prioritetų eiliškumas, nes šių atliekų panaudojimo klausimas neišspręstas ne tik Lietuvoje, bet ir kitose valstybėse, todėl fosfogipso atliekos kol kas tvarkomos vieninteliu būdu – yra šalinamos specialiai įrengtame sąvartyne.

KETVIRTASIS SKIRSNIS

ATLIEKŲ PREVENCIJOS IR TVARKYMO IKI 2027 METŲ TIKSLAI, UŽDAVINIAI IR UŽDUOTYS

251. Ilgalaikis atliekų prevencijos ir tvarkymo tikslas – mažinti susidarantių atliekų kiekį, užtikrinti žmonių sveikatai ir aplinkai saugų atliekų tvarkymą, racionalų atliekų medžiaginių ir energinių išteklių naudojimą, siekti mažiau naudoti gamtos, kitus išteklius, mažiau atliekų šalinti sąvartynuose, mažinti aplinkos taršą, aprūpinti pramonę vietinėmis žaliavomis.

252. Planu siekiama prisidėti prie NPP 6-ojo strateginio tikslo „Užtikrinti gerą aplinkos kokybę ir gamtos išteklių naudojimo darną, saugoti biologinę įvairovę, švelninti Lietuvos poveikį klimato kaitai ir didinti atsparumą jos poveikiui“ 8-ojo pažangos uždavinio „Mažinti susidarantių atliekų kiekį ir efektyviai jas sutvarkyti – laikytis atliekų prevencijos ir tvarkymo prioritetų eiliškumo, didinti pirminį rūšiavimą atliekų susidarymo vietoje, paruošimą pakartotiniam naudojimui, perdirbimą, atliekų pakartotinį naudojimą, taip pat mažinti sąvartyne šalinamų atliekų kiekį“ įgyvendinimo. Taip pat siekiama prisidėti prie 2021–2030 metų NPP 1.4 uždavinio „Perorientuoti pramonę link klimatui neutralios ekonomikos“, kurio vienas rodiklių – iki 2025 m.

padidinti antrinių žaliavų panaudojimo (žiediškumo) lygį, kad jis būtų ne mažesnis nei tuometinis ES vidurkis.

253. Numatomi atliekų prevencijos ir tvarkymo tikslai ir uždaviniai iki 2027 m. pagal atliekų prevencijos ir tvarkymo prioritetų eiliškumą:

253.1. Atliekų prevencija:

253.1.1. vengti atliekų susidarymo, mažinti susidarančių atliekų ir kenksmingų medžiagų kiekį žaliavose ir produktuose:

253.1.1.1. skatinti vartotojus rinktis daugkartinius gaminius, produktus pakartotinai naudoti, remonto ir (ar) taisymo paslaugas;

253.1.1.2. užtikrinti šiukšlinimo prevenciją, tvarkyti šiukšles;

253.1.1.3. užtikrinti maisto švaistymo prevenciją, skatinti maisto atliekų prevenciją;

253.1.1.4. skatinti ekologinį gaminių ir statinių projektavimą, diegti atliekų prevenciją užtikrinančius verslo modelius.

253.2. Paruošimas naudoti pakartotinai, prieš tai atskyrus produktus ar jų sudedamąsias dalis, netinkamus naudoti pakartotinai:

253.2.1. atskirti susidarymo šaltinyje atliekas, kurias būtų galima paruošti naudoti pakartotinai arba perdirbti:

253.2.1.1. didinti gyventojų aplinkosauginį sąmoningumą ir atsakomybę rūšiuojant atliekas;

253.2.1.2. gerinti atliekų rūšiavimo priemonių ir infrastruktūros prieinamumą.

253.3. Atskirtų pakartotinai naudoti daiktų atnaujinimas, remontas, pakartotinis daiktų naudojimas:

253.3.1. skatinti paruošti atliekas naudoti pakartotinai:

253.3.1.1. tikrinant, valant ar taisant atliekomis tapusius produktus ar jų sudedamąsias dalis paruošti taip, kad jie vėl būtų tinkami naudoti be pradinio apdirbimo.

253.4. Atliekas, kurių nepavyksta išvengti, jų dalis ar medžiagas, kurių nepavyksta pakartotinai panaudoti, perdirbti, panaudojant jas kaip žaliavas:

253.4.1. naudoti atliekas tos pačios arba kitos paskirties produktams ar medžiagoms gaminti:

253.4.1.1. skatinti paruošti atliekas perdirbti ir jas perdirbti;

253.4.1.2. skatinti naudoti antrines žaliavas.

253.5. Kitoks atliekų naudojimas:

253.5.1. skatinti perdirbti atliekas ir taip mažinti atliekų poveikį aplinkai ir visuomenės sveikatai, sąvartynuose šalinamų atliekų kiekį:

253.5.1.1. užtikrinti, kad energijai gauti būtų naudojamos nebetinkamos perdirbti ar pakartotinai naudoti energinę vertę turinčios atliekos.

253.6. Atliekų šalinimas:

253.6.1. atliekas, kurių nepavyksta išvengti, jų dalis ar medžiagas, kurių nepavyksta pakartotinai panaudoti, vėliau – perdirbti ar kitaip panaudoti, šalinti nekeliant pavojaus visuomenės sveikatai ir aplinkai:

253.6.1.1. užtikrinti, kad saugiai būtų šalinamos asbesto atliekos.

253.7. Siekiant stiprinti aplinkos apsaugos sistemą, planuojama įgyvendinti šiuos uždavinius:

253.7.1. stiprinti atliekų prevencijos ir tvarkymo kontrolės sistemą:

253.7.1.1. kelti kvalifikaciją renkant ir apdorojant atliekų susidarymo ir tvarkymo duomenis;

253.7.1.2. griežtinti gaminių ir pakuočių GI organizacijų veiklos kontrolę;

253.7.1.3. kelti aplinkos apsaugos kontrolės sistemos darbuotojų kvalifikaciją.

254. Priemonės atliekų tvarkymo iki 2027 m. tikslams ir uždaviniams pasiekti pateiktos Plano 2 priede.

255. Plano įgyvendinimo vertinimo kriterijai pateikti Plano 1 priede.

PENKTASIS SKIRSNIS

ATLIEKŲ PREVENCIJOS IR TVARKYMO SISTEMOS PLĖTROS KRYPTYS

Atliekų susidarymo prevencija

256. Siekiant įgyvendinti atliekų prevencijos ir tvarkymo prioritetų eiliškumą, ypatingą dėmesį skiriant atliekų prevencijai, planuojama:

256.1. įvertinti daugkartinį pakuočių (stiklainių ir kitų) naudojimą skatinančias priemones ir prireikus keisti teisės aktus (Plano 2 priedo 1.1.2 papunktyje nurodyta priemonė);

256.2. organizuoti viešinimo kampaniją, skatinančią rinktis daugkartinius gaminius ir pakartotinai naudoti daiktus (Plano 2 priedo 1.1.3 papunktyje nurodyta priemonė);

256.3. skatinti ir remti prekybos naudotais daiktais, jų taisymo paslaugas teikiančio smulkiojo verslo plėtojimą (Plano 2 priedo 1.1.1 papunktyje nurodyta priemonė);

256.4. finansuoti ekologinį projektavimą, skatinti mažiau naudoti pavojingas chemines medžiagas ir iškastines gamtines žaliavas, taikyti skaitmeninius ir pažangius sprendimus siekiant mažinti atliekų susidarymą. Sudaryti sąlygas tvariai pramonės mažų ir vidutinių įmonių transformacijai: skatinti inovatyvių ir aplinkai draugiškų technologijų kūrimą, demonstravimą ir diegimą (Plano 2 priedo 1.4.1 papunktyje nurodyta priemonė);

256.5. skatinti mokslo ir verslo bendradarbiavimą, siekiant mokslo žinias pritaikyti diegiant atliekų prevencijos priemones;

256.6. parengti statinių gyvavimo ciklo modeliavimo metodiką (Plano 2 priedo 1.4.2 papunktyje nurodyta priemonė);

256.7. finansuoti įmonių technologinius sprendimus, užtikrinančius taupesnę išteklių naudojimą, produkto ar paslaugų teikimo metu naudoti mažiau pirminių ir daugiau antrinių žaliavų (Plano 2 priedo 1.4.3 papunktyje nurodyta priemonė).

Šiukšlinimo prevencija ir šiukšlių tvarkymas

257. Įvertinus, kad gyventojų sąmoningumas ir dėmesys šiukšlinimo problemai ir jos sprendimo būdams daro lemiamą įtaką įmonių, verslo ir GI sprendimams, planuojamos šios priemonės:

257.1. įgyvendinti visuomenės informavimo ir viešinimo priemones, siekiant mažinti šiukšlinimą vienkartiniais plastikiniais gaminiais ir taršą žvejybos įrankiais (Plano 2 priedo 1.2.1 papunktyje nurodyta priemonė);

257.2. organizuoti ir skatinti pilietines šiukšlių rinkimo akcijas, iniciatyvas (Plano 2 priedo 1.2.2 papunktyje nurodyta priemonė);

257.3. įtraukti šiukšlių rinkimą miškuose, aplink vandens telkinius, pakelėse į viešųjų darbų programas (Plano 2 priedo 1.2.3 papunktyje nurodyta priemonė);

257.4. įtraukti į bendrąsias švietimo programas aplinkosaugos temas, taip pat kovos su šiukšlinimu priemones (Plano 2 priedo 1.2.4 papunktyje nurodyta priemonė);

257.5. išplėsti antrinių žaliavų rūšiuojamojo surinkimo priemonių tinklą viešose vietose (parkuose, skveruose, lankytinose, susibūrimo vietose, pagrindinėse gatvėse), užtikrinti jų surinkimą ir sutvarkymą (Plano 2 priedo 1.2.5 papunktyje nurodyta priemonė);

257.6. teisės aktuose nustatyti reikalavimus, kad vienkartiniai labai lengvi plastikiniai pirkinių maišeliai nebūtų dalinami nemokamai (Plano 2 priedo 1.2.6 papunktyje nurodyta priemonė);

257.7. siekiant mažinti pakuočių atliekas, plėtoti viešųjų geriamojo vandens stotelių tinklą savivaldybių traukos centruose, viešose sporto aikštelėse, aikštynuose ir parkuose (Plano 2 priedo 1.2.7 papunktyje nurodyta priemonė);

257.8. finansuoti padangų atliekų, kurių turėtojo nustatyti neįmanoma arba kuris neegzistuoja, sutvarkymą (Plano 2 priedo 1.2.8 papunktyje nurodyta priemonė).

Maisto švaistymo prevencija

258. Siekiant prisidėti prie Jungtinių Tautų darnaus vystymosi 12.3 tikslo, kuriuo siekiama iki 2030 m. 50 proc. sumažinti maisto atliekas vienam gyventojui mažmeninės prekybos ir vartotojų lygiu, mažinti maisto nuostolius visoje maisto gamybos ir tiekimo grandinėje, būtina imtis priemonių, skatinančių maisto švaistymo prevenciją. Planuojama įgyvendinti šias priemones:

258.1. sudaryti bendradarbiavimo platformą, užtikrinančią dalijimąsi gerąja patirtimi ir geriausių maisto švaistymo prevencijos sprendimų paieškas (Plano 2 priedo 1.3.1 papunktyje nurodyta priemonė);

258.2. numatyti finansavimo priemones, skatinančias paramą ir labdarą, dalijimosi maistu ar maisto dovanojimo iniciatyvas (Plano 2 priedo 1.3.2 papunktyje nurodyta priemonė);

258.3. finansuoti taupaus maisto vartojimo iniciatyvas viešojo maitinimo įstaigose, mokyklų, darželių, darboviečių valgyklose, skatinant „švediško stalo“ principu grįstą maitinimą (Plano 2 priedo 1.3.3 papunktyje nurodyta priemonė);

258.4. įgyvendinti viešinimo priemonės maisto švaistymo mažinimo ir maisto atliekų prevencijos, gyventojų maisto naudojimo įgūdžių ugdymo temomis (Plano 2 priedo 1.3.4 papunktyje nurodyta priemonė);

258.5. sudaryti sąlygas tvariai pramonės mažų ir vidutinių įmonių transformacijai: skatinti inovatyvių ir aplinkai draugiškų technologijų kūrimą, demonstravimą ir diegimą (Plano 2 priedo 1.4.1 papunktyje nurodyta priemonė);

258.6. skatinti ir remti trumpąsias maisto tiekimo grandines (Plano 2 priedo 1.3.5 papunktyje nurodyta priemonė);

258.7. nustatyti reikalavimus stambiesiems prekybos tinklams, maitinimo įstaigoms ir maisto gamybos įmonėms privalomai aukoti maistą (tinkamą žmonėms) pagal gerąją užsienio praktiką. (Plano 2 priedo 1.3.6 papunktyje nurodyta priemonė).

Rūšiuojamojo atliekų surinkimo plėtra

259. Komunalinių atliekų tvarkymo užduotys vykdomos per savivaldybių organizuojamas komunalinių atliekų tvarkymo sistemas arba savivaldybėms bendradarbiaujant ir bendrai naudojant regionines komunalinių atliekų tvarkymo sistemas. Vykdančioms užduotis regioniniu principu, užduočių

pasiskirstymas pagal savivaldybes nustatomas Regionų atliekų prevencijos ir tvarkymo planuose atsižvelgiant į konkrečios savivaldybės specifiką – pagal jų skirtingus vartojimo įpročius ir susidarančius atliekų srautus ir atitinkamai diferencijuoti jas savivaldybėms.

260. Komunalinių atliekų tvarkymo sistema kiekvienoje Lietuvos savivaldybėje, planuojant įrenginių plėtrą ir pajėgumus, turi būti organizuojama atskirai surenkant atliekas taip, kad būtų įgyvendintos šios valstybinės užduotys:

260.1. iki 2025 m. padidinti pakartotinai naudoti paruošiamų ir perdirbamų komunalinių atliekų kiekį, kad jis sudarytų ne mažiau kaip 55 proc. susidariusių komunalinių atliekų (pagal svorį);

260.2. iki 2030 m. padidinti pakartotinai naudoti paruošiamų ir perdirbamų komunalinių atliekų kiekį, kad jis sudarytų ne mažiau kaip 60 proc. susidariusių komunalinių atliekų (pagal svorį);

260.3. iki 2030 m. sumažinti sąvartynuose šalinamų komunalinių atliekų kiekį, kad jis sudarytų ne daugiau kaip 5 proc. visų susidariusių komunalinių atliekų (pagal svorį).

261. Komunalinių atliekų tvarkymas turi būti organizuojamas taip, kad skatintų atliekas tinkamai paruošti pakartotinai naudoti ir perdirbti. Savivaldybės visiems komunalinių atliekų turėtojams turi užtikrinti atliekų surinkimo ir rūšiavimo galimybę, aprūpinti priemonėmis, atsižvelgdamos į Atliekų tvarkymo įstatymo 26 straipsnio 4 dalyje nustatytus kriterijus, neimdamos papildomo mokesčio, išskyrus nustatytą vietinę rinkliavą už komunalinių atliekų surinkimą iš atliekų turėtojų, už atliekų tvarkymą ar kitą įmoką už komunalinių atliekų surinkimą iš atliekų turėtojų ir komunalinių atliekų tvarkymą. Siekdamas, kad būtų sukurta efektyviai veikianti komunalinių atliekų tvarkymo sistema, regionų plėtros tarybos ir savivaldybės, į regioninius ir savivaldybių atliekų prevencijos ir tvarkymo planus turi įtraukti ir vykdyti šias užduotis:

261.1. atliekų susidarymo vietoje sutvarkytų biologinių atliekų ir rūšiuojamuoju būdu surinktų komunalinių atliekų kiekis 2023 m. turi sudaryti ne mažiau kaip 60 proc., 2024 m. – 65 proc., 2025 m. – 70 proc., 2026 m. – 75 proc., 2027 m. – 80 proc. susidariusių komunalinių atliekų kiekio;

261.2. iki 2024 m. aprūpinti namų ūkius biologinių atliekų surinkimo priemonėmis urbanizuotose vietovėse, kuriose gyventojų – daugiau nei 2000, arba užtikrinti kompostavimą šių atliekų susidarymo vietose, taip pat užtikrinti, plėtoti ir skatinti kompostavimo bendruomenių daržuose sistemą. Biologines atliekas kompostuojantiems gyventojams gali būti taikomos nuolaidos už komunalinių atliekų tvarkymą (Plano 2 priedo 2.2.3, 4.1.3–4.1.4, 4.1.12 papunkčiuose nurodytos priemonės);

261.3. sudaryti galimybę buityje susidarančioms išrūšiuotoms statybinėms atliekoms surinkti (Plano 2 priedo 2.2.1 papunktyje nurodyta priemonė);

261.4. atskirai surinkti baldų, elektros ir elektroninės įrangos, baterijų ir akumuliatorių atliekas. Savivaldybės privalo užtikrinti, kad jų organizuojamos komunalinių atliekų tvarkymo sistemos neatsisakytų priimti baterijų ir akumuliatorių atliekų iš gyventojų arba suteikti galimybę atliekų tvarkytojams aprūpinti gyventojus šiomis priemonėmis (Plano 2 priedo 2.2.1 papunktyje nurodyta priemonė);

261.5. iki 2025 m. aprūpinti gyventojus surinkimo priemonėmis buityje susidarančioms tekstilės atliekoms surinkti arba suteikti galimybę atliekų tvarkytojams aprūpinti gyventojus šiomis priemonėmis (Plano 2 priedo 2.2.1, 2.2.4 papunkčiuose nurodytos priemonės);

261.6. iki 2025 m. užtikrinti galimybę atiduoti atskirai surinktas buityje susidarančias pavojingąsias atliekas (išskyrus baterijų ir akumuliatorių atliekas) (Plano 2 priedo 2.2.1, 2.2.5 papunkčiuose nurodytos priemonės).

261.7. užtikrinti, kad gyventojai būtų aprūpinti tinkamomis priemonėmis atliekoms surinkti pagal šiuos minimalius reikalavimus:

261.7.1. gyvenamuosiuose daugiabučių namų rajonuose, atliekų surinkimo aikštelėse, šalia mišrių komunalinių atliekų konteinerių pastatyti antrinių žaliavų (popieriaus ir kartono, stiklo, plastiko, metalų, įskaitant pakuočių atliekas) konteinerius vadovaujantis aplinkos ministro nustatyta tvarka;

261.7.2. kolektyviniuose soduose pastatyti, jei trūksta, kolektyvinius antrinių žaliavų (popieriaus ir kartono, stiklo, plastiko, metalų, įskaitant pakuočių atliekas) konteinerius ir užtikrinti, kad jie būtų ištuštinami laiku;

261.7.3. individualių gyvenamųjų namų gyventojams pastatyti individualius antrinių žaliavų (popieriaus ir kartono, stiklo, plastiko, metalų, įskaitant pakuočių atliekas) surinkimo konteinerius arba užtikrinti kitas gyventojams patogias antrinių žaliavų surinkimo priemones, taip pat užtikrinti, kad konteineriai būtų ištuštinami laiku;

261.7.4. pastatyti specialius konteinerius tekstilės, pavojingosioms, statybinėms atliekoms surinkti arba užtikrinti gyventojams kitas priemones ir būdus buityje susidarančioms tekstilės, pavojingosioms ir statybinėms atliekoms atskirai surinkti (apvažiuojamasis surinkimas ne rečiau kaip 4 kartus per metus, individuali atliekų išvežimo paslauga pagal gyventojų užsakymą, specialūs maišai ar kitos priemonės) (Plano 2 priedo 2.2.1, 2.2.4, 2.2.5 papunkčiuose nurodytos priemonės);

261.7.5. iki 2027 m. išplėsti DGASA tinklą – kaimo vietovėse įrengti po vieną DGASA ne didesniu kaip 15 km atstumu nuo gyvenamųjų teritorijų, o miestuose – vieną DGASA 10 km atstumu tarp tokių aikštelių arba aprūpinančią bent 40 000 gyventojų (Plano 2 priedo 2.2.1 papunktyje nurodyta priemonė);

261.7.6. teikti gyventojams aplinkos ministro nustatyta tvarka patvirtintą išsamią informaciją apie visų atliekų srautų atskiro surinkimo galimybes. Informacinėje medžiagoje turi būti aiškiai nurodytos surinkimo vietos, teikiamos paslaugos, surinkėjų kontaktai, paaiškinta teisingo atliekų rūšiavimo nauda, įvardytos sankcijos už neteisingą atliekų rūšiavimą ar šalinimą. Informacija turi būti platinama savivaldybių pasirinktais kanalais (per seniūnijas, atliekų vežėjus, daugiabučių namų valdytojus, pateikiant kartu su sąskaitomis už komunalinių atliekų tvarkymą ir (ar) suteiktas kitas daugiabučių bendrojo naudojimo patalpų priežiūros paslaugas, daugiabučių laiptinių ir (ar) seniūnijų skelbimų lentose (Plano 2 priedo 2.1.1, 2.2.2 papunkčiuose nurodytos priemonės);

261.7.7. peržiūrėti ir pakoreguoti Lietuvos Respublikos Vyriausybės 2013 m. liepos 24 d. nutarimu Nr. 711 patvirtintų Vietinės rinkliavos ar kitos įmokos už komunalinių atliekų surinkimą iš atliekų turėtojų ir atliekų tvarkymą dydžio nustatymo taisyklių nuostatas, ir nustatyti mokesčių už komunalines paslaugas komercinėms patalpoms apskaičiavimą ne pagal patalpų plotą (Plano 2 priedo 4.1.12 papunktyje nurodyta priemonė).

Paruošimas naudoti pakartotinai

262. Paruošimo naudoti pakartotinai tikslas – nebenaudojamus gaminius ar jų sudedamąsias dalis sutvarkyti taip, kad jie netaptų atliekomis, būtų tinkami naudoti be pradinio apdirbimo. Siekiant daugiau naudoti tokių produktų ir jų sudedamųjų dalių, finansinėmis priemonėmis skatinti jų paruošimo naudoti pakartotinai veiklą.

263. Siekiant, kad atliekos taptų produktais ir kad jie būtų tinkami naudoti be pradinio apdirbimo, planuojama:

263.1. parengti ir patvirtinti EEĮ, baldų ir tekstilės pripažinimo netinkamais naudoti kriterijus (Plano 2 priedo 3.1.1 papunktyje nurodyta priemonė);

263.2. parengti ir patvirtinti EEĮ, baldų, tekstilės pripažinimo netinkamais naudoti kontrolės tvarką ir sustiprinti kontrolę, kad į vidaus rinką patektų saugūs paruošti pakartotinai naudoti tinkami produktai (Plano 2 priedo 3.1.2 papunktyje nurodyta priemonė);

263.3. plėsti atliekų, tinkamų paruošti pakartotinai naudoti, priėmimo vietų (stotelių) tinklą (Plano 2 priedo 3.1.3 papunktyje nurodyta priemonė);

263.4. įvertinti galimybę prekybos vietose grąžinti nepanaudotus medžiagų likučius (statybines medžiagas, baldus, tekstilę ir kitas medžiagas), o kitiems – jų įsigyti (Plano 2 priedo 3.1.4 papunktyje nurodyta priemonė).

Atliekų perdirbimas

264. Atliekų perdirbimo tikslas – naudoti atliekas tos pačios arba kitos paskirties produktams ar medžiagoms gaminti ir taip sumažinti gamtinių, kitų išteklių naudojimą, užtikrinant apsirūpinimą vietinėmis antrinėmis žaliavomis, kartu palaipsniui sumažinti ir priklausomybę nuo pirminių žaliavų rinkų ir kainų svyravimo.

265. Skatinant žiedinę ekonomiką, turi būti ieškoma būdų ir priemonių, kad kuo daugiau atliekų būtų tinkamos perdirbti ir perdirbamos.

266. Mokesčio už aplinkos teršimą įstatyme nustatyta, kad nuo 2022 m. sausio 1 d. taikomi diferencijuoti mokesčio už aplinkos teršimą pakuočių atliekomis tarifai perdirbamoms ir neperdirbamoms pakuotėms.

267. Skatinimo perdirbti atliekas būdai:

267.1. finansuojamas tekstilės, baldų, plastiko, kombinuotų pakuočių, biologinių, elektros ir elektroninės įrangos ir kitų atliekų paruošimo perdirbti ir perdirbimo infrastruktūros modernizavimas, plėtra, naujų įrenginių diegimas (Plano 2 priedo 4.1.1 papunktyje nurodyta priemonė);

267.2. peržiūrėti ir patikslinti teisės aktus užtikrinant tinkamą gamintojo atsakomybės principo įgyvendinimą tvarkant augalų apsaugos produktų pakuočių atliekas (Plano 2 priedo 4.1.11 papunktyje nurodyta priemonė);

267.3. griežtinama atliekų šalinimo sąvartynuose kontrolė, kad juose nebūtų šalinamos perdirbti ar kitaip naudoti tinkamos atliekos (Plano 2 priedo 4.1.2 papunktyje nurodyta priemonė);

267.4. pakeisti teisės aktus, nustatant reikalavimus visuomenės sveikatos saugos, aplinkos apsaugos ir kitus saugos reikalavimus atitinkančių kompostinių įrengimui namų ūkiuose ir urbanizuotų vietovių bendruomenių daržuose arba įgyvendinti kitas žaliųjų atliekų tvarkymo priemones (Plano 2 priedo 4.1.3 papunktyje nurodyta priemonė);

267.5. parengiamos teisės aktų pataisos, nustatančios, kad gyventojams, kompostuojantiems namų ūkiuose susidarantis maisto (virtuvės) atliekas, būtų skaičiuojamas mažesnis mokestis už atliekų tvarkymą (Plano 2 priedo 4.1.4 papunktyje nurodyta priemonė);

267.6. nustatyti gamintojo atsakomybės principą, taikomą baldams, tekstilės gaminiais, numatant perdirbimo ir pakartotinio naudojimo užduotis (Plano 2 priedo 4.1.5 papunktyje nurodyta priemonė);

267.7. peržiūrėti reikalavimai taikant gamintojų atsakomybės principą alyvos, ENTP, EEĮ, padangų srautams (Plano 2 priedo 4.1.6. papunktyje nurodyta priemonė);

267.8. įvertinamos fosfogipso atliekų sutvarkymo (pakartotinio panaudojimo) galimybės (Plano 2 priedo 4.1.7 papunktyje nurodyta priemonė);

267.9. parengiami papildomi aplinkosaugos reikalavimai užpildymo atliekomis veiklai (Plano 2 priedo 4.1.8 papunktyje nurodyta priemonė);

267.10. mažinama administracinė našta verslams, įgyvendinantiems žiedinės ekonomikos tikslus, nedarantiems reikšmingo poveikio aplinkai (atliekų paruošimas pakartotinai naudoti, daiktų mainai, mažatliekė ar beatliekė gamyba), nustatant išimtis turėti taršos ar taršos integruotos prevencijos ir kontrolės leidimus, griežtinama atliekų šalinimo sąvartynuose kontrolė (Plano 2 priedo 4.1.9 papunktyje nurodyta priemonė).

268. Skatinant naudoti antrines žaliavas planuojama:

268.1. finansuoti technologijas, užtikrinančias galimybę gamyboje naudoti daugiau antrinių žaliavų (Plano 2 priedo 4.2.1 papunktyje nurodyta priemonė);

268.2. parengti statybinių atliekų nelaikymo atliekomis kriterijus (Plano 2 priedo 4.2.2 papunktyje nurodyta priemonė);

268.3. sudaryti sąlygas tvariai pramonės mažų ir vidutinių įmonių transformacijai: skatinti inovatyvių ir aplinkai draugiškų technologijų kūrimą, demonstravimą ir diegimą (Plano 2 priedo 1.4.1 papunktyje nurodyta priemonė);

268.4. įvertinti galimybę nustatyti gamintojo atsakomybę, taikomą statybos, žaislų, sporto, pavojingos buities chemijos, higienos produktams ir esant poreikiui nustatyti jiems gamintojo atsakomybę bei užduotis (Plano 2 priedo 4.1.10 papunktyje nurodyta priemonė);

268.5. tobulinti žaliams viešiesiems pirkimams keliamus aplinkosaugos reikalavimus, įtraukiant produktų ilgaamžiškumo, sutaissymo, atnaujinimo, perdirbamumo reikalavimus, nustatant reikalavimą panaudoti konkrečius antrinių žaliavų kiekius konkrečioms produktams gaminti (Plano 2 priedo 4.2.3 papunktyje nurodyta priemonė).

Kitoks atliekų tvarkymas

269. Atliekos, kurios nebetinkamos perdirbti, jų dalys ar medžiagos, kurių nepavyksta pakartotinai panaudoti, vėliau – perdirbti, naudojamos energijai gauti, taip siekiama sumažinti atliekų keliamą pavojų aplinkai ir visuomenės sveikatai, sąvartynuose šalinamų atliekų kiekį.

270. Energijai gauti gali būti naudojamos tik tos atliekos, kurių nebepavyksta pakartotinai panaudoti ir jos yra nebetinkamos perdirbti. Todėl būtina ieškoti sprendimų, kaip kuo daugiau atliekų sutvarkyti pagal jų tvarkymo hierarchijos prioritetus, ir palaipsniui mažinti energijai gauti naudojamų atliekų kiekį. Pagrindinis dėmesys turi būti skiriamas prevencijai ir perdirbimui.

271. Siekiama, kad Vilniaus, Kauno ir Klaipėdos atliekų naudojimo įrenginiuose degintųjų komunalinių atliekų kiekis 2027 m. neviršytų 429 tūkst. t/m.

272. Siekiant kuo daugiau naudoti antrinių žaliavų, siūloma apsisvarstyti galimybę įgyvendinti priemones, užkertančias kelią tinkamas perdirbti atliekas naudoti energijai gauti, ir sugriežtinti GI ir verslo subjektų kontrolę (Plano 2 priedo 5.1.1–5.1.2 papunkčiuose nurodytos priemonės).

273. Tvarkant energinę vertę turinčias, perdirbti nebetinkamas atliekas turi būti laikomasi artumo, „teršėjas moka“ ir solidarumo principais.

Atliekų šalinimas

274. Atliekos, kurių nepavyksta išvengti, jų dalis ar medžiagos, kurių nepavyksta pakartotinai panaudoti, vėliau – perdirbti ar kitaip panaudoti, leidžiama šalinti tik atliekų šalinimo įrenginiuose, įrengtuose ir eksploatuojamuose pagal teisės aktuose nustatytus reikalavimus.

275. Atliekų šalinimas turi nekelti pavojaus visuomenės sveikatai ir aplinkai, todėl:

275.1. atliekų šalinimo įrenginiai turi atitikti aplinkos apsaugos ir visuomenės sveikatos saugos reikalavimus;

275.2. draudžiama atliekas šalinti sąvartynuose, neatitinkančiuose aplinkos apsaugos ir kituose teisės aktuose nustatytų reikalavimų;

275.3. diegiamos efektyvios stebėsenos priemonės sąvartyno veiklos metu ir po sąvartyno uždarymo;

275.4. atliekos apdorojamos, kad atitiktų atliekų priėmimo į sąvartynus kriterijus ir ribines vertes;

275.5. nesuteikiama galimybė įrengti naujų sąvartynų – taip skatinama ieškoti galimybių atliekas tvarkyti pagal jų tvarkymo prioritetus.

276. Tinkamai neišrūšiuotos atliekos, neatskyrus iš jų tinkamų pakartotinai naudoti ir (ar) perdirbti atliekų, negali būti naudojamos energijai gauti arba šalinamos sąvartynuose. Sąvartynuose negali būti šalinamos ir atliekos, iš kurių neatskirtos energinę vertę turinčios ir energijai gauti tinkamos atliekos. Išimtis taikoma atliekoms, kurios susidaro apdorojant atskirai surinktas atliekas ir kurias, atsižvelgus į bendruosius aplinkos apsaugos principus, technologines galimybes, poveikį aplinkai ir žmonių sveikatai, saugiausia ir aplinkosaugos požiūriu geriausia, veiksmingiausia tvarkyti šalinant sąvartyne.

277. Siekiama mažinti nepavojingųjų atliekų sąvartynuose šalinamų atliekų kiekį, todėl reikia tobulinti Mišrių komunalinių atliekų sudėties nustatymo, komunalinių biologiškai skaidžių atliekų kiekio vertinimo tvarkos apraše pateiktą mišrių komunalinių atliekų sudėties metodiką, kuri parodytų tikslesnius MKA duomenis (Plano 2 priedo 7.1.5 papunktyje nurodyta priemonė).

Pakuočių ir pakuočių atliekų tvarkymas

278. Siekiant užtikrinti komunaliniame sraute susidarančių pakuočių atliekų tvarkymą, galimi tokie sprendimai: veikiančio sistemos modelio, paremto savivaldybių ir GI organizacijų bendradarbiavimu, tobulinimas, aiškiau apibrėžtas savivaldybių ir gamintojų ir (ar) importuotojų organizacijų bendradarbiavimas, konkrečių kokybiškos pakuočių atliekų tvarkymo paslaugos teikimo reikalavimų nustatymas, teisiškai reglamentuotas GI organizacijų finansinio stabilumo užtikrinimas siekiant pakuočių atliekų tvarkymo, infrastruktūros plėtros ir eksploatavimo išlaidų apmokėjimo laiku, griežtesni GI organizacijų steigimo, licencijavimo reikalavimai.

279. Numatoma peržiūrėti ir tobulinti pakuočių atliekų sutvarkymą įrodančių dokumentų išdavimo tvarką, peržiūrėti ir supaprastinti atliekų tvarkytojų, turinčių teisę išrašyti gaminių ir (ar) pakuočių atliekų sutvarkymą įrodančius dokumentus, sąrašo sudarymo tvarką, tobulinti pakuočių apskaitos reikalavimus mažinant administracinę naštą ūkio subjektams.

280. Siekiant pakuočių atliekų prevencijos, tobulinti pakuočių atliekų tvarkymo sistemą ir vykdyti pakuočių atliekų tvarkymo užduotis, planuojama:

280.1. vykdyti viešinimo kampanijas, skatinančias atliekų rūšiuojamąjį surinkimą (Plano 2 priedo 2.1.1 papunktyje nurodyta priemonė);

280.2. įvertinti daugkartinių pakuočių (stiklainių ir kitų) naudojimą skatinančias priemones ir prireikus keisti teisės aktus (Plano 2 priedo 1.1.2 papunktyje nurodyta priemonė);

280.3. organizuoti viešinimo kampanijas, skatinančias rinktis daugkartinius gaminius ir pakartotinai naudoti daiktus (Plano 2 priedo 1.1.3 papunktyje nurodyta priemonė);

280.4. finansuoti plastiko, kombinuotų pakuočių atliekų paruošimo perdirbti ir perdirbimo infrastruktūros modernizavimą, plėtrą (Plano 2 priedo 4.1.1 papunktyje nurodyta priemonė);

280.5. teisės aktuose nustatyti reikalavimus, kad vienkartiniai labai lengvi plastikiniai pirkinių maišeliai nebūtų dalinami nemokamai (Plano 2 priedo 1.2.6 papunktyje nurodyta priemonė);

280.6. siekiant mažinti pakuočių atliekas, plėtoti geriamojo vandens stotelių tinklą savivaldybių traukos centruose, viešose sporto aikštelėse, aikštynuose ir parkuose (Plano 2 priedo 1.2.7 papunktyje nurodyta priemonė);

280.7. sudaryti sąlygas tvariai pramonės mažų ir vidutinių įmonių transformacijai: skatinti inovatyvių ir aplinkai draugiškų technologijų kūrimą, demonstravimą ir diegimą (Plano 2 priedo 1.4.1 papunktyje nurodyta priemonė).

281. Didinant pakuočių perdirbimo ir antrinių žaliavų gamybą, būtina įsigyti automatizuoto pakuočių paruošimo perdirbti (atskyrimo pagal medžiagiškumą, plovimo) įrangą. Preliminarus pajėgumų poreikis – 120 tūkst. t per metus.

Elektros ir elektroninės įrangos atliekų tvarkymas

282. Siekiant sumažinti sąvartynuose šalinamų EEĮ atliekų kiekį ir įgyvendinti EEĮ atliekų prevencijos ir tvarkymo prioritetų eiliškumą, vykdyti EEĮ atliekų surinkimo, perdirbimo ir paruošimo naudoti pakartotinai užduotis, tobulinti EEĮ atliekų prevencijos ir tvarkymo sistemą, skatinti EEĮ mainų platformas, planuojama:

282.1. organizuoti viešinimo kampanijas, skatinančias rinktis daugkartinius gaminius ir pakartotinai naudoti daiktus (Plano 2 priedo 1.1.3 papunktyje nurodyta priemonė);

282.2. skatinti ir remti prekybos naudotais daiktais, jų taisymo paslaugas teikiančio smulkiojo verslo plėtojimą (Plano 2 priedo 1.1.1 papunktyje nurodyta priemonė);

282.3. sudaryti sąlygas tvariai pramonės mažų ir vidutinių įmonių transformacijai: skatinti inovatyvių ir aplinkai draugiškų technologijų kūrimą, demonstravimą ir diegimą (Plano 2 priedo 1.4.1 papunktyje nurodyta priemonė);

282.4. vykdyti viešinimo kampanijas, skatinančias atliekų rūšiuojamąjį surinkimą (Plano 2 priedo 2.1.1 papunktyje nurodyta priemonė);

282.5. plėsti trūkstamų didelių gabaritų atliekų surinkimo aikštelių skaičių, užtikrinant jų patogų prieinamumą pagal gyventojų tankumą (Plano 2 priedo 2.2.1 papunktyje nurodyta priemonė);

282.6. parengti ir patvirtinti EEĮ pripažinimo netinkama naudoti kriterijus (Plano 2 priedo 3.1.1 papunktyje nurodyta priemonė);

282.7. parengti ir patvirtinti EEĮ, baldų, tekstilės pripažinimo netinkamais naudoti kontrolės tvarką ir sustiprinti kontrolę, kad į vidaus rinką patektų saugūs paruošti pakartotinai naudoti tinkami produktai (Plano 2 priedo 3.1.2 papunktyje nurodyta priemonė);

282.8. plėsti atliekų, tinkamų paruošti pakartotinai naudoti, priėmimo vietų (stotelių) tinklą (Plano 2 priedo 3.1.3 papunktyje nurodyta priemonė);

282.9. įvertinti EEĮ gamintojo atsakomybės principo įgyvendinimą reglamentuojančių teisės aktų reikalavimus, prireikus parengti susijusių teisės aktų pakeitimų, užtikrinančių visų gamintojų dalyvavimą atliekų tvarkymo sistemoje, projektus (Plano 2 priedo 4.1.6 papunktyje nurodyta priemonė).

Ekspluatuoti netinkamų transporto priemonių ir jų dalių tvarkymas

283. Siekiant sumažinti sąvartynuose šalinamų transporto priemonių dalių atliekų kiekį ir įgyvendinti ENTP ar jų dalių atliekų prevencijos ir tvarkymo prioritetų eiliškumą, planuojama:

283.1. įvertinti transporto priemonių gamintojo atsakomybės principo įgyvendinimą reglamentuojančių teisės aktų reikalavimus, prireikus parengti susijusių teisės aktų pakeitimų, užtikrinančių visų gamintojų dalyvavimą atliekų tvarkymo sistemoje, projektus (Plano 2 priedo 4.1.6 papunktyje nurodyta priemonė);

283.2. šviesti visuomenę ENTP ir jų dalių netinkamo tvarkymo klausimais (Plano 2 priedo 2.1.1 papunktyje nurodyta priemonė);

283.3. stiprinti kontrolės institucijų pajėgumus, kad būtų užtikrinta ENTP tvarkytojų veiklos kontrolė (Plano 2 priedo 7.2.1 papunktyje nurodyta priemonė);

283.4. užtikrinti visų surinktų ENTP ir jų dalių perdirbimą ar kitokį naudojimą, kad kasmet:

283.4.1. pakartotinio naudojimo ir naudojimo procentas (pagal vienos transporto priemonės vidutinį svorį) būtų 95;

283.4.2. pakartotinio naudojimo ir perdirbimo procentas (pagal vienos transporto priemonės vidutinį svorį) būtų 85.

Alyvos atliekų tvarkymas

284. Siekiant kuo daugiau surinkti ir sutvarkyti alyvos atliekų pagal teisės aktuose nustatytus reikalavimus, nekeliant pavojaus visuomenės sveikatai ir aplinkai, planuojama:

284.1. įvertinti alyvos gamintojo atsakomybės principo įgyvendinimą reglamentuojančių teisės aktų reikalavimus, prireikus parengti susijusių teisės aktų pakeitimų, užtikrinančių visų gamintojų dalyvavimą atliekų tvarkymo sistemoje, projektus (Plano 2 priedo 4.1.6 papunktyje nurodyta priemonė);

284.2. vykdyti viešinimo kampanijas, skatinančias tvarkyti alyvos atliekas (Plano 2 priedo 2.1.1 papunktyje nurodyta priemonė);

285. Planuojamas alyvos atliekų surinkimo ir tinkamo tvarkymo tolygus didėjimas procentais, skaičiuojant pagal visą vidaus rinkai patiektą kiekį (sistemos efektyvumo rodiklis): 2022 metais – 32 proc., 2023 metais – 35 proc., 2024 metais – 38 proc., 2025 metais – 39 proc., 2026 metais – 42 proc.; 2027 metais – 45 proc.

Baterijų ir akumuliatorių atliekų tvarkymas

286. Siekiant įgyvendinti BAA prevencijos ir tvarkymo prioritetų eiliškumą, reikia tobulinti BAA tvarkymo sistemą, vykdyti nešiojamųjų BAA surinkimo, perdirbimo efektyvumo užduotis, todėl planuojama:

286.1. griežčiau kontroliuoti BAA tvarkymo įmones ir įmones, įvežančias ir (ar) išvežančias BAA (Plano 2 priedo 7.2.1 papunktyje nurodyta priemonė);

286.2. informuoti visuomenę atskiros BAA surinkimo, jo naudos klausimais (Plano 2 priedo 2.1.1, 2.2.2 papunkčiuose nurodytos priemonės).

Padangų atliekų tvarkymas

287. Siekiant įgyvendinti padangų atliekų prevencijos, tvarkymo ir perdirbimo priemones, planuojama:

287.1. pakeisti Minimalius komunalinių atliekų tvarkymo paslaugos kokybės reikalavimus, nustatant, kad savivaldybės nuolat šviestų gyventojus, teikdamos jiems susistemintą informaciją apie visų atliekų rūšiavimą, buityje susidarančių atliekų surinkimo paslaugas (Plano 2 priedo 2.2.2 papunktyje nurodyta priemonė);

287.2. plėsti trūkstančių didelių gabaritų atliekų surinkimo aikštelių skaičių, užtikrinant jų patogų prieinamumą pagal gyventojų tankumą (Plano 2 priedo 2.1.1 papunktyje nurodyta priemonė);

287.3. skatinti pažangias perdirbimo technologijas, leidžiančias perdirbti padangų atliekas į kokybiškas žaliavas ir naujus produktus (Plano 2 priedo 1.4.3 papunktyje nurodyta priemonė);

287.4. finansuoti technologijų, užtikrinančių galimybes gamyboje naudoti daugiau antrinių žaliavų, diegimą. Sudaryti sąlygas tvariai pramonės mažų ir vidutinių įmonių transformacijai: skatinti inovatyvių ir aplinkai draugiškų technologijų kūrimą, demonstravimą ir diegimą (Plano 2 priedo 4.2.1, 1.4.1 papunkčiuose nurodytos priemonės);

287.5. įvertinti gamintojo atsakomybės principo įgyvendinimą reglamentuojančių teisės aktų reikalavimus, prireikus parengti susijusių teisės aktų pakeitimų, užtikrinančių visų gamintojų dalyvavimą atliekų tvarkymo sistemoje, projektus (Plano 2 priedo 4.1.6 papunktyje nurodyta priemonė);

287.6. stiprinti kontrolės institucijų pajėgumus, kad būtų užtikrinta gaminių ir pakuočių gamintojų ir (ar) importuotojų, atliekų tvarkytojų veiklos kontrolė (Plano 2 priedo 7.2.1 papunktyje nurodyta priemonė);

288. užtikrinti susidariusias padangų atliekų, kurių turėtojo nustatyti neįmanoma ar kuris neegzistuoja, sutvarkymą (Plano 2 priedo 1.2.8 papunktyje nurodyta priemonė).

Žvejbos įrankių, kurių sudėtyje yra plastiko, atliekų tvarkymas

289. Žvejbos įrankių, kurių sudėtyje yra plastiko, atliekų tvarkymo sistema turi būti organizuojama taip, kad būtų imtasi visų įmanomų priemonių, užtikrinančių rinkai patiektų žvejbos įrankių ir jų dalių atliekų surinkimą perdirbti. Žvejbos įrankių, kurių sudėtyje yra plastiko, atliekų turi būti surinkta nuo visų šių susidariusių atliekų (pagal svorį):

289.1. 2024 m. – 50 proc.;

289.2. 2025 m. – 60 proc.;

289.3. 2026 m. – 70 proc.;

289.4. nuo 2027 m. kasmet – 80 proc.

290. Siekiant įgyvendinti užduotis, planuojama organizuoti viešinio kampanijas ir pilietines šiukšlių rinkimo akcijas, iniciatyvas, kad būtų sumažinta tarša žvejbos įrankių atliekomis (Plano 2 priedo 1.2.1 ir 1.2.2 papunkčiuose nurodytos priemonės).

Tekstilės atliekų tvarkymas

291. Siekiant užtikrinti sklandų žiedinės ekonomikos tikslų įgyvendinimą tekstilės sektoriuje, būtina taikyti tokias priemones:

291.1. organizuoti viešinio kampaniją, skatinančią rinktis daugkartinius gaminius ir pakartotinai naudoti daiktus (Plano 2 priedo 1.1.3 papunktyje nurodyta priemonė);

291.2. skatinti ir remti prekybos naudotais daiktais, jų taisymo paslaugas teikiančio smulkiojo verslo plėtojimą (Plano 2 priedo 1.1.1 papunktyje nurodyta priemonė);

291.3. sudaryti sąlygas tvariai pramonės mažų ir vidutinių įmonių transformacijai: skatinti inovatyvių ir aplinkai draugiškų technologijų kūrimą, demonstravimą ir diegimą (Plano 2 priedo 1.4.1 papunktyje nurodyta priemonė);

291.4. finansuoti įmonių technologinius sprendimus, užtikrinančius taupesnę išteklių naudojimą, produkto ar paslaugų teikimo metu naudoti mažiau pirminių žaliavų, bet daugiau antrinių žaliavų (Plano 2 priedo 1.4.3 papunktyje nurodyta priemonė);

291.5. vykdyti viešinimo kampanijas, skatinančias atliekų rūšiuojamąjį surinkimą (Plano 2 priedo 2.1.1 papunktyje nurodyta priemonė);

291.6. didinti rūšiuojamojo atliekų surinkimo kontrolę, taikyti atsakomybę už savivaldybių atliekų tvarkymo taisyklių pažeidimus (Plano 2 priedo 2.1.2 papunktyje nurodyta priemonė);

291.7. plėsti trūkstamų didelių gabaritų atliekų surinkimo aikštelių skaičių, užtikrinant jų patogų prieinamumą pagal gyventojų tankumą (Plano 2 priedo 2.2.1 papunktyje nurodyta priemonė);

291.8. plėsti buityje susidarančių tekstilės atliekų rūšiuojamojo surinkimo infrastruktūrą (Plano 2 priedo 2.2.4 papunktyje nurodyta priemonė);

291.9. parengti ir patvirtinti EEĮ, baldų ir tekstilės pripažinimo netinkamais naudoti kriterijus (Plano 2 priedo 3.1.1 papunktyje nurodyta priemonė);

291.10. parengti ir patvirtinti EEĮ, baldų, tekstilės pripažinimo netinkamais naudoti kontrolės tvarką ir sustiprinti kontrolę, kad į vidaus rinką patektų saugūs paruošti pakartotinai naudoti tinkami produktai (Plano 2 priedo 3.1.2 papunktyje nurodyta priemonė);

291.11. plėsti atliekų, tinkamų paruošti pakartotinai naudoti, priėmimo vietų (stotelių) tinklą (Plano 2 priedo 3.1.3 papunktyje nurodyta priemonė);

291.12. įvertinti galimybę prekybos vietose grąžinti nepanaudotus tekstilės gaminius ir jų įsigyti (Plano 2 priedo 3.1.4 papunktyje nurodyta priemonė);

291.13. finansuoti atliekų paruošimo perdirbti ir perdirbimo infrastruktūros modernizavimą, plėtrą (Plano 2 priedo 4.1.1 papunktyje nurodyta priemonė);

291.14. nustatyti gamintojo atsakomybės taikymą, numatant perdirbimo ir pakartotinio naudojimo užduotis (Plano 2 priedo 4.1.5 papunktyje nurodyta priemonė);

291.15. finansuoti technologijų, užtikrinančių galimybes gamyboje naudoti daugiau antrinių žaliavų (Plano 2 priedo 4.2.1 papunktyje nurodyta priemonė).

292. Tekstilės perdirbimo į antrines žaliavas infrastruktūros poreikis orientuotas į gamybos procesų automatizavimą, papildomai įdiegiant įrangą, perdirbančią dar 20 tūkst. t tekstilės atliekų per metus.

Baldų atliekų tvarkymas

293. Siekiant užtikrinti sklandų žiedinės ekonomikos tikslų įgyvendinimą, būtina taikyti tokias priemones:

293.1. organizuoti viešinimo kampaniją, skatinančią rinktis daugkartinius gaminius ir pakartotinai naudoti daiktus (Plano 2 priedo 1.1.3 papunktyje nurodyta priemonė);

293.2. skatinti ir remti prekybos naudotais daiktais, jų taisymo paslaugas teikiančio smulkiojo verslo plėtojimą (Plano 2 priedo 1.1.1 papunktyje nurodyta priemonė);

293.3. sudaryti sąlygas tvariai pramonės mažų ir vidutinių įmonių transformacijai: skatinti inovatyvių ir aplinkai draugiškų technologijų kūrimą, demonstravimą ir diegimą (Plano 2 priedo 1.4.1 papunktyje nurodyta priemonė);

293.4. finansuoti įmonių technologinius sprendimus, užtikrinančius taupesnę išteklių naudojimą, produkto ar paslaugų teikimo metu sunaudoti mažiau pirminių žaliavų, bet daugiau antrinių žaliavų (Plano 2 priedo 1.4.4 papunktyje nurodyta priemonė);

293.5. vykdyti viešinio kampanijas, skatinančias atliekų rūšiuojamąjį surinkimą (Plano 2 priedo 2.1.1 papunktyje nurodyta priemonė);

293.6. didinti rūšiuojamojo atliekų surinkimo kontrolę, taikyti atsakomybę už savivaldybių atliekų tvarkymo taisyklių pažeidimus (Plano 2 priedo 2.1.2 papunktyje nurodyta priemonė);

293.7. plėsti trūkstamų didelių gabaritų atliekų surinkimo aikštelių skaičių, užtikrinant jų patogų prieinamumą pagal gyventojų tankumą (Plano 2 priedo 2.2.1 papunktyje nurodyta priemonė)

293.8. parengti ir patvirtinti EEĮ, baldų ir tekstilės pripažinimo netinkamais naudoti kriterijus (Plano 2 priedo 3.1.1 papunktyje nurodyta priemonė);

293.9. parengti ir patvirtinti EEĮ, baldų, tekstilės pripažinimo netinkamais naudoti kontrolės tvarką ir sustiprinti kontrolę, kad į vidaus rinką patektų saugūs paruošti pakartotinai naudoti tinkami produktai (Plano 2 priedo 3.1.2 papunktyje nurodyta priemonė);

293.10. plėsti atliekų, tinkamų paruošti pakartotinai naudoti, priėmimo vietų (stotelių) tinklą finansuoti jose vykdomas paruošimo pakartotinai naudoti veiklas (Plano 2 priedo 3.1.3 papunktyje nurodyta priemonė);

293.11. įvertinti galimybę prekybos vietose grąžinti nepanaudotus baldus ir jų įsigyti (Plano 2 priedo 3.1.4 papunktyje nurodyta priemonė);

293.12. nustatyti gamintojo atsakomybės taikymą, numatant perdirbimo ir pakartotinio naudojimo užduotis (Plano 2 priedo 4.1.5 papunktyje nurodyta priemonė);

293.13. finansuoti technologijų, užtikrinančių galimybę gamyboje naudoti daugiau antrinių žaliavų, diegimą (Plano 2 priedo 4.2.1 papunktyje nurodyta priemonė).

294. Prognozuojamas baldų perdirbimo į antrines žaliavas infrastruktūros poreikis artimiausiu metu – 300 tūkst. t baldų ir kitų nepavojingų medienos atliekų per metus.

Pavojingųjų atliekų tvarkymas

295. Mažinant susikaupusių asbesto atliekų kiekį, turi būti tęsiamos asbesto gaminių saugaus pašalinimo iš statinių finansavimo priemonės (Plano 2 priedo 6.1.1 papunktyje nurodyta priemonė).

296. Išanalizavus Lietuvoje ir užsienio valstybėse taikomus pavojingųjų atliekų identifikavimo metodus ir kaip nustatomi Lietuvoje pavojingųjų atliekų šaltiniai ir apdorojamos atliekos, parengti nacionalinę vieningą pavojingųjų atliekų identifikavimo metodiką, kurią naudojant būtų galima tiksliau klasifikuoti pavojingąsias atliekas. Pagal parengtą metodiką sukurti elektroninę mokomąją medžiagą (vaizdo paskaitos) apie pavojingųjų atliekų identifikavimą (Plano 2 priedo 7.1.4 papunktyje nurodyta priemonė).

297. Vykdyti viešinio kampanijas, skatinančias atliekų rūšiuojamąjį surinkimą (Plano 2 priedo 2.1.1 papunktyje nurodyta priemonė).

298. Plėsti buityje susidarančių pavojingųjų atliekų rūšiuojamojo surinkimo infrastruktūrą (Plano 2 priedo 2.2.5 papunktyje nurodyta priemonė).

299. Plėsti trūkstamų didelių gabaritų atliekų surinkimo aikštelių skaičių, užtikrinant jų patogų prieinamumą pagal gyventojų tankumą (Plano 2 priedo 2.2.1 papunktyje nurodyta priemonė).

300. Reikia pakeisti Lietuvos Respublikos aplinkos ministro 2012 m. spalio 23 d. įsakymu Nr. D1-857 patvirtintus Minimalius komunalinių atliekų tvarkymo paslaugos kokybės reikalavimus, nustatant reikalavimus, užtikrinančius, kad savivaldybės nuolat šviestų gyventojus, teikdamos jiems susistemintą informaciją apie visų atliekų rūšiavimą, buityje susidarančių atliekų surinkimo paslaugas (Plano 2 priedo 2.2.2 papunktyje nurodyta priemonė).

301. Būtina stiprinti kontrolės institucijų pajėgumus, kad būtų užtikrinta pavojingųjų atliekų tvarkytojų veiklos kontrolė (Plano 2 priedo 7.2.1 papunktyje nurodyta priemonė).

Gamybos ir kitos ūkinės veiklos atliekų tvarkymas

302. Planuojama ekonominėmis priemonėmis skatinti ūkio subjektus, kurių gamybos ir kitos ūkinės veiklos metu susidaro atliekos, pasirinkusius laikytis nustatyto atliekų prevencijos ir tvarkymo prioritetų eiliškumo, mažinti gamybos atliekų susidarymą, kuo daugiau gamybos atliekų perdirbti. Siekiant šio tikslo planuojama:

302.1. finansuoti beatliekių maisto gamybos ir (ar) perdirbimo technologijų kūrimą ir įgyvendinimą (Plano 2 priedo 1.4.2 papunktyje nurodyta priemonė);

302.2. sudaryti sąlygas tvariai pramonės mažų ir vidutinių įmonių transformacijai: skatinti inovatyvių ir aplinkai draugiškų technologijų kūrimą, demonstravimą ir diegimą (Plano 2 priedo 1.4.1 papunktyje nurodyta priemonė);

302.3. skatinti mokslo ir verslo bendradarbiavimą siekiant mokslo žinias pritaikyti diegiant atliekų prevencijos priemones (Plano 2 priedo 1.4.2 papunktyje nurodyta priemonė);

302.4. tobulinant BSGA tvarkymo sistemą, pakeisti teisės aktus, nustatant reikalavimus visuomenės sveikatos saugos, aplinkos apsaugos ir kitus saugos reikalavimus atitinkančių kompostinių įrengimui namų ūkiuose ir urbanizuotų vietovių bendruomenių daržuose arba įgyvendinti kitas žaliųjų atliekų tvarkymo priemones (Plano 2 priedo 4.1.3 papunktyje nurodyta priemonė);

302.5. stiprinti kontrolės institucijų pajėgumus, kad būtų užtikrinta gamybos atliekų tvarkymo kontrolė (Plano 2 priedo 7.2.1 papunktyje nurodyta priemonė).

Statybinių atliekų tvarkymas

303. Statybinių atliekų tvarkymo sistema turi būti organizuota taip, kad mažiausiai 70 proc. (vertinant pagal atliekų kiekį) nepavojingųjų statybinių atliekų, išskyrus aplinkos ministro tvirtinamose Atliekų tvarkymo taisyklėse nurodytas 17 05 04 kategorijos (gruntas ir akmenys, nenurodyti 17 05 03 kategorijoje) atliekas, būtų atskirai išrūšiuota pagal medžiagas, paruošta naudoti pakartotinai, perdirbta ir kitaip panaudota. Turi būti užtikrintas patogus šių atliekų surinkimas ir iš gyventojų, plečiant didelių gabaritų atliekų surinkimo aikštelių skaičių (Plano 2 priedo 2.2.1 papunktyje nurodyta priemonė).

304. Siekiant įgyvendinti atliekų prevencijos ir tvarkymo prioritetų eiliškumą ir vykdyti statybinių atliekų paruošimo pakartotinai naudoti, perdirbimo ir kitokio naudojimo užduotis, planuojama:

304.1. Sudaryti sąlygas tvariai pramonės mažų ir vidutinių įmonių transformacijai: skatinti inovatyvių ir aplinkai draugiškų technologijų kūrimą, demonstravimą ir diegimą (Plano 2 priedo 1.4.1 papunktyje nurodyta priemonė);

304.2. vykdyti viešinimo kampanijas, skatinančias atliekų rūšiuojamąjį surinkimą (Plano 2 priedo 2.1.1 papunktyje nurodyta priemonė);

304.3. parengti statinių gyvavimo ciklo modeliavimo metodiką (Plano 2 priedo 1.4.2 papunktyje nurodyta priemonė);

304.4. griežtinti atliekų šalinimo sąvartynuose kontrolę, kad juose nebūtų šalinamos perdirtbi ar kitaip naudoti tinkamos atliekos (Plano 2 priedo 4.1.2 papunktyje nurodyta priemonė);

304.5. įvertinti galimybę prekybos vietose grąžinti nepanaudotus medžiagų likučius ir jų įsigyti (Plano 2 priedo 3.1.4 papunktyje nurodyta priemonė);

304.6. užtikrinti antrinių žaliavų naudojimą gamyboje, pvz., statybines atliekas naudoti kaip užpildus statyboje, tiesiant kelius ir kitose srityse (Plano 2 priedo 4.2.1 papunktyje nurodyta priemonė);

304.7. parengti statybinių atliekų nelaikymo atliekomis kriterijus (Plano 2 priedo 4.2.2 papunktyje nurodyta priemonė).

305. Statybinių atliekų perdirtbimo į antrines žaliavas infrastruktūros poreikis – 120 000 t per metus.

Medicininų atliekų tvarkymas

306. Plėtojant sveikatos priežiūros paslaugas ir gerinant jų kokybę, naudojama vis daugiau vienkartinų priemonių, todėl daugėja medicininių atliekų. Siekiant, kad šios atliekos būtų tvarkomos nepertraukiamai, saugiai, nekeliant pavojaus aplinkai ir visuomenės sveikatai, jų turėtojams ekonomiškai priimtiniu būdu, planuojama plėtoti ilgalaikę, vieningą ir stabiliai veikiančią medicininių atliekų tvarkymo sistemą, kad nacionalinėmis, Europos Sąjungos ir privačiomis lėšomis finansuojami įrenginiai (medicininių atliekų kenksmingumo šalinimo įranga asmens sveikatos priežiūros įstaigose, pavojingųjų atliekų deginimo gamykloje UAB „Toksika“) būtų racionaliai panaudojami.

307. Norint tinkamai tvarkyti iš gyventojų priimtus vaistus, įskaitant veterinarinius, kurių tinkamumo naudoti laikas pasibaigęs, numatoma įgyvendinti visuomenės informavimo apie tinkamą naikintinų vaistų surinkimą (atidavimą vaistinėms), netinkamo tvarkymo neigiamą poveikį aplinkai ir visuomenės sveikatai priemones. Tuo tikslu planuojama pakeisti Minimalius komunalinių atliekų tvarkymo paslaugos kokybės reikalavimus, nustatant reikalavimus, užtikrinančius, kad savivaldybės nuolat šviestų gyventojus, teikdamos jiems susistemintą informaciją apie visų atliekų rūšiavimą, buityje susidarančių atliekų surinkimo paslaugas (Plano 2 priedo 2.2.2 papunktyje nurodyta priemonė).

308. Įvertinti poreikį įdiegti atskirą buityje naudotų higienos ir medicininių priemonių surinkimo sistemą (Plano 2 priedo 2.2.6 papunktyje nurodyta priemonė).

Nuotekų dumblo tvarkymas

309. Geriamojo vandens tiekimo ir nuotekų tvarkymo įmonės turi organizuoti nuotekų dumblo apdorojimą taip, kad apdorotas dumblas būtų saugus ir tinkamas kuo įvairiau naudoti. Pasirenkant komunalinių nuotekų valymo metu susidarančio dumblo tvarkymo būdą, turi būti siekiama efektyviai išnaudoti Europos Sąjungos ir valstybės lėšomis sukurtus dumblo tvarkymo pajėgumus, maksimaliai panaudojant dumblo energinį potencialą ir jame esančias maistines medžiagas.

310. Parenkant nuotekų dumblo apdorojimo būdą ir procesus, pirmenybę teikti tiems, kurie leidžia dumblą kompostuoti, jei tai neblogins gyventojų gerbūvio dėl kvapų, biodujų gamyboje, ne vienoje, bet keliose srityse.

Kitų komunalinių atliekų tvarkymas

311. Kitų buitinių atliekų, įskaitant naudotas higienos atliekas, susidaro apie 157 tūkst. t per metus. Naudoti higienos reikmenys (pvz., sauskelnės, higieniniai įklotai) yra tarp kitų 19 priedo lentelėje nurodytų neįvardytų atliekų. Norėdami ženkliai sumažinti sąvartynuose šalinamų šių atliekų, kurių dalis yra biologinės atliekos, kiekį ir šiltnamio efektą sukeliančių dujų problemą, siekiame ieškoti būdų ir galimybių šias atliekas atskirai surinkti ir perdirbti į žaliavas kitiems produktams gaminti, biologinę dalį panaudoti biodujų gamybai.

312. Planuojame įvertinti poreikį įdiegti atskirą buityje naudotų higienos priemonių surinkimo ir tvarkymo sistemą (Plano 2 priedo 2.2.6 papunktyje nurodyta priemonė).

V SKYRIUS

PLANO ĮGYVENDINIMO STEBĖSENA, PERŽIŪRA IR ATSKAITOMYBĖ

313. Planą įgyvendina ir už priemonių vykdymą ir stebėseną pagal kompetenciją atsako Aplinkos ministerija, Ekonomikos ir inovacijų ministerija, Sveikatos apsaugos ministerija, Švietimo, mokslo ir sporto ministerija, Žemės ūkio ministerija, Socialinės apsaugos ir darbo ministerija, kitos institucijos ir organizacijos. Aplinkos ministerija atsakinga už Plano įgyvendinimo koordinavimą ir stebėseną, savivaldybės – už Plane joms nustatytų užduočių vykdymą.

314. Būtina užtikrinti darnios atliekų tvarkymo sistemos plėtros tęstinumą kitu planavimo laikotarpiu įvertinant atliekų sektoriaus situaciją, Europos Bendrijos šalių gerąją praktiką, Europos Sąjungos žiedinės ekonomikos ir kitų strateginių planų kryptis Europos Bendrijoje.

315. Plano įgyvendinimo priemonės finansuojamos iš bendrųjų valstybės biudžeto asignavimų, numatytų jas įgyvendinančioms institucijoms, Europos Sąjungos paramos ir kitų teisėtai gautų lėšų. Rekomenduojama savivaldybėms įgyvendinant Planą naudoti savivaldybių biudžetų lėšas.

Valstybinio atliekų prevencijos ir tvarkymo
2021–2027 metų plano
1 priedas

**VALSTYBINIO ATLIEKŲ PREVENCIJOS IR TVARKYMO 2021–2027 METŲ PLANO ĮGYVENDINIMO POVEIKIO RODIKLIŲ
SĄRAŠAS, ATITINKANTIS NPP UŽDAVINIŲ POVEIKIO STEBĖSENOS RODIKLIUS**

NPP uždavinio poveikio rodiklio Nr.	Poveikio rodiklio pavadinimas	Atsakinga institucija	Matavimo vienetai	Pradinė reikšmė (metai) *	Siektina 2025 m. reikšmė*	Tarpinė siektina 2027 m. reikšmė	Siektina 2030 m. reikšmė*	Duomenų šaltinis*
1.4.1	Lietuvos antrinių žaliavų panaudojimo (žiediškumo) indeksas	Lietuvos Respublikos ekonomikos ir inovacijų ministerija	procentai	4 (2019)	nemažiau nei ES vidurkis	ne mažiau nei ES vidurkis	ne mažiau nei ES vidurkis	Eurostatas
6.10	Bendras atliekų kiekis BVP vienetai	Lietuvos Respublikos aplinkos ministerija (toliau – AM)	tonos/mln. eurų	105 (2018)	100	90	90	Eurostatas
6.10.1	Komunalinių atliekų, tenkančių vienam gyventojui, kiekis (kg/m.), palyginti su ES vidurkiu	AM	procentai	94,02 (2018)	< 100	< 100	< 100	Eurostatas
6.10.2	Sąvartynuose šalinamų komunalinių atliekų dalis	AM	procentai	21,5 (2019)	<15	8	5	Eurostatas
6.10.3	Paruoštų pakartotinai naudoti ir perdirbtų komunalinių atliekų dalis	AM	procentai	49,73 (2019)	55	57	60	Eurostatas
6.10.4	Atliekų sektoriuje išmetamo šiltnamio efektą sukeliančių dujų kiekio pokytis, palyginti su 2005 m. išmestu kiekiu	AM	procentai	–37,2 (2016–2018)	–50,9	–61,0	–65	Nacionalinė išmetamųjų šėSD apskaitos ataskaita

* Reikšmė nustatyta NPP, patvirtinto Lietuvos Respublikos Vyriausybės 2020 m. rugsėjo 9 d. nutarimu Nr. 998 „Dėl 2021–2030 m. Nacionalinio pažangos plano patvirtinimo“, 1 priede „2021-2023 metų Nacionalinio pažangos plano strateginių tikslų, uždavinių ir rodiklių sąrašas“.

Valstybinio atliekų prevencijos ir tvarkymo
2021–2027 metų plano
2 priedas

VALSTYBINIO ATLIEKŲ PREVENCIJOS IR TVARKYMO 2021–2027 METŲ PLANO ĮGYVENDINIMO PRIEMONIŲ PLANAS

Eil. Nr.	Tikslo, uždavinio, priemonės pavadinimas	Įvykdymo terminas (metai)	Vykdytojai	Finansinės projekcijos, tūkst. eurų	Finansavimo šaltinis	Priemonės tipas
1	Vengti atliekų susidarymo, mažinti susidarančių atliekų kiekį ir kenksmingų medžiagų kiekį žaliavose ir produktuose					
1.1	Skatinti vartotojus rinktis daugkartinius gaminius, naudoti produktus pakartotinai, remonto ir (ar) taisymo paslaugas					
1.1.1	skatinti ir finansuoti prekybos naudotais daiktais, jų taisymo paslaugas teikiančio smulkiojo verslo plėtojimą	2023–2025	AM	1 600	Lietuvos Respublikos valstybės biudžeto, kitos lėšos	Investicinė
1.1.2	įvertinti galimybę praplėsti daugkartinių pakuočių (stiklainių ir kitų) naudojimą ir prireikus keisti teisės aktus	2023–2024	AM	20	Valstybės biudžeto, kitos lėšos	Analitinė
1.1.3	organizuoti viešinio kampanijas, skatinančias rinktis daugkartinius gaminius ir pakartotinai naudoti daiktus	2023–2027	AM, RATC, savivaldybės	20	Europos Sąjungos struktūrinių fondų, valstybės, savivaldybių biudžetų, kitos lėšos	Komunikacinė
1.2	Užtikrinti šiukšlinimo prevenciją, tvarkyti šiukšles					
1.2.1	įgyvendinti visuomenės informavimo ir viešinio priemonės, siekiant mažinti šiukšlinimą vienkartiniais plastikiniais gaminiais ir taršą žvejybos įrankiais	2024–2027	GI	–	GI, kitos lėšos	Komunikacinė
1.2.2	organizuoti ir skatinti pilietines šiukšlių rinkimo iniciatyvas	2022–2027	Savivaldybės, GI	–	Savivaldybių biudžetų, kitos lėšos	Komunikacinė
1.2.3	įtraukti šiukšlių rinkimą miškuose, aplink vandens telkinius, pakelėse į viešųjų darbų programas	2023–2027	Socialinės apsaugos ir darbo ministerija (toliau – SADM), AM, savivaldybės	–	Valstybės, savivaldybių biudžetų lėšos	Reguliuojamoji

1.2.4	įtraukti į bendrąsias švietimo programas aplinkosaugos temas, taip pat kovos su šiukšlinimu priemonės	2022–2027	Švietimo, mokslo ir sporto ministerija (toliau – ŠMSM)	–	–	Reguliuojamoji
1.2.5	išplėsti antrinių žaliavų rūšiuojamojo surinkimo priemonių tinklą viešose vietose (parkuose, skveruose, lankytinose vietose, pagrindinėse gatvėse), užtikrinti jų surinkimą ir sutvarkymą	2023–2027	Savivaldybės, GI	–	Savivaldybių biudžetų, GI lėšos	Investicinė
1.2.6	teisės aktuose nustatyti reikalavimus, kad vienkartiniai labai lengvi plastikiniai pirkinių maišeliai nebūtų dalinami nemokamai	2024	AM	–	–	Reguliuojamoji
1.2.7	siekiant mažinti plastiko pakuočių atliekas, plėtoti viešųjų geriamojo vandens stotelių tinklą savivaldybių traukos centruose, viešose sporto aikštelėse, aikštynuose ir parkuose	2023–2027	Savivaldybės	–	Savivaldybių, valstybės biudžeto, kitos lėšos	Investicinė
1.2.8	finansuoti padangų atliekų, kurių turėtojų nustatyti neįmanoma arba kuris neegzistuoja, sutvarkymą	2022–2023	Savivaldybės, AM	750	Valstybės, savivaldybių biudžetų, kitos lėšos	Investicinė
1.3	Užtikrinti maisto švaistymo prevenciją, skatinti maisto atliekų prevenciją					
1.3.1	sudaryti bendradarbiavimo platformą, užtikrinančią dalijimąsi gerąja patirtimi ir geriausių maisto švaistymo prevencijos sprendimų paieškas	2022–2027	AM, ŽŪM, EIM, Sveikatos apsaugos ministerija (toliau – SAM), VMVT, ŠMSM, FM	–	–	Analitinė
1.3.2	numatyti finansavimo priemones, skatinančias paramą ir labdarą, dalijimosi maistu ar maisto dovanojimo iniciatyvas	2022–2027	ŽŪM	2 100	Valstybės biudžeto lėšos	Investicinė
1.3.3	finansuoti taupaus maisto vartojimo iniciatyvas mokyklų, darželių, darboviečių valgyklose, skatinant „švediško stalo“ principu grįstą maitinimą	2022–2027	Savivaldybės, SAM, ŠMSM	–	Valstybės, savivaldybių biudžetų lėšos	Investicinė
1.3.4	įgyvendinti viešinimo priemonės maisto švaistymo mažinimo ir maisto atliekų prevencijos, gyventojų maisto vartojimo įgūdžių ugdymo temomis	2023–2027	AM, ŽŪM, SAM, VMVT, savivaldybės	–	Europos Sąjungos struktūrinių fondų, kitos	Komunikacinė

					lėšos	
1.3.5	skatinti ir finansuoti trumpąsias maisto tiekimo grandines	2022–2027	ŽŪM	10 300	Europos Sąjungos struktūrinių fondų, valstybės biudžeto, kitos lėšos	Investicinė
1.3.6	nustatyti reikalavimus stambiesiems prekybos tinklams, maitinimo įstaigoms ir maisto gamybos įmonėms privalomai aukoti maistą (tinkamą žmonėms) pagal gerąją užsienio praktiką	2023	AM, EIM	–	–	Reguliuojamoji
1.4	Skatinti ekologinį gaminių ir statinių projektavimą, diegti atliekų prevenciją užtikrinančius verslo modelius					
1.4.1	sudaryti sąlygas tvariai pramonės mažų ir vidutinių įmonių transformacijai: skatinti inovatyvių ir aplinkai draugiškų technologijų kūrimą, demonstravimą ir diegimą	2022–2027	EIM	75 000	Europos Sąjungos struktūrinių fondų, kitos lėšos	Investicinė
1.4.2	parengti statinių gyvavimo ciklo modeliavimo metodiką ir ją patvirtinti aplinkos ministro įsakymu	2023–2024	AM	2 941	Europos Sąjungos struktūrinių fondų, kitos lėšos	Reguliuojamoji
1.4.3	finansuoti įmonių technologinius sprendimus, užtikrinančius taupesnę išteklių naudojimą, produkto ar paslaugų teikimo metu naudoti mažiau pirminių, bet daugiau antrinių žaliavų	2022–2027	AM	500	Valstybės biudžeto, kitos lėšos	Investicinė
2	Atskirti susidarymo šaltinyje atliekas, kurias būtų galima paruošti pakartotinai naudoti arba perdirbti					
2.1	Didinti gyventojų aplinkosauginį sąmoningumą ir atsakomybę atliekų rūšiavimo srityje					
2.1.1	vykdyti viešinimo kampanijas, skatinančias atliekų rūšiuojamąjį surinkimą (ypač maisto, tekstilės, statybinių, baldų, pakuočių, padangų, pavojingųjų atliekų)	2022–2026	Savivaldybės, GI	–	Europos Sąjungos fondų, valstybės, savivaldybių biudžetų lėšos	Komunikacinė
2.1.2	didinti rūšiuojamojo atliekų surinkimo kontrolę, taikyti atsakomybę už savivaldybių atliekų tvarkymo taisyklių pažeidimus	2022–2027	Savivaldybės	–	–	Reguliuojamoji
2.2	Gerinti atliekų rūšiavimo priemonių ir infrastruktūros prieinamumą					

2.2.1	plėsti trūkstančių didelių gabaritų atliekų surinkimo aikštelių skaičių, užtikrinant jų prieinamumą	2023–2027	Savivaldybės, RATC	31 000	Europos Sąjungos struktūrinių fondų, savivaldybių biudžetų, kitos lėšos	Investicinė
2.2.2	pakeisti Minimalius komunalinių atliekų tvarkymo paslaugos kokybės reikalavimus, nustatant, kad savivaldybės nuolat šviestų gyventojus, teikdamos jiems susistemintą informaciją apie visų atliekų rūšiavimą, buityje susidarančių atliekų surinkimo paslaugas.	2022	AM		–	Reguliuojamoji
2.2.3	plėsti maisto (virtuvės) atliekų rūšiuojamojo surinkimo infrastruktūrą, aprūpinant gyventojus atskirais rūšiavimo kontaineriais ar kitomis priemonėmis, arba užtikrinti kompostavimą vietoje	2022–2027	Savivaldybės, RATC		Europos Sąjungos struktūrinių fondų, valstybės, savivaldybių biudžetų, kitos lėšos	Investicinė
2.2.4	plėsti buityje susidarančios tekstilės atliekų rūšiuojamojo surinkimo infrastruktūrą	2022–2027	Savivaldybės, RATC		Europos Sąjungos struktūrinių fondų, valstybės, savivaldybių biudžetų, kitos lėšos	Investicinė
2.2.5	plėsti buityje susidarančiųjų pavojingųjų atliekų rūšiuojamojo surinkimo infrastruktūrą	2022–2027	Savivaldybės, RATC		Europos Sąjungos struktūrinių fondų, valstybės, savivaldybių biudžetų, kitos lėšos	Investicinė
2.2.6	įvertinti poreikį įdiegti atskirą buityje naudotų higienos priemonių surinkimo ir tvarkymo sistemą	2023–2024	AM	20	Valstybės biudžeto lėšos	Analitinė
2.2.7	parengti minimalių komunalinių atliekų tvarkymo paslaugos kokybės reikalavimų pataisas, nustatančius atliekų surinkimo organizavimo pokyčius	2022	AM	–	–	Reguliuojamoji
2.2.8	parengti Atliekų tvarkymo taisyklių pataisas dėl maisto ir virtuvės atliekų rūšiavimo organizavimo	2022	AM	–	–	Reguliuojamoji
3	Skatinti paruošti atliekas naudoti pakartotinai					
3.1	Tikrinant, valant ar taisant atliekomis tapusius produktus ar jų sudedamąsias dalis paruošti taip, kad jie būtų vėl tinkami naudoti be pradinio apdirbimo					

3.1.1	parengti ir patvirtinti naudotų EEJ, baldų ir tekstilės pripažinimo netinkamais naudoti kriterijus	2023-2024	AM	–	–	Reguliuojamoji
3.1.2	parengti ir patvirtinti naudotų EEJ, baldų, tekstilės pripažinimo netinkamais naudoti kontrolės tvarką ir sustiprinti kontrolę, kad į vidaus rinką patektų saugūs paruošti pakartotinai naudoti produktai	2024–2025	AM, AAD	–	–	Reguliuojamoji
3.1.3	plėsti atliekų, tinkamų paruošti pakartotinai naudoti, priėmimo vietų (stotelių) tinklą, finansuoti jose vykdomas paruošimo pakartotinai naudoti veiklas	2023–2025	AM, RATC, savivaldybės	500	Europos Sąjungos struktūrinių fondų, valstybės biudžeto, kitos lėšos	Investicinė
3.1.4	įvertinti galimybes prekybos vietose grąžinti, o kitiems įsigyti nepanaudotus medžiagų likučius (statybines medžiagas, baldus, tekstilę ir kitas medžiagas)	2024–2025	AM	20	Valstybės biudžeto lėšos	Analitinė
4	Naudoti atliekas tos pačios arba kitos paskirties produktams ar medžiagoms gaminti					
4.1	Skatinti paruošti atliekas perdirbti ir jas perdirbti					
4.1.1	finansuoti atliekų paruošimo perdirbti ir perdirbimo infrastruktūros modernizavimą, plėtrą, naujų įrenginių, skirtų tekstilės, baldų, plastiko, kombinuotų pakuočių, biologinių, elektros ir elektroninės ir kitų atliekų diegimą	2023–2027	AM	71 800 2 000	Europos Sąjungos struktūrinių fondų, valstybės biudžeto, kitos lėšos	Investicinė
4.1.2	griežtinti atliekų šalinimo sąvartynuose kontrolę, užtikrinant, kad sąvartynuose nebūtų šalinamos perdirbti ar kitaip naudoti tinkamos atliekos	2022–2027	AAD	–	–	Reguliuojamoji
4.1.3	pakeisti teisės aktus, nustatant reikalavimus visuomenės sveikatos saugos, aplinkos apsaugos ir kitus saugos reikalavimus atitinkančių kompostinių įrengimui namų ūkiuose ir urbanizuotų vietovių bendruomenių daržuose arba įgyvendinti kitas žaliųjų atliekų tvarkymo priemonės	2023	AM, SAM, VMVT, savivaldybės	–	–	Reguliuojamoji

4.1.4	parengti teisės aktų pataisas, numatančias, kad gyventojams, kompostuojantiems namų ūkiuose susidarančias biologines atliekas, būtų skaičiuojamas mažesnis mokestis už atliekų tvarkymą	2023	AM	–	–	Reguliuojamoji
4.1.5	nustatyti gamintojo atsakomybės principą, taikomą baldų, tekstilės gaminams, numatant perdirbimo ir pakartotinio naudojimo užduotis	2024–2026	AM	–	–	Reguliuojamoji
4.1.6	įvertinti padangų, alyvos, akumuliatorių, galvaninių elementų (baterijų), vidaus degimo variklių degalų arba tepalų filtrų, jų dalių ir komponentų, vidaus degimo variklių įsiurbiamo oro filtrų, jų dalių ir komponentų, autotransporto priemonių amortizatorių, transporto priemonių, EEĮ gamintojo atsakomybės principo įgyvendinimą reglamentuojančių teisės aktų reikalavimus, prireikus parengti susijusių teisės aktų pakeitimus, užtikrinančius visų gamintojų dalyvavimą atliekų tvarkymo sistemoje	2023	AM	–	–	Reguliuojamoji
4.1.7	įvertinti fosfogipso atliekų sutvarkymo (pakartotinio panaudojimo) galimybes	2023–2024	AM	20	Valstybės biudžeto, kitos lėšos	Analitinė
4.1.8	parengti papildomus aplinkosauginius reikalavimus užpildymo atliekomis veiklai	2023	AM	–	–	Reguliuojamoji
4.1.9	peržiūrėti atliekų apdorojimo reikalavimus verslams, nedarantiems reikšmingo poveikio aplinkai, nustatant išimtis turėti taršos ar taršos integruotos prevencijos ir kontrolės leidimus vykdant įmonėje susidarančių nepavojingųjų atliekų apdorojimą.	2022	AM	–	–	Reguliuojamoji
4.1.10	įvertinti galimybę nustatyti gamintojo atsakomybę, taikomą statybos, žaislų, sporto, pavojingos buities chemijos, higienos produktams ir esant poreikiui nustatyti jiems	2024	AM	20	Valstybės biudžeto lėšos	Analitinė

	gamintojo atsakomybę bei užduotis					
4.1.11	peržiūrėti ir patikslinti teisės aktus užtikrinant tinkamą gamintojo atsakomybės principo įgyvendinimą tvarkant augalų apsaugos produktų pakuočių atliekas	2024	AM	–	–	Reguliuojamoji
4.1.12	peržiūrėti ir pakoreguoti Lietuvos Respublikos Vyriausybės 2013 m. liepos 24 d. nutarimu Nr. 711 patvirtintų Vietinės rinkliavos ar kitos įmokos už komunalinių atliekų surinkimą iš atliekų turėtojų ir atliekų tvarkymą dydžio nustatymo taisyklių nuostatas ir nustatyti mokesčių už komunalines paslaugas komercinėms patalpoms apskaičiavimą ne pagal patalpų plotą	2022	AM	–	–	Reguliuojamoji
4.2	Skatinti naudoti antrines žaliavas					
4.2.1	finansuoti technologijų, užtikrinančių galimybes gamyboje naudoti daugiau antrinių žaliavų, diegimą ir plėtrą	2023–2027	AM	28 000	Europos Sąjungos struktūrinių fondų, valstybės biudžeto lėšos	Investicinė
4.2.2	parengti statybinių atliekų nelaikymo atliekomis kriterijus	2022	AM	–	–	Reguliuojamoji
4.2.3	tobulinti žalesiems viešiesiems pirkimams keliamus aplinkosaugos reikalavimus, įtraukiant produktų ilgaamžiškumo, sutaisymo, atnaujinimo, perdirbamumo reikalavimus, nustatant reikalavimą panaudoti konkrečius antrinių žaliavų kiekius tam tikruose produktuose	2022	AM	–	–	Reguliuojamoji
5	Kitoks atliekų naudojimas: naudoti netinkamas perdirbti atliekas taip mažinant atliekų poveikį aplinkai ir visuomenės sveikatai, sąvartynuose šalinamų atliekų kieki					
5.1	Užtikrinti, kad energijai gauti būtų naudojamos nebetinkamos perdirbti ar pakartotinai naudoti energinę vertę turinčios atliekos					
5.1.1	griežtinti GI ir verslo subjektų kontrolę užtikrinant, kad visos tinkamos perdirbti atliekos būtų atrenkamos ir perdirbamos, o	2023	AAD	–	–	Reguliuojamoji

	likusios energetinę vertę turinčios atliekos naudojamos energijai gauti					
5.1.2	parengti teisės aktus, sugriežtinančius atliekų naudojimo energijai gauti reikalavimus, numatant reikalavimus naudojamoms energijai gauti atliekomis ir kriterijus, apibrėžiančius atliekų tinkamumą perdirbi	2024	AM	–	–	Reguliuojamoji
6	Atliekų šalinimas: atliekas, kurių nepavyksta išvengti, jų dalis ar medžiagas, kurių nepavyksta pakartotinai panaudoti, o vėliau – perdirbti ar kitaip panaudoti, šalinti nekeliant pavojaus visuomenės sveikatai ir aplinkai					
6.1	Užtikrinti saugų asbesto atliekų šalinimą					
6.1.1	finansuoti namų ūkiuose susidarančių asbesto atliekų šalinimą	2022–2027	AM	1 940	Valstybės biudžeto lėšos	Investicinė
7	Stiprinti atliekų prevencijos ir tvarkymo kontrolės sistemą					
7.1	Kelti kvalifikaciją renkant ir apdorojant atliekų susidarymo ir tvarkymo duomenis					
7.1.1	parengti metodinę informaciją ir organizuoti atliekų apskaitos vykdymo mokymus ūkio subjektams ir kontroliuojančioms institucijoms	2023–2027	AM, AAA	20	Valstybės biudžeto lėšos	Investicinė
7.1.2	parengti teisės aktų pakeitimus, susijusius su tinkamu duomenų ir informacijos rinkimu	2023	AM	–	–	Reguliuojamoji
7.1.3	finansuoti informacinių apskaitos ir kontrolės sistemų palaikymą ir tobulinimą. Diegti technologiškai pažangias priemones, užtikrinant patikimą duomenų gavimą	2022–2027	AM	2 200	Valstybės biudžeto lėšos	Investicinė
7.1.4	sukurti elektroninę mokymų medžiagą apie pavojingųjų atliekų identifikavimą	2022–2023	AM	200	Norvegijos finansinio mechanizmo, kitos lėšos	Investicinė
7.1.5	tobulinti mišrių komunalinių atliekų sudėties nustatymo, komunalinių biologiškai skaidžių atliekų kiekio vertinimo tvarkos aprašą, mišrių komunalinių atliekų sudėties nustatymo metodiką.	2023	AM	–	–	Reguliuojamoji
7.2	Griežtinti gaminių ir pakuočių GI veiklos kontrolę					

7.2.1	stiprinti kontrolės institucijų pajėgumus, kad būtų užtikrinta gaminių ir pakuočių gamintojų ir (ar) importuotojų, atliekų tvarkytojų veiklos kontrolė	2022–2027	AM	30	Valstybės biudžeto lėšos	Investicinė
7.3	Kelti aplinkos apsaugos kontrolės sistemos darbuotojų kvalifikaciją					
7.3.1	finansuoti aplinkos apsaugos kontrolės institucijų darbuotojų kompetencijos tobulinimo mokymus	2023–2027	AM, AAA, AAD	30	Valstybės biudžeto, kitos lėšos	Investicinė
	Iš viso			231 031		

Valstybinio atliekų prevencijos ir tvarkymo
2021–2027 metų plano
3 priedas

MAISTO ATLIEKŲ APDOROJIMO PAJĖGUMAI MECHANINIO BIOLOGINIO APDOROJIMO ĮRENGINIUOSE

Regionas	Apdorojimo būdas	Našumas, tūkst. t/m.	Apdorojam as BSA kiekis, tūkst. t/m.	Apribojimai	Tobulinimo galimybės
Alytaus	Anaerobinis	20,154	15,589	–	–
Kauno	Aerobinis	110,000	69,324	Įrenginiai nepritaikyti maisto (virtuvės) atliekoms tvarkyti	Tobulinimo galimybės ribotos, reikėtų didelių investicijų
Marijampolės	Aerobinis	23,400	23,394	–	Tobulinimo galimybės reikalautų reikšmingų investicijų
Panevėžio	Anaerobinis	22,000	28,688	Apdorojimo įrenginiai išnaudojami maksimaliai	–
Šiaulių	Aerobinis	–	26,392	–	Tobulinimo galimybės reikalautų reikšmingų investicijų
Telšių	Anaerobinis	–	10,702	–	–
Utenos	Anaerobinis	15,000	9,988	–	–
Vilniaus	Aerobinis	144,000	129,020	–	Tobulinimo galimybės reikalautų reikšmingų investicijų
Iš viso		334,554	313,097	–	

**PAKUOČIŲ ATLIEKŲ IR ANTRINIŲ ŽALIAVŲ RŪŠIAVIMAS MECHANINIO IR MECHANINIO BIOLOGINIO
APDOROJIMO ĮRENGINIUOSE**

Regionas	Procesas	Atskirtų pakuočių atliekų ir antrinių žaliavų dalis ¹	Apribojimai	Tobulinimo galimybės
Alytaus	Automatizuotas ²	2,3 proc.	NIR separatorių atskiriamas mišrus pakuočių ir antrinių žaliavų srautas rinkoje turi mažą vertę, todėl šį srautą išrūšiuoti, medžiagų kokybei užtikrinti reikalingas rūšiojimas rankomis	Tobulinimo ir plėtros galimybės ribotos.
Kauno	Mišrus ³ , atliekos prieš rūšiavimą susmulkinamos	1,0 proc.	Rūšiuojamos susmulkintos atliekos, tai apsunkina rūšiavimo procesą	MA įrenginys turėtų būti modifikuojamas PA ir AŽ rankinio rūšiavimo tašką įterpiančią prieš atliekų smulkinimą
Klaipėdos	Mišrus, atliekos dozuojamos	2,8 proc.	Nepakankamai išrūšiuojama dėl kitų priežasčių	–
Marijampolės	Mišrus	4,7 proc.	NIR separatorius įrengtas už rankinio rūšiavimo linijos, todėl išrūšiuotos iš MKA srauto atskirtos PA ir AŽ atliekos yra prastesnės kokybės ir dėl to turi mažesnę vertę rinkoje	–
Panevėžio	Mišrus, atliekos dozuojamos	2,6 proc.	Rūšiavimo potencialas neišnaudojamas dėl kitų priežasčių	–
Šiaulių	–	0,2 proc.	Įrenginiai nepritaikyti PA ir AŽ tinkamai rūšiuoti	Reikalingos didelės investicijos naujai infrastruktūrai kurti
Telšių	Mišrus, atliekos dozuojamos	4,7 proc.	–	–

¹ Palyginti su atliekų kiekiu, kuris pateko į MA / MBA įrenginius 2018–2019 m.

² PA ir AŽ atskiriamos separatoriuose

³ PA ir AŽ atskiriamos separatoriuose ir rankomis

Utenos	Mišrus	1,4 proc.	Rūšiavimo potencialas neišnaudojamas dėl kitų priežasčių	–
Vilniaus	Mišrus	5,1 proc.	–	–
Tauragės	Mišrus	4 proc.	AŽ rūšiavimo paslauga perkama viešojo pirkimo būdu. Įrenginiai nepritaikyti PA ir AŽ tinkamai rūšiuoti.	Reikalingos investicijos naujai infrastruktūrai kurti

Valstybinio atliekų prevencijos ir tvarkymo
2021–2027 metų plano
5 priedas

PAGRINDINIAI MKA RŪŠIAVIMO ĮRENGINIŲ PAJĖGUMAI 2020 M.

Tvarkymo būdas	Regionas	Pajėgumai t / m.	Įrenginių apkrovimas t / m.
Atliekų paruošimas naudoti ir šalinti, apimantis šias išankstinio atliekų apdirbimo veiklas	Vilniaus	180,000	180,000
Atliekų būsenos ar sudėties pakeitimas, paruošiant perdirbti ar pakartotinai naudoti. Atliekų paruošimas naudoti ir šalinti, apimantis šias išankstinio atliekų apdirbimo veiklas		54,252	17,800
Atliekų paruošimas naudoti ir šalinti, apimantis šias išankstinio atliekų apdirbimo veiklas		109,500	-
Atliekų būsenos ar sudėties pakeitimas, paruošiant perdirbti ar pakartotinai naudoti. Atliekų paruošimas naudoti ir šalinti, apimantis šias išankstinio atliekų apdirbimo veiklas	Tauragės	63,400	23,000
	Kauno	24,000	-
Atliekų būsenos ar sudėties pakeitimas, paruošiant perdirbti ar pakartotinai naudoti.		32,390	-
Iš viso		463,542	220,8

Valstybinio atliekų prevencijos ir tvarkymo
2021–2027 metų plano
6 priedas

PAKUOČIŲ ATLIEKŲ IR ANTRINIŲ ŽALIAVŲ TVARKYMO ĮRENGINIŲ PAJĖGUMAI 2020 M.

Regionas	Atliekų rūšis	Pajėgumai, tūkst. t/m.	Įrenginių apkrovimas, tūkst. t/m.
Rūšiavimo pajėgumai			
Vilniaus	Antrinės žaliavos–pakuotės, kt.	594,413	258,92
	Plastikas–PET	3,000	–
	Popierius ir kartonas	2,640	–
	Plastikas	12,600	–
	Popieriaus ir kartono pakuotės	10,490	–
	Medinės pakuotės	862,000	–
	Metalai	10,035	–
Utenos	Antrinės žaliavos–pakuotės, kt.	34,600	5,000
Tauragės	Antrinės žaliavos – pakuotės, kt.	64,400	23,000
	Metalai, plastikas	8,500	–
Šiaulių	Antrinės žaliavos–pakuotės, kt.	146,937	8,070
	Popierius ir kartonas	6,460	–
	Plastikas	10,000	2,400
	Metalai	2,000	–
Panevėžio	Antrinės žaliavos–pakuotės, kt.	79,880	7,000
	Metalai	3,040	–
	Plastikas	0,650	–
Marijampolės	Antrinės žaliavos–pakuotės	43,400	22,250
	Metalai	8,500	–
Klaipėdos	Antrinės žaliavos–pakuotės	66,555	11,599
Kauno	Antrinės žaliavos–pakuotės, kt.	61,152	8,200
	Mediena	33,000	–
	Metalai	1,971	–
	Stiklas	69,700	–
	Pakuotės	20,500	–
	Metalai	35,260	–
	Metalinės pakuotės	27,686	–
	Plastikinės pakuotės	4,320	–
Alytaus	Antrinės žaliavos–pakuotės	52,077	18,912
	Metalai	5,500	–

Perdirbimo pajėgumai			
Vilniaus	Antrinės žaliavos–pakuotės	480,380	91,400
	Plastikas, PET	43,800	–
	Popierius ir kartonas	33,000	–
	Medinės pakuotės	27,420	–
Telšių	Antrinės žaliavos–pakuotės, kt.	1,940	–
Tauragės	Antrinės žaliavos–pakuotės, kt.	3,200	–
Šiaulių	Plastikas	10,000	2,400
	Popierius ir kartonas	6,400	–
	Antrinės žaliavos–pakuotės, kt.	15,953	–
Panevėžio	Antrinės žaliavos–pakuotės, kt.	7,000	5,000
Klaipėdos	Popierius ir kartonas	154,130	–
	Popierius ir kartonas, mediena, kt.	24,000	–
	Mediena	2,000	–
	Plastikas ir kt.	1,500	–
	Antrinės žaliavos–pakuotės, kt.	11,850	–
Kauno	Mediena	33,000	–
	Stiklas	85,000	–
	Antrinės žaliavos–pakuotės, kt.	5,820	–

Šaltiniai: ATVR, TIPK, taršos leidimai, atliekų tvarkytojų duomenys

Valstybinio atliekų prevencijos ir tvarkymo
2021–2027 metų plano
7 priedas

**BATERIJŲ IR AKUMULIATORIŲ TVARKYMO ĮRENGINIŲ PAJĖGUMAI
2020 M.**

Regionas	Įrenginių pajėgumas, tūkst. t/m.
Vilniaus	18,335
Utenos	8,800
Telšių	2,298
Tauragės	1,380
Šiaulių	0,798
Panevėžio	1,500
Kauno	41,535
Utenos	8,300
Telšių	1,500
Panevėžio	1,500
Kauno	25,500
Iš viso	111,446

DIDELIŲ GABARITŲ ATLIEKŲ SURINKIMO AIKŠTELIŲ PAJĖGUMAI 2018 M.

Regionas	DGASA skaičius, vnt.	DGASA pajėgumai, tūkst. t/m.
Alytaus regionas	19	14,200
Kauno regionas	11	22,000
Klaipėdos regionas	10	
Marijampolės regionas	9	30,168
Panevėžio regionas	10	14,043
Šiaulių regionas	20	11,775
Tauragės regionas	4	1,329 (projektinis pajėgumas)
Telšių regionas	4	1,077
Utenos regionas	6	
Vilniaus regionas	17	17,046
Iš viso	110	>110,309

Valstybinio atliekų prevencijos ir tvarkymo
2021–2027 metų plano
9 priedas

BIOLOGIŠKAI SKAIDŽIOS FRAKCIJOS APDOROJIMAS MECHANINIO BIOLOGINIO APDOROJIMO ĮRENGINIUOSE 2018 M.

Regionas	Pagaminta komposto, tūkst. t	Pagaminta stabilato, tūkst. t	Drėgmės nuostolis, tūkst. t	Kitos priemaišos ar degiosios atliekos, tūkst. t
Alytaus	1,129	2,027	16,511	
Kauno	18,232		12,297	25,367
Klaipėdos			0	
Marijampolės		13,311	3,774	
Panevėžio		24,690	2,830	
Šiaulių	9,865	11,884	1,099	
Tauragės		3,974	3,658	
Telšių		13,454	1,856	
Utenos		5,947	4,694	
Vilniaus	27,678		35,627	65,715
Iš viso	56,904	75,204	82,346	91,082

BIOLOGIŠKAI SKAIDŽIŲ ATLIEKŲ PERDIRBIMO ĮRENGINIŲ PAJĖGUMAI 2020 M.

Regionas	Pajėgumai, tūkst. t/m.	
	Gyvūninės BSA	Augalinės BSA
Vilniaus	83,370	89,600
Alytaus	20,154	25, 690
Kauno	37,530	
Klaipėdos	3,000	
Panevėžio	97,066	
Šiaulių	0,250	
Kauno	37,530	
Klaipėdos	10,000	
Panevėžio	73,706	
Tauragės		8,000
Iš viso	362,606	123,29

Šaltiniai: ATVR, TIPK, taršos leidimai, atliekų tvarkytojų duomenys

**STATYBINIŲ ATLIEKŲ RŪŠIAVIMO IR PERDIRBIMO ĮRENGINIŲ PAJĖGUMAI
2020 M.**

Regionas	Rūšiavimo pajėgumai, tūkst. t/m.	Perdirbimo pajėgumai, tūkst. t/m.
Vilniaus	585,504	97,325
Utenos	5,000	35,880
Šiaulių	99,205	95,000
Klaipėdos	253,555	7,000
Kauno	383,933	0,500
Alytaus	118,528	40,679
Iš viso	1445,725	276,384

Šaltiniai: ATVR, TIPK, taršos leidimai, atliekų tvarkytojų duomenys

Valstybinio atliekų prevencijos ir tvarkymo
2021–2027 metų plano
12 priedas

**PAVOJINGŲJŲ ATLIEKŲ TVARKYMO ĮRENGINIŲ PAJĖGUMAI
2020 M.**

Regionas	Rūšiavimo pajėgumai, tūkst. t/m.	Perdirbimo pajėgumai, tūkst. t/m.
Vilniaus	59,335	55,000
Telšių	4,845	3,995
Tauragės	5,695	1,500
Utenos	8,800	3,800
Šiaulių	4,698	7,000
Panevėžio	9,238	1,500
Marijampolės	8,700	–
Klaipėdos	3,800	–
Kauno	53,381	–
Šiaulių (deginimas)		10,000
	158,492	82,795

Valstybinio atliekų prevencijos ir tvarkymo
2021–2027 metų plano
13 priedas

EKSPLOATUOTI NETINKAMŲ TRANSPORTO PRIEMONIŲ TVARKYMO ĮRENGINIŲ PAJĖGUMAI 2020 M.

Regionas	Pajėgumai, tūkst. t/m.
Vilniaus	133,310
Utenos	5,172
Telšių	2,319
Tauragės	7,075
Šiaulių	1,400
Panevėžio	12,775
Marijampolės	7,900
Klaipėdos	1,200
Kauno	287,095
Alytaus	2,485
Kauno	135,010
Klaipėdos	–
Iš viso	595,741

Šaltiniai: ATVR, TIPK, taršos leidimai, atliekų tvarkytojų duomenys

Valstybinio atliekų prevencijos ir tvarkymo
2021–2027 metų plano
14 priedas

PADANGŲ ATLIEKŲ TVARKYMO PERDIRBIMO ĮRENGINIŲ PAJĖGUMAI 2020 M.

Regionas	Atliekų tvarkymo būdas	Pajėgumai t/m.
Utenos	Perdirbimas ir (arba) atnaujinimas (įskaitant kompostavimą ir kitus biologinio pakeitimo procesus), nanaudojant organinių tirpiklių (toliau – R3)	15 000
Klaipėdos	R3	3000
Šiaulių	R3	26 016
Tauragės	R3	8000
Kauno	R3	36 192
Vilniaus	R3	10 310
Alytaus	R3	4000
Iš viso Lietuvoje		102 518

leidimai, atliekų tvarkytojų duomenys, padangos

Šaltinis: Šaltinis: ATVR, TIPK, taršos

ALYVOS ATLIEKŲ PERDIRBIMO ĮRENGINIŲ PAJĖGUMAI 2020 M.

Regionas	Pajėgumai, t/m.	Įrenginių apkrovimas, t/m.
Rūšiavimo pajėgumai		
Kauno	4 515	4 515
Perdirbimo pajėgumai		
Vilniaus	15 800	15 800

MEDICININIŲ ATLIEKŲ TVARKYMO ĮRENGINIŲ PAJĖGUMAI 2020 M. (T/M.)

Regionas	Įrenginių pajėgumai
Vilniaus	500
Kauno	4000
Šiaulių	10 000
Klaipėdos	255 000
Iš viso	269 500

Šaltinis: ATVR, TIPK, taršos leidimai, atliekų tvarkytojų duomenys

Valstybinio atliekų prevencijos ir tvarkymo
2021–2027 metų plano
17 priedas

ATLIEKŲ NAUDOJIMO ENERGIJAI GAUTI IR ATLIEKŲ DEGINIMO PAJĖGUMAI 2021 M. (TŪKST. T/M.)

Įrenginio pavadinimas	Įrenginių vieta	Apdorojamos atliekos	Tvarkymo veiklos rūšis	Įrenginių pajėgumai
Kogeneracinė jėgainė	Vilniaus m. sav.	Komunalinės atliekos	R1	160,000
	Kauno r.	Gamybos ir kitos ūkinės veiklos, komunalinės atliekos	R1	200,000
	Klaipėdos r.	Gamybos ir kitos ūkinės veiklos, komunalinės atliekos, nepavojingosios medicininės atliekos	R1	255,000
Pavojingųjų atliekų deginimo įrenginys	Šiaulių r.	Pavojingosios atliekos	R1, D10	10,000
Cemento gamybos įrenginys	Akmenės r.	Padangų atliekos, džiovintas nuotekų dumblas, degiosios atliekos (iš atliekų gautas kuras), kietasis atgautasis kuras	R1	216,000

Valstybinio atliekų prevencijos ir tvarkymo
2021–2027 metų plano
18 priedas

NEPAVOJINGŲJŲ ATLIEKŲ ŠALINIMO ĮRENGINIŲ PAJĖGUMAI (TŪKST. T)

Įrenginio pavadinimas	Įrenginio vieta	Įrenginio projektinis pajėgumas	2019 m. išnaudoti įrenginio pajėgumai	Neišnaudoti pajėgumai 2019 m.	Metinis pašalintų atliekų kiekis 2019 m.
Alytaus regioninis nepavojingųjų atliekų sąvartynas	Alytaus r.	1050,000	584,070	465,930	18,897
Lapių regioninis nepavojingųjų atliekų sąvartynas	Kauno r.	2528,000	1423,329	1104,671	143,230
Zabališkio regioninis nepavojingųjų atliekų sąvartynas	Kėdainių r.	482,400	381,342	101,058	
Klaipėdos regioninis nepavojingųjų atliekų sąvartynas	Klaipėdos r.	2450,000	1356,172	1093,828	40,044
Marijampolės regioninis nepavojingųjų atliekų sąvartynas	Marijampolės r.	750,000	469,191	280,809	13,312
Panevėžio regioninis nepavojingųjų atliekų sąvartynas	Panevėžio r.	2656,548	883,646	1772,902	75,362
Šiaulių regioninis nepavojingųjų atliekų sąvartynas	Šiaulių r.	2199,490	1225,945	973,545	43,269
Tauragės regiono nepavojingųjų atliekų sąvartynas	Tauragės r.	500,000	264,332	235,668	15,454
Telšių regiono nepavojingųjų atliekų sąvartynas	Plungės r.	727,251	576,225	151,026	6,603
Utenos regioninis nepavojingųjų atliekų sąvartynas	Utenos r.	686,950	408,694	278,256	12, 201
Vilniaus regioninis nepavojingųjų atliekų sąvartynas	Elektrėnų r.	6000,000	2442,512	1557,488	60,769

Valstybinio atliekų prevencijos ir tvarkymo
2021–2027 metų plano
19 priedas

KOMUNALINIŲ ATLIEKŲ KIEKIŲ PROGNOZĖ 2025–2040 M. (TŪKST. T)

Atliekų rūšis	2025 m.	2027 m.	2030 m.	2040 m.
Popieriaus ir kartono, įskaitant pakuotes, atliekos	130,070	124,769	120,342	118,367
Žaliosios atliekos	145,557	139,625	134,670	132,460
Medienos, įskaitant pakuotes, atliekos	8,189	7,855	7,577	7,452
Biologiškai skaidžios maisto (virtuvės) atliekos	102,696	98,511	95,015	93,455
Tekstilės atliekos	58,965	56,562	54,555	53,660
Kitos komunalinės biologiškai skaidžios atliekos	107,483	103,103	99,444	97,812
Komunalinės biologiškai skaidžios atliekos	552,959	530,425	511,603	503,206
Plastiko, įskaitant pakuotes, atliekos	117,979	113,171	109,155	107,363
PET pakuočių atliekos	4,935	4,733	4,565	4,491
Kombinuotų pakuočių atliekos	5,815	5,578	5,380	5,292
Metalo, įskaitant pakuotes, atliekos	152,064	145,867	140,691	138,382
Stiklo, įskaitant pakuotes, atliekos	59,508	57,083	55,058	54,154
Pakuotės, pakuočių atliekos ir antrinės žaliavos	340,301	326,433	314,849	309,682
Inertinės atliekos (keramika, betonas, akmenys ir panašiai)	106,626	102,281	98,651	97,032
Kitos nepavojingosios atliekos	58,755	56,361	54,361	53,469
Elektros ir elektroninės įrangos atliekos	14,566	13,972	13,476	13,255
Baterijų ir akumuliatorių atliekos	94	90	87	86
Buityje susidaranti pavojingosios atliekos	967	928	895	880
Kitos komunalinės atliekos (pavyzdžiui, higienos, avalynė, guma)	163,974	157,292	151,710	149,220
Kitos komunalinės atliekos	344,983	330,924	319,181	313,942
Komunalinių atliekų kiekis iš viso	1238,279	1218,229	1187,817	1126,863
Iš viso	4774,704	4183,452	4460,1	4345,557

Valstybinio atliekų prevencijos ir tvarkymo
2021–2027 metų plano
20 priedas

GAMYBOS ATLIEKŲ RŪŠIŲ SUSIDARYMO PROGNOZĖ 2021–2040 M. (TŪKST. T)

Atliekų rūšis	2021 m.	2025 m.	2027 m.	2030 m.	2040 m.
Statybinės atliekos	1185,560	1531,953	1672,138	1874,514	2306,438
ENTP	29,692	35,052	37,093	39,933	45,640
ENTP, kuriose nebėra nei skysčių, nei kitų pavojingųjų sudedamųjų dalių	5,161	6,093	6,448	6,941	7,934
EEĮ atliekos	3,363	3,970	4,202	4,523	5,170
BAA	11,484	13,557	14,346	15,445	17,652
Naudoti nebetinkamos padangos	23,932	28,251	29,896	32,185	36,785
Iš viso	1259,192	1618,876	1757,675	1966,6	2419,619

Valstybinio atliekų prevencijos ir tvarkymo
2021–2027 metų plano
21 priedas

ATLIEKŲ SUSIDARYMO PROGNOZĖ PAGAL ATLIEKŲ KODUS 2021–2040 M. (TŪKST. T)

Atliekų sąrašo skyrius	2021 m.	2025 m.	2027 m.	2030 m.	2040 m.
1	10,895	16,379	18,832	22,601	31,513
2	52,348	21,614	15,837	10,536	5,087
3	25,736	11,675	8,964	6,376	3,495
4	9,028	15,092	17,999	22,666	34,543
5	1,328	3,053	3,970	5,657	10,828
6	2230,132	2290,908	2311,972	2339,678	2390,494
7	0,826	0,826	0,826	0,826	0,826
8	5,979	19,472	29,293	50,171	136,606
9	0,112	0,112	0,112	0,112	0,112
10	69,476	119,491	143,919	183,590	286,583
11	3,302	4,374	4,793	5,397	6,691
12	40,687	84,031	107,836	149,562	272,881
13	40,522	42,181	41,846	41,029	38,944
14	0,111	0,111	0,111	0,111	0,111
15	198,371	198,511	198,512	198,512	198,512
16	253,131	298,818	316,219	340,433	389,086
17	1185,560	1531,953	1672,138	1874,514	2306,438
18	2,638	3,605	4,011	4,608	5,932
19	157,618	157,618	157,618	157,618	157,618
20	1262,259	1238,279	1218,229	1187,817	1126,863
Iš viso	5550,056	6058,102	6273,037	6601,812	7403,163

Valstybinio atliekų prevencijos ir tvarkymo
2021–2027 metų plano
22 priedas

ATLIEKŲ SUSIDARYMAS PAGAL SRAUTUS 2019 M.

Ekonominė veikla (NACE 2)	Atliekų dalis, tenkanti sektoriui, proc.	Nr.	Atliekų rūšis	Susidaręs atliekų kiekis, tūkst. t	Susidariusių atliekų dalis atitinkamame sektoriuje, proc.
1. Žemės ūkis, miškininkystė ir žuvininkystė (A)	5,2	1.1	Augalinės kilmės atliekos	230,477	78
		1.2	Medienos atliekos	13,486	5
2. Kasyba ir karjerų eksploatavimas (B)	1,4	2.1	Medienos atliekos	64,551	81
		2.2	Statybinės atliekos	12,237	15
3. Maisto produktų, gėrimų ir tabako gaminių gamyba (C10–C12)	1,0	3.1	Gyvulinės kilmės ir mišrios maisto atliekos	14,432	26
		3.2	Popieriaus ir kartono atliekos	8,913	16
		3.3	MKA	7,428	13
		3.4	MKA	7,292	13
4. Tekstilės gaminių, drabužių, odos ir odos dirbinių gamyba (C13–C15)	0,2	4.1	Tekstilės atliekos	5,314	48
		4.2	Buitinės ir panašios atliekos	1,539	14
		4.3	Popieriaus ir kartono atliekos	1,248	11

		4.4	Juodųjų metalų atliekos	0,881	8
		4.5	Plastiko atliekos	0,736	7
5. Medienos, medienos gaminių, išskyrus baldus, gamyba (C16)	0,8	5.1	Medienos atliekos	32,908	75
		5.2	Pramoninis nuotekų dumblas	3,842	9
		5.3	Deginimo procesų atliekos	1,474	3
6. Popieriaus gaminių gamyba, spausdinimas ir įrašytų laikmenų tiražavimas (C17–C18)	1,0	6.1	Popieriaus ir kartono atliekos	30,380	54
		6.2	Mišrios kitos atliekos	17,281	31
7. Kokso ir rafinuotų naftos produktų gamyba (C19)	0,2	7.1	Statybinės atliekos	6,113	48
		7.2	Cheminės atliekos	2,278	18
		7.3	Juodųjų metalų atliekos	2,314	18
8. Chemikalų produktų, farmacinių preparatų, guminių, plastikinių gaminių gamyba (C20–C22)	39,4	8.1	Kitos mineralinės atliekos	2196,701	98
		8.2	Plastiko atliekos	15,433	1
9. Kitų ne metalo, mineralinių produktų gamyba (C23)	1,4	9.1	Mišrios kitos atliekos	31,975	42
		9.2	Statybinės atliekos	22,152	29
10. Pagrindinių metalų, metalo gaminių, išskyrus mašinas ir įrenginius, gamyba (C24–C25)	0,9	10.1	Juodųjų metalų atliekos	37,366	75
		10.2	Rūgštinės, šarminės arba druskos atliekos	2,761	6
		10.3	Statybinės atliekos	2,591	5
11. Elektroninių ir optinių gaminių, elektros įrangos, niekur kitur nepriskirtų mašinų ir įrangos, variklinių ir kitų transporto priemonių gamyba (C26–C30)	0,4	11.1	Juodųjų metalų atliekos	12,958	53
		11.2	Metalų atliekos (maišytos)	2,830	12
		11.3	Buitinės atliekos	1,893	8
		11.4	Statybinės atliekos	0,919	4
12. Baldų ir kita gamyba (C31–C33)	1,0	12.1	Medienos atliekos	17,936	32
		12.2	Juodųjų metalų atliekos	13,309	24
		12.3	Mišrios kitos atliekos	5,940	11

		12.4	Mišrios komunalinės atliekos	3,114	6
13. Elektros, dujų, garo tiekimas ir oro kondicionavimas (D)	0,8	13.1	Deginimo procesų atliekos	20,703	48
		13.2	Juodųjų metalų atliekos	12,076	28
		13.3	Metallų atliekos (maišytos)	2,466	6
14. Vandens surinkimas, valymas ir tiekimas, nuotekų valymas, regeneravimas ir kita atliekų tvarkyba (E36–E37, E39)	1.1	14.1	Paprastasis dumblas	43,652	71
		14.2	Kitos mineralinės atliekos	5,897	10
		14.3	Žemės, gruntas	3,652	6
15. Statyba (F)	10,9	15.1	Statybinės atliekos	505,336	81
		15.2	Kitos mineralinės atliekos	65,150	11
		15.3	Žemės, gruntas	14,676	2
16. Paslaugos (išskyrus atliekų didmeninę prekybą) (G-U_ X_G4677)	9,5	16.1	Statybinės atliekos	130,529	24
		16.2	Buitinės ir panašios atliekos	77,060	14
		16.3	Juodųjų metalų atliekos	63,977	12
		16.4	Popieriaus ir kartono atliekos	64,817	12
		16.5	Augalinės kilmės atliekos	30,836	6
17. Namų ūkiai (EP_HH)	25,0	17.1	Buitinės ir panašios atliekos	721,621	51
		17.2	Augalinės kilmės atliekos	89,463	6
		17.3	Statybinės atliekos	61,372	4

Šaltinis – Analizė

Valstybinio atliekų prevencijos ir tvarkymo
2021–2027 metų plano
23 priedas

ATLIEKŲ ĮVEŽIMAS PAGAL VALSTYBES IR ATLIEKŲ KODUS 2017 M. (TŪKST. T)

Valstybės kodas	2	4	7	10	12	13	15	16	17	18	19	20
AD												0,005
AE								9,4				
AG						465,8	1,9	0,1				36,6
AM									25			
AT							48,8					
BA											65,9	
BB						58,6	0,1					3,9
BE	13,12	214,2				59	4037,7	1,6	1			97,4
BG							10,9	30,9				6,5
BM						30,8	0,1	0,03				1,5
BS						234,4	1,5	0,6				79,7
BY	20,2	227,3					732,5	254,3	3155,6		1101,9	67,6
BZ						80,95	0,03					3,4
CA								476,4				
CH							0,019				0,02	0,9
CI												2,2
CK						20,7	0,004					0,2
CL							0,1	0,1				0,03
CN						3	0,02					0,8
CW						8,4	0,2					2,5

CY						230,6	18	28,9	1233,3		23,1	26,6
CZ				2			189,3	46,6	45,8		50,4	27
DE	15,9	49,5			46,6	55,8	6063,6	767,7	40,6		1003	171,2
DK	25	18,5				194,7	696	357,6		0,3	3361,4	636,5
DM						155	0,01					0,072
DO							0,001					
EE	43,3	44,4			234,9	41,81	28996	7021,4	3149,8		2153,7	11918,3
ES	5,7						71,1	169,3				0,7
FI						700,58	263,4	570,9	1297,4			1589,1
FO						46,28	0,05					3,5
FR						2,5	9,5	173,6	20,1		27,1	17,4
GB	239,6	5,4				22	5077,5	152,4	2306,5		408,3	2,4
GE								30,865	338,5		219,4	
GI						231,6	2,181	0,09				28,2
GR	5,3					9,5	1,429	1,9			0,012	7,9
GY							0,001					
HK						129,5	0,439	0,15	239,1		0,01	5,4
HM												0,04
HR							0,045					1,1
HU		26,1						15,1	68,6			21,6
IE						7	0,08	0,09				1,7
IL							14,9	18,3	44			
IS	32	387,6										
IT						409,4	3,2	24,8	27,6			51,1
JO								2,5	1,6			31,5
KE								7,06				
KG								463,7	80		215	238,5

KM						0.8	0,09	0,002				1,4
KN						10	0,06	0,02				2
KY						26.5	0.2					1,7
KZ								1707,6	717,1		3079,7	246,4
LB						30						
LR						434,2	2.8	0,6			0,06	41,6
LU						5,7	0,002					0,1
LV	15,4	39,8	159,6		30,6	15,9	41741,2	4608,5	909,4		3104,4	26067,8
MA		18,4										
MD								64,9				
MH						360,4	3,2	0,5			0,1	26,6
MT						1189,8	4,6	76.639			0,04	70,5
NA												0,01
NL		27,3				619,3	4183,6	4	115		79,6	288,7
NO	5530,7	149,4				195,2	1760,6	0,2			492,2	5216,2
NU												0,02
OM												3
PA						758.1	2	0,635	52,4			38,2
PH							0,1					0,4
PL	48	397		113,3	461,6	4	9536,6	1461,2	27956,7		5069,5	3970,8
PT						221.5	29,1	0,04			0,01	224,5
RO		368										
RU	68	137,3				408,4	1019,1	238,6	197,5		13694,2	1007,6
RW						10						
SA						145	0,03					0,04
SC							0,02					1,2
SE							5128,7	169,7	385,0		2000	16, 8

SG						1378	9,6	1,4	542,6		0,04	30,0
SI								3				
SK							48,3	1688,2	45,7			
SZ								265				
TH							0,004					0,05
TJ								54	41,8			
TN							0,002					0,3
TR						24,5	0,2		0,8			2,1
UA	79,4			66,97				293	1076,4		21,7	32,7
US						27	0,2	0.1	42,5		0,04	6,09
UY									25,1			
UZ								39.7	209		144	
VC						22,1	0,5					8,3
VG								278				
VU						16.4	0,1					0,1
XS							0,01					0,6
ZA									18,682			
Iš viso	6,1	2,1	160	182	774	9,1	109,7	21,581	44,4	0	36,3	52,4